

**Kiraisiho Jonihoai Pwaha
Ausaimana Kaundisiha
Kiraisiho Jonihoai Wapa
Noaipaitandihaiwaapi Pwaha
Ausaati Kaundati Nunjataise**

*Kimandi Utipimandi Pwaha Ausaiman-
injitimandapi Pwaha Nesipihande*

Utaaho wo komi ambipati Joniho kimandi utipimandi jipatipiyahande. Autaahaatihomi isihyaami jhimatohiyihiyaapi gwinyaataati Awaisiho Jisaasihomi otipipatiho Joniho kimo utipimo jipatipiyahore. Kimo utipimo jipatipaisura ishiya Romihiyaami gamaniho Autaahaatihomi ishiyai tiwati ipihatisati naanjhaiwa ambipati yaawihaiwa nehohura jipatipiyahande. Joniho kima pwima jipatipiyataise kiya pwima atisawaawi andititwi ami kiyaami maarho ambipati mbwaati yatihitanihi windi kaiwaapi timaamahiyawi andititwi bitoaitaatiwo. Ko kimaiwaapi kaundati jipatipiyataise. Autaahaatihomi tiworisaisi ipotihura nusoaipaitandihaiwaapuni ami Autaahaatihomi komi ishiyai kiyausepaati numwaati aunahipati gaahati numwitandihandapuni Joniho kataunjati utipihomi kimo jipatipiyataise.

*Kima Ausaimaninjhaapi Utipimandapi
Napimasataise*

Jonho isihiyai ipihirete gaahure undati komi
piwaha namasisiha (1:1-6)

Jonho yapepatamatiyahanda Awaisihoai
iwinjasihi ami Awaisiho piwaha
kaundati nunyataise Autaahaatihomi
isihiya aunahipihaiwa 7 kiyahaiwaara
bimohiyihiyaapi notaise. Aih ami Jonho ka
netati kanyatindihandapaha (1:9-3:22)

Jonho yapepatamatiyahanda mmonata
Awaisiho utipho wo anitiwi wisasiwo
nesipati nupwiyaasihura naanjwaiwa
kahatimatipetahaiwa yapipataapihi
noaipasitihandapaha (4:1-8:1)

Piwaha Jih Nuwati Nesipati Katisihare

¹ Kima piwima wapa jihura windi
motinat ami atihominihapaapi Autaahaatihohi
ausaimanati Jisasi Kiraishihoai neti nunjati
ausaimanataise. Siyati piwaha sa Autaahaatihohi
neti Jisaasihoai nunjataise ami Jisaasiho
netati wapa keti noaipaitandaimbipaapi
Autaahaatihohi isihiya nahatiya Jisaasihopi
giwunyaahohiyihiyai kaundati nunjitando. Aih
Jisaasiho komi enjeriho itipho otipipatihohi
nini komi neh otipipatihonini Jonhonisaapihi
neti natausaasih nasati piwaha kima
kandataase. ² Aih nini Jonhonini saiwa
nahatewa mmoniti atindi nehohiwaiwaapi nini
ausaati Autaahaatihohi piwaha akithaare ndi
kandaato. Aindi ami nini Jisaasihopi komi
piwaha ningi kandati nanisisiha akithaare
ndi ausaati kandaato. ³ Kima piwima nini

atindi neti ausaati kandi jɪpatɪpiyohɪma isɪhiya awɪtohiyɪhiya maaritɪwɪse amɪ kiyaisɪ Autaahaatɪho gaahatɪ kawitaiso. Iyataatɪ amɪ kiya awɪtisaihɪ isɪhiya usa pɪwɪha kɪmɪka atiwi nepɪ japepihɪrohiyɪhiya maaritɪwɪse amɪ kiyaisɪ Autaahaatɪho gaahatɪ kawitaiso. Sandɪ apaapɪmaato amɪ wɪndɪ otɪhɪmetanɪhɪ kɪmaiwa katiwɪmaiwa nahatewa noaipaitandɪha asisɪha aimɪ detɪtɪhɪto.

Jonɪho Isɪhiya Aunahɪpa 7 Kaiwɪhaiwaara Bimohiyɪhiyaapɪ Pɪwɪha Jɪpatɪpiya Nusoaasataise

⁴ Nɪnɪ Jonɪhonɪnɪ sahɪ Autaahaatɪhomɪ isɪhiyaatɪ aunahɪpɪhaiwa ikwɪ wihɪtɪrɪtɪhɪ wihɪnɪramɪ yahurɪtahaiwa 7 kiyahaiwaara yapɪpatɪ Pɪropinjɪhandɪ Esiyaahanda bimohiyɪhiyaatapɪ utɪpɪho kɪmo nusoaasataayo. Autaahaatɪho aimɪ aimehuraunɪ amɪ wanɪ kɪmuraunɪ bimaamɪ napsɪho amɪ ipotɪ ipotɪsangisɪ konɪhɪ bimaamɪ nutandɪho sangisɪ gaahatɪ kasisatɪ netɪ watɪpɪsamatɪ amɪ samɪ maarɪho ambɪpatɪ netɪ napaisaatisamane. Iyataatɪ amɪ Autaahaatɪho bimimbɪpɪhɪ komɪ itɪpɪho ikwɪ wihɪtɪrɪtɪhɪ wihɪnɪramɪ yahurɪtaho 7 kiyaho yamɪhapataatɪhɪ Autaahaatɪhomɪ ndɪmaahomwaanɪ bitosɪhoaisangi amɪ sangi gaahatɪ kasisatɪ netɪ watɪpɪsamatɪ amɪ samɪ maarɪho ambɪpatɪ netɪ napaisaatisamane. ⁵ Amɪ Jisasɪ Kɪraisɪhoaisangi sangi gaahatɪ kasisatɪ samɪ maarɪho ambɪpatɪ netɪ napaisaatisamane. So Jisasɪ Kɪraisɪho Autaahaatɪhomɪ pɪwɪha nahata tɪtɪhɪ nga biyatɪ ausaati katatɪ amɪ anɪmwaahɪpatombɪ jɪhɪ namasatɪ nepasɪho amɪ kɪmɪko awaisawɪhiya kinɪhiya yapɪmbataapɪhɪ

jatohiy+hiyaamī Awaisīho Jīhoematatī kiyai iwinjatisīhore.

Amī kīmīko nyangi komī maarīho biyatī nanyinyahore. Maarīho nanyinyatī ko maipīhaiwaatīhapī nyangi nuwatī nanyamaatī amī ko sawahomī jītīpataahī nyamī maipīhaiwa nahatewa nenyamataise. ⁶ Iyatī ko nyangi netī Autaahaatīho nyainjatītandīhiyaanenyamataise. Iyatī amī komī Sapīho Autaahaatīhomī otīpīpatī nahataapa isīhiyaapī kawitīhaahiyaanīnī pīrisīhiyaanenyamataise. Amī nyahī komī otīpīpatī isīhiyaapī aunahīpatī newaatī kawitīhaawo. Iyaatī nyahī Jisasi Kīraisīhoai ambīpatī awaipatī numwītīhaawo amī ko ambīpatī awaipatī jinjapīhī jinjapīhī nepī nutando. Ko konīhī isīhiyaisunī kahapaamapīpa nahataapisunī iwinjatīmī notaise. Amī sandīhī Akīte! Akīte!

⁷ Jasawise! Awaisīho yamīhapataatīhīraapī tīwīpatisatī taatī napītaiso. Taatī nasonīhī isīhiya nahatiya kiyaamī ndīhaara iwinjaitaapo. Amī isīhiya koai yaawīhandī nunyawī tipī muhohiyīhiyaisangi iwinjaitaapo. Iyonīhī isīhiya yapīhī nahandaahiya kopī kiyai ipotīwausehonīhī waatī natīwī nepatīwī gwītaapo. Ye! akītīsī sīkīretī sīkaimatītaise!

⁸ Autaahaatīho Awaisīho sandaase: “Nīnī Naasonīnīhī Jīhonīnīndī amī nīnī Naasonīnīhī ipotīhonīnī bindataayo. Nīnī jīhī aimī bimaatī amī wanī bimaatī amī ipotī napītandīhonīne. Aindī nīnī watīpīhaiwa nahatewaisahonīne,” ndaase.

*Jon̄ho Utaaho K̄raisihomatiyahoi
Usonataise*

⁹ N̄in̄i Jon̄hon̄in̄i sam̄i naisohon̄in̄i nyah̄i
Jisaasihom̄ihiyaanimatot̄handa is̄ihiya
nyangi amb̄ipati maar̄iho yaas̄ihaiwa
nanyinyoh̄iwaiwaara sangisati maas̄indaayo.
Am̄i nyangi Autaahaat̄ho nyainjatih̄i
am̄i is̄ihiya yaas̄ihandi nanyinyauh̄ihandi
kandi kiyaan̄in̄ih̄i and̄ititaati bitop̄i
niyohiȳihiyaanam̄ihon̄ine. Saindi k̄imaiwaat̄ih̄i
sangisat̄itoh̄ihon̄ine. Is̄ihiya nep̄i yap̄ihon̄ji
mas̄ihon̄ji dur̄ih̄iram̄i ot̄ihaati ah̄etih̄ihon̄jaat̄ih̄i
ah̄inisawaayopo. Konjami amb̄ipati
Pat̄imosihande. Am̄i sand̄i sanisot̄imandi
apaap̄i maah̄e, am̄i Autaahaat̄ihom̄i
p̄w̄ihaap̄indiwun̄i am̄i Jisaasiho katati
kaiwaiwaap̄i n̄in̄i sand̄i ak̄ite nd̄i p̄w̄iha
ausaahon̄ih̄e. ¹⁰ Aih̄i Awais̄ihom̄i asis̄iheti*
Itip̄iho nis̄iheti waati nanoaipas̄ih̄i am̄i nis̄i
maar̄ihom̄i nd̄iha nanor̄ihaatataise. Aih̄i n̄in̄i
atisata nis̄i dawaataatap̄i p̄w̄iha wa waati
waap̄ih̄inat̄i kapapar̄ih̄iri gaatipatamatiyati
ganati noaipataise. ¹¹ Aih̄i ka p̄w̄iha n̄ingi
sandati kandataase. “Kinȳi sapa nahataapa
mmon̄ihingip̄ipa ut̄ip̄ihoat̄ih̄i j̄ipati paimb̄i
Autaahaat̄ihom̄i is̄ihiya aunah̄ip̄ihaiwa ikwi
wih̄it̄ir̄itih̄i wih̄in̄iram̄i yat̄imur̄itahaiwa 7
kiyahaiwaaraahiyaap̄i j̄ipati paime: Epesasi-
handaahiyaap̄i, Simer̄inaahandaahiyaap̄i,
Pekaamaam̄ihandaahiyaap̄i, Taiyatairaa-
handaahiyaap̄i, Sar̄itis̄ihandaahiyaap̄i,

* **1:10:** Sura Sandehuraap̄ise.

Piraterîpiyaahandaahiyaapi,† amî Reotesiyaa-handaahiyaapi jîpatîpaime,” ndataase.

12 Aihî nînî nepemaitî† yapepataa-hamataindî utaaso diyaamahondise ndî jata sisîha raamîhandî wapa kapopî ahotatî mîhotindî†tandî nimaatarîhatîma gorîhanda kaiwîhatîma 7 kiyahaiwa ahotihî mmonataayo. 13 Aihî saiwa sisîha ramîhandî mîhotindiwîmaiwaamî otîhapîhî Isîhiyaamî Saaho Jîhimatisîhomatiyaho notî nasayatî bitosîhî nînî iwinjataayo. Ko apotîhî†rî utaarîhî†rî mîhaatapî kîrî†nîhî mîhaapî auhî†rî atasîha nimbîmaasatî nipaatahore. Iyatî amî utîhî†rî wîrî gorîhanda kaiwîhî†rî tausandîhaapîhî wîsasanatî nipaatahore. 14 Iyatî amî komî mî†tîho mîsisîha tîwîpatî kîhoepîhandamatiyatî apîpaahî kîhoepî†tamahore. Iyataatî komî ndîha sisîhaamî tîhwî†tîhîramatiyatî tîhwî†tisahore. 15 Iyataatî amî komî auhî†rî apîpaahî nausaatahî†re ainîhî†rî metorîhandî windî bîronjîhandî sisîha watîpîhaara tîhauhî yapîpatî ikwaatîpîho owetatî waatî biyatî nausaatîpatamatiyato. Iyatî amî komî pîwîha waapîhaatî taahaamaatamî norîhî†rî nausîhaamatiyatî gandaase. 16 Iyatî amî komî ikwî†rî gaatîhî†ra kaumbwaatî ikwî wîhî†tî†rî†tîhî wîhî†nîhî†ramî yahurî†tahaiwa 7 kiyatî isîwatataise. Aihî amî namatanaatî kosasaihî†rî wîhî†wîhoaanî naitî†pundahî†rî komî maahomwaanî†pî nasatî nîmanatî ahondaise. Iyataatî amî komî ndîmaahomwaanî†rî waatî

† 1:11: Kîmatî ambî†patî Piraterîpiyaahandamî tanyaaha siyate: naisîhiya maarîho namî†nawaayopo tatise.

nausaatataise ip̄iho waati ip̄indaati awaindi
nausaatipatamatiyato.

17 N̄inī saindī koai usonit̄imap̄i awaindī
yaindī komī auh̄irī atas̄ihaap̄ih̄ī t̄imahiyatī
napomataahonisamataindī ahondaayo. Aih̄ī ko
komī ikwīrī gaat̄ih̄ira niwatī n̄ngi sandataase.
“K̄inyī w̄indī yamaime. N̄inī j̄ihun̄ī ipotun̄ī
bimoh̄ihon̄ine. 18 Nisop̄i mmon̄ime. N̄inī
j̄ihura napomatatī jap̄ih̄ī nepatī asohonimandī
kon̄in̄ih̄ī nasisoaarī bindataayono Aindī
amī n̄inī asohon̄in̄ī kon̄in̄ih̄ī nasisoaarī
bimoh̄ihon̄ine. Aindī amī n̄inī isīhiya
napw̄itaat̄iw̄ihandamun̄ī amī aunah̄ipatī isīhiya
aim̄ī napohiȳihiya nuw̄ī bimoh̄ipatamun̄ī kih̄irī
amī wat̄ip̄ihandī isīwatataayo. 19 Isī amī
K̄inyī k̄imba mmon̄ihinḡip̄imbaap̄i j̄ipatīpaim̄e.
Aim̄ī wan̄ī ahotimb̄ipaapun̄ī amī k̄imandamī
ipot̄i noaipaitand̄hapa mmon̄ihinḡip̄imbaap̄i
ahoyap̄i j̄ipatīpaim̄e. 20 Kaumbwaatī 7 kiyahaatī
nis̄ī ikwī gaat̄ih̄iretī ahotisaam̄imaatun̄ī
amī sis̄iha raam̄ihandī m̄ihotind̄itand̄ihaiwa
gor̄ihanda kaiw̄ihaiwa 7 kiyahaiwaun̄ī
mmon̄ihinḡiw̄imaiwaamī tanyaaha siyate.
Kaumbwaatī 7 kiyamaiwa enjer̄ihiya isīhiya
aunah̄ipa 7 kiyahataahiyai iwinjasot̄ihandap̄i
sand̄i nam̄ihanate. O amī sis̄iha raam̄ihandī
7 kiyahaiwa m̄ihotind̄ind̄imandī isīhiya
aunah̄ipatī 7 kiyahaiwaaraahiyaape,” ndataase.

2

*Autaahaat̄ihomī Isīhiya Epesaasihan-
daahiyaap̄i P̄iwiha Notaise*

1 “Isɩhiya Kɩraisihopɩ gɩwunyaahohiyɩhiya Epesaasihandaahiyai winjatisɩho itɩpɩho enjerɩhopɩ kɩnyɩ jɩpatɩpaimɩ. Pɩwɩha siyahaapɩto. ‘Nɩnɩ nisɩ ikwɩrɩ gaathɩrailhoaanɩ kaumbwaatɩ ikwɩ wihɩtirɩtihɩ wihɩnɩramɩ yahurɩtahaiwa 7 kainɩhaiwa isɩtɩhonɩne. Aindɩ amɩ nɩnɩ sisɩha raamɩhandɩ gorɩhanda kaiwɩhandɩ ikwɩ wihɩtirɩtihɩ wihɩnɩramɩ yahurɩtahaiwa 7 kiyahaiwaamɩ otɩhatɩhɩ dainɩ bitondaayo. Sainɩ nɩnɩ bindataahonɩnɩ pɩwɩha kɩma kinyapɩ nusoaasataayo. 2 Kinyɩ kaingɩwaiwaapaahɩ aimɩ nɩnɩ mmonɩtɩ netɩ gwɩnyaatɩhonɩne. Aindɩ amɩ kinyɩ dɩpɩwaasanɩpɩ kaingɩwaiwaapɩsangi aimɩ mmonɩtɩ gwɩnyaatɩhonɩne. Iyataatɩ amɩ kɩnyɩ andɩtitɩpɩ bitotapa isɩhiya usa saiwɩ maipɩhiyaapɩ wɩndɩ maarɩmitɩpɩhonɩtinɩhɩ gisoɩho. Iyataatɩ amɩ isɩhiya siya gisɩ sahɩtawaapo. “Nyangisangi Aposerɩhiyaanɩne,” hitɩwɩ jaiwɩtauɩ amɩ kɩnyɩ kiyaisɩ nepɩ baimbɩ tipɩtapaapɩ usonapa kiya jaipɩtɩwɩhiyaatihɩ usonapaise. 3 Kinyɩ nisɩ ambɩpatɩ anɩtimbɩ isɩwatinɩhɩ isɩhiya gisonawa kandapɩ ambɩpatɩ yaasahaiwa nahinyauhɩhandɩ kandɩ kɩnyɩ kaiwaapɩ wɩndɩ yamaimbɩ andɩtitɩpɩ bitotapa kaiwa nepɩ otɩpɩpatɩ pohimaimbɩ kaingɩtɩhandapaahɩ aimɩ gisonɩtɩ gwɩnyaatɩhonɩne.

4 Saimbɩ kainɩhandɩ kandɩ wonjɩ kinyapɩ nɩnɩ nitanataatɩ pɩwɩha sandɩ kahɩtɩtandiyo. Kɩnyɩ wuwani namasapɩ nisapɩ gɩnunyaahingura sura nɩngisɩ maarɩho awainɩhandɩ waatɩ nanyinya-paise. O wani kɩmuraahɩ owetise. 5 Kɩnyɩ baimbɩ

gw̃nyaape. K̃nỹ j̃hura gaahaiwa t̃t̃ihaiwa baimbĩ kiyapaise. O wañ k̃muraahĩ kinỹ gaahaiwa kaing̃w̃waiwa namap̃ aim̃ t̃im̃haise. Is̃ k̃nỹ kaiwa namasis̃ jap̃h̃ nepemaite. Aimb̃ k̃nỹ j̃h̃ gaahaiwa kaing̃patamataimb̃ kaime. O k̃nỹ saimb̃ kamaayapaapaah̃ ññ gisaap̃h̃ nap̃t̃i sis̃ha raam̃hand̃ sand̃ kinỹhet̃ ahotis̃ha kinỹhetap̃ net̃ nemaito. ⁶ Iyataat̃ am̃ k̃nỹ gaahat̃ kaing̃pat̃ siyapaise. Nikoraasihom̃hiyaam̃ kiyoh̃w̃waiwaap̃ k̃nỹ w̃nd̃ maar̃mit̃p̃h̃one. Aih̃ am̃ nisangi kom̃hiyaam̃ kiyoh̃w̃waiwaap̃ w̃nd̃ maar̃mito.

⁷ Is̃ utaaho atih̃risahos̃ k̃ma p̃w̃ma It̃p̃ho Gaaho Autaahaat̃hom̃ is̃hiya K̃raisihop̃ g̃wunyaahohiỹhiyaap̃ katis̃ha biyat̃ atisat̃ nene. Utaaho wo maap̃ yap̃patamb̃haiwa tiworisais̃ tiwat̃ ip̃hatis̃ho soais̃ ññ gaahone und̃t̃ ipat̃ as̃timat̃taat̃w̃hatam̃ yand̃p̃ho nanñme undisañh̃ nandaise. Sat̃ ipit̃ yam̃hapataat̃h̃ Autaahaat̃ho bimimb̃p̃h̃i osaataat̃ ahendaise, ’ ” ndat̃ kandataase.

*Autaahaat̃hom̃ Is̃hiya Aunah̃pa
S̃imer̃naahanda Bimohiỹhiyaap̃ Piw̃ha Notaise*

⁸ Utaaho k̃m̃ko j̃haat̃ am̃ sata kandataase. “K̃nỹ baimbĩ is̃hiya aunah̃pat̃ S̃imer̃naahanda bimohiỹhiyai iwinjatis̃ho it̃p̃ho enjer̃hop̃ p̃w̃ha k̃ma j̃pat̃p̃aime. Sa p̃wa siyahaap̃to. ‘Ññ ap̃paah̃ J̃himat̃t̃ am̃ ipotimat̃t̃ bindataayo. Ññ j̃hura aim̃ napotat̃ am̃ jap̃h̃ nepat̃ asohonimat̃t̃ bindataayo. Aih̃ p̃w̃ha k̃ma kinyap̃ nusoasataayo. ⁹ Ññ k̃nỹ naañj̃haiwa kinỹ

ambipati yaasihaiwa nehingiwaiwaapaahi aimi mmoniti gwinyaatihonine. Aindi ami kinyi kahapaamapipa apipaahi owehonitinhi aimi gisoho. Saimbi owehonitapaahandi kandi ami kinyi kahapaamapipa apipaahi asaketahone. Iyataati ami isihya siya gisi sisipihitiwi nyahi Judaahiyaane tohiyhiyaapaahi mmoniti gwinyaaho. Isiya siya titihi Judaahiyaamahe owetise Bwaasirihiramhiyaare. ¹⁰ Masi wonji bimambipi ambipati yaasahandi windi naitaise. Sandi yaasahandi nepapi yaitaapimaahe owetise. Atime. Bwaasirihiri Kiramhiyai kaundonhi kiya sami usaatangisi nepi tisapi nasapuwitaapo. Sandi sangi jaiwaiwi nasisenwihaiwa kaitaapo kiya timihaitotwo. Saiwa naanjhaiwa ambipa yaasahaiwa asisaha nehi ¹⁰ kiyahaiweti naitaapo. Saiwi naanjhaiwa newaahandi kandi Autaahaatihopi gwunyaahohitihandi windi namaamapi andititwi gwunyaapi nuwi napowaahuraatitando. Saisaihi ami nini asitimatitaatwihandi nawihomataindi wihoaanjhandi sangisi nasamito.

¹¹ Isi utaaho atihirisahosi kima piwima Itipho Gaaho Autaahaatihomi isihya Kiraishopi gwunyaahohiyhiyaapi katisiha biyati atisati nene. Isi ami utaaho wo maapi yapipatambihaiwa tiworisaisi kohimatati tiwati iphatisiho soaisi napwitaatwihandi kapihandi ² handi windi neti namausopisastaise. Apipaahi owetitaise ndataase.

Isihya Aunahipa Pegaamaamihandaahiyaapi

Piwaha Notaise

¹² Iyataati ami utaaho kimi ko sata kandataase. “Enjeriho isihya aunahipa Pegamamihandaahiyai iwinjatisiho itipho enjerihopi piwaha kima jipatipaime. Piwaha satipaha nusoase. Nin namatanaati kosasihanaati wihwihooanapi nga otitati nga tipa kiyahanaati utarihanaati isitihonine. Nin saindi sanaati isitihonini piwaha kima kinyapi nusoasataayo. ¹³ Aunahipati sati kinyi bimingimatapaahi aimi nini mmoniti gwinyaatihonine. Sati aunahipita Bwaasirihiri bindataati isihyai winjatitandihate. Setihandi kandi kinyi nisi ambipati namaamapi anitimbisi ipi nisapi kinyi baimbi g'nunyaapaise. Aimbami utaaho Andipaasihoai tiwauhandi kandi kinyi nisapi g'nunyaahingitihandi windi namwaasapihone. Andipaasiho so nisapi biyati g'nunyaati ami nisi piwaha anusoahoai sapih Bwaasirihiri bindataati tiwauhi napotaise.

¹⁴ Siyataahandi kandi nini piwaha kimaiwa kinyapi nitandihaiwa sandi gi kahitandiyo. Sati aunahipati Pegamaamihanda isihya usa yaihya jihura Baaramihom kaipatamataiwi kaiwihya bindawaayopo. Jihura Baaramiho Baarakhoai satipi kaunde undati jaipitaha kaundih Isiraherihya nahatiyai kiyajunji nunjih ami kiya nandapa maahoipati autahaatihoh jaipitahopi tipitihwihapanunyah nanwi ami koho khaatisawi ambipati naminiwi timaamaitwi kaiwimaipihandaatihit mahiyawaayopo. ¹⁵ Isiwani ami kinyi aunahimatami otihatihit

sîkaiwîhiya Nikoraasihomîhiyaamîhîretî japepîhîrîwî kaiwîhiya bindawaayopo. ¹⁶ Isî kînyî baimbî japîhî nepemaite. O japîhî namepemaitapaapaahî nînî ketî napîtî siya isîhiyaîsî namatanaatî nisî maahomwaanî ahotinîmanaata titîmaito.

¹⁷ “Isî Utaaho atihîrisahosî kîma pîwîma Itîpîho Gaaho Autaahaatîhomî isîhiya Kîraisîhopî gîwunyaahohiyîhiyaapî katisîha biyatî atisatî nene. Utaaho wo nahataapa maapî yapîpatambîhaiwa komî tiworisaisî kohimatatî tiwatî ipîhatisîhoai nandapa bîretîhandî manaahandî noasandindîhandî nînî koai numwîto. Aindî amî nawîha wa kîhoepîha numwîto. Nawîha setî ambîpatî wanîhatî jîpatîpainsî numwîto. Nunyanîhî ambitî satapî isîhiya usa gîmaawunyaata namausesîpatîtaise nehî sawaho sa nawa nesîhohî gîwunyaatatî nusesîpatîtaise,” ndataase.

Pîwîha Isîhiya Aunahîpatî Taiyatairaahandaahapîhiyaapî Notaise

¹⁸ Aihî amî utaaho naasîko jîhaatî satatî kandataase. “Isîhiya aunahîpatî Taiyatairaahandaahanpîhiyai iwinjatisîho itîpîho enjerîhopî jîpatîpaime. Pîwîha kîma siyahaapîto: ‘Nînî Autaahaatîhomî Mwaahonî nisî ndîha sisîha waatî tîhataatî tîhwîtîhîrî waatî tîhwîtipatamatiyahaare. Iyataatî amî nisî auhîrisangîsî ainîhîrî metorîhandî bîronjîhandî sisîhaara tîhauhî ikwaatîpîho kipatî tîhatî owetatî biyatî waatî awaindîhandî nausaatîpatamatiyatî nausaatî bousamahîre. Aihî pîwîha kîma kinyapî nusoaasataayo.

19 Ninĩ kinyĩ kaingĩwaiwa nahatewaapaahi aimĩ mmonĩtĩ gwĩnyaatĩhonĩne. Kinyĩ nisapĩ gĩnunyaapĩ amĩ isĩhiyai andĩtĩwĩwĩtandĩhatĩ kaimbĩ amĩ naanjĩhaiwa nepaahandĩ kandĩ andĩtitĩpĩ bitohĩnĩhĩ gisotĩ gwĩnyaaho. Kinyĩ gaahaiwa jĩhura kaingĩwaiwaahĩ nga noaipasĩhĩ mmonataayo. O amĩ wanĩ kĩmura kaingĩwĩmaiwaahĩ jĩhĩ kaingĩwaiwai nusatĩpĩhaapĩ waatĩ gaahaiwa kainĩhĩ noaipataise.

20 Saimbĩ kinyĩ nga kainĩhandĩ kandĩ ninĩ piwaha kĩma kinyapĩ nitanĩtĩha gi sandĩ kahĩtĩtandiyoo. Kinyĩ kĩmaatĩ apopaatĩ Jeseperĩhaati nehĩ iwinjahinĩhĩ kaatĩ gisatĩ maasi bindataise. Saatĩ apopaatĩ satatĩ 'Ninĩ Autaahaatĩhomi piwaha atindĩ netĩ ausaahohaamaanĩne,' tatĩ nisĩ otĩpĩpatĩhiyai jaiwundatĩ ambĩpatĩ kĩho kĩhaatisawĩ tĩmaamaitĩtaatĩwĩhira kiyaunjatĩ amĩ autaahaatĩho jaiwĩtahoai nandapa tĩhĩwĩ nunyawĩhapa nandaatĩwĩ kiyaunjĩhaate.

21 Kaatĩ kaatamĩ kaiwaiwa namasisĩ japĩhĩ nepemaitĩtandĩ nehĩ winjahonĩhĩ kaatĩ wĩndĩ namepemaitatĩ kaatĩnĩhĩ kaiwa maipĩhaiwa kiyatĩ bindataise. 22 Isĩ atime. Ninĩ kaati timbĩpa wapa numwĩto. Numwisanĩhĩ kaatamĩ ambĩpatĩ waatĩ aungwohandĩ yaawatĩ nĩwĩndaise. Iyonĩhĩ amĩ kaatisawĩ ambĩpatĩ namĩnĩnĩwĩ tĩmaamaihohiyĩhiyaisangi naanjatĩ yaawĩhandĩ awaindĩhandĩ numwisanĩhĩ nepĩ kiyaamĩ ambĩpatĩ waatĩ awaindĩhandĩ yaawatĩ nĩwĩndaise amĩ kiya Jeseperĩhaatamĩ kaiwaiwa namasisĩ wĩndĩ japĩhĩ namepemaitawaawaaho.

²³ Aindi ami kaatami mwaaya maatiyaisangi tiwisanɪhi napwɪtaapo. Saisanɪhi isɪhiya nahatiya usa nisapi ginunyaahohiyɪhiyaisangi mmonɪwɪ gwɪnyaawaawi satɪwɪ, 'Ko isɪhiyaami maarɪhoatɪhi ami kiyaami gwɪnyaahohɪwaiwa mmonahoe,' tɪwɪ mmonɪwɪ gwɪnyaitaatiwo. Nɪnɪ sahi nɪnaasiyaati wapa kiyohɪpɪpaapi ami kiyohɪrɪhɪrɪ kireti mmonɪtɪ jatetinjati nɪnaasiyaatangi wihoanɪhapa nasamɪto.

²⁴ Iyataati ami isɪhiyaati usaati aunahɪpati Taiyatairaahanda bimohiyɪhiyaate nɪnɪ sangisi sandi kasatataato. Sahi apopaati saatami pɪwɪha wɪndi atɪwiwi kaatamɪhɪreti minjapepihɪropo. Aiwɪ ami isɪhiya katawaawi satɪwɪ 'Bwaasɪrɪhɪramɪ pɪwɪha wiwa noatɪhepɪ baahɪ noasandiwaiwo,' tohɪwaiwa sahi wɪndi atiwɪ mmonɪwɪ nepɪ gimunyaapɪhiyaate. Isɪ nɪnɪ sangisi naanɪsisɪhandɪ samɪhetɪ ahɪsisati wɪndi namaasamɪto.

²⁵ Iyataahandi kandi sahi wanɪ isɪwasohɪpɪpa wɪndi namaamapɪ anɪtiwɪ kapaanɪhi isɪwatɪmɪ nuwɪ nɪnɪ napisanɪhuraatɪtande.

²⁶ Isɪ ami utaaho wo yapɪpatambɪhaiwa tiworisaisɪ kohimatati tiwati ipɪhatisamati ami nisi gwɪnyaati maaritohɪrɪhɪreti japepihɪratɪ notɪ nahataapa apɪpaahɪ owetɪtandɪhuraatonɪhi ami nɪnɪ ko isɪhiyaisɪ winjatɪtandɪ koaisɪ wandɪha ami watɪpɪhandɪ numwɪto.

²⁷ Saisanɪhi ko andɪtitatɪ watɪpɪtati isɪhiyaisɪ iwinjaati bimɪtaise. Winjaati bindataati maapi yapɪpatambɪhiya Autaahaatɪhomɪ isɪhiyai tipɪ ipɪhaitotɪwɪyohiyɪhiyai ko tiwati ipɪhatisati netɪ nosasɪtaise onɪha yapɪpati naumbwɪnatɪ

nosasinati owetipatamatiyato. Ko otipipati kaitandihati numwitandi katohimati numwito ami Ap#ho Autaahaat#ho nin# otipipati kaitandihati ningi nan#mipatamataindo. ²⁸ Aindi ami nin# kaumbwaati nipaatihaati asisihaatihi biyati nausaatati t#hoaasaamaati koaisi numwito. ²⁹ Isi utaaho atih#risahosi k#ma p#w#ma Itip#ho Gaaho Autaahaat#hom# is#hiya K#raisihopi g#wunyaahohiy#hiyaapi ausaati katis#ma biyati atisati nene.

3

Autaahaat#hom# Is#hiya Aunah#pat# Sar#tis#handaahiyaapi P#w#ha Notaise

¹ Utaaho k#m#ko p#w#ha ami j#haati satati kandataase. Aunah#pati Sar#tis#handa is#hiya bimohiy#hiyai iwinjatis#ho itip#ho enjer#hop# k#ny# p#w#ha j#pat#paim# Sa p#w#ha k#ny# j#pat#paimb# nusoas#taap#ha siyahaap#to. Nin# Autaahaat#hom# itip#ho 7 kiyahoaisahon#ne. Aindi ami kaumbwaati 7 kiyahaati nin# is#watataayo. Aih# nin# kinyapi p#w#ha k#ma nusoasataayo. K#ny# kaing#waiwa nahatewaapaahi nin#h# aim# mmonit# gw#nyaat#hon#ne. Is#hiyaahi kinyapi katawaaw# ko asohoematati nga bindataati ami kand# ko asoho bimind#handap# amb#patisaho bindataise t#w# katawaahand# kand# k#ny# aim# napomahise. ² K#ny# kiny# naap#pa namasis# jap#h# nepape. Nepapi K#ny# kaing#waiwa nahatewa w#nd# t#maamahiyati ahotimb#pa nep# jap#h# tit#hip# and#tip# kaime. Sand# kah#tot#mand# apaap#maato k#ny#

kaingiwaiwaami wapa nisi Autaahaatihomi ndiheti biyati gaahapa titihapa windi namwaipasihito. ³ Kinyi piwaha gaaha aimi atimbi nehingha ka japihi baimbi gwinyaapi isiwatapa piwaha katirihireti japepihiripi maipihaiwa namapi nepemaite. O ami kinyi naapi namasisi japihi namepemaitapaapaahi nin keti kuraanhi ikohiya ikondaatiwi nasohiyihiyaamataindi gisaapihi napito. Iyataati kinyi nisi napitandihuraapi windi monipi windi gumunyaitaise.

⁴ Iyataahandi kandi ishiya usa yahonya, kiyaami uti apotihirisi windi nepi kimaamapihiya yaihiya Saritishanda bindawaayopo. Isiya siya gaahaiwa kaiwihyaare. Isi isiya siya apotihiri gaahapa kihoepehapa niyopi ningisaw maasi daiwi bimitaapo. ⁵ Isi ami utaaho wo nahataapa maapi yapipatambihaiwa komi tiworisaisi kohimatati tiwati ipihatisihoai apotihiri siri kihoepiri nin neti kiyaamataindi koai niwisoti niwipaito. Aindi ami nin komi ambipati utipihandi asitimatwi jinjapihi bimitaatiwihyaami ambipati ahotindihandaatihapi windi nahusaumwaamaito. Owetitaise. Aindi ami nin komi ambipati nisi Apihomi ndihetuni ami komi itipihiya otipipatihya enjerihiyaami ndiheti awusoaito. ⁶ Isi utaaho atihrisahosi kima piwama Itipihho Gaaho Autaahaatihomi ishiya Kiraisihopi gwunyaahoyihiyaapi ausaati katisima biyati atisati nene.

Isihiya Piraateripiyaahanda Bimohiyihiyaapi

Utipihonotaise

⁷ Utaaho kimiko piwaha jahaati satati kandaase. “Kinyi piwaha wiwa Autaahaatihomi ishiya aunahipati Piraateripiyaahanda bimohiyhiyai winjatisiho itipihonotaise enjerihopi jipatipaime. Piwaha siyahaapito. ‘Nini apipaahi akitinini Autaahaatihomihaiwaahihini napaititi kaindihonine. Aindi ami nini Autaahaatihomihonini apipaahi akitihonine. Aindi nahataapa akithapaami tanyaahonine. Nini Daawitihomi kihiri isitihonine. Isi nini wapaami maasomwaanji nutosisanhi wo nga neti windi namaapuwitaise. Aindi ami nini wapaami maasomwaanji naputosisanhi wo nga neti kamwaanji windi nuwatimositaise.

⁸ Nini kinyi kaingiwaiwaahi nahatewa aini mmoniti neti gwinyaatihonine. Isi atime! Nini kinyapi kinyi ndimaahomwaanji maasomwaanji nutosonhi nundataise. Isi utaaho wo nga neti japihi windi namaapuwitaise. Kinyi kinyi watipihandi anditititaapihandi maipihonji ahingisetihi nini aini gisoniti gwinyaaho. Iyataahandi kandi kinyi nisi piwaha atimbi niwatipi ami baimbi japepihiripi ami kinyi nisi ambipati windi nepi namaanoaasise.

⁹ Ishiya siya satwi nyahi titihi Judaahiyaanini Autaahaatihomihiyaanine tohiyhiya siya jaiwihitawaatopo. Kiya Bwaasirihiramhiyaaso. Isi atime! Nini kiyaisi neti nandusoaaasisanhi kiya napiwu kinyihinini kinyi auhirapihini napiwu atotipiwesitaapo. Iyonihi kiya nisapi satwi saiwi ko Autaahaatihonotaise Jisaasiho kiyaisi maarho nunyati ami maarho wiiwataise

tīwī mmonīwī nepī gwīnyaitaapo. ¹⁰ Kīnyī nisī pīwīha baimbī atimbī nepī anītimbī japepīhīrīpī isīwatapaise. Pīwīha isīwatapaapī naanīhaiwa nangisenahaiwa noaipasīwaiwai andītitīpī bitotapa nepī ipīhatimbīmapaise. Isī amī nīngisangīsī gīsī ginjatītī anītīndī giwatīto. Anītīndī giwatisanīhī nasenahaiwa saiwa isīhiya yapīhī nahandaahiya nahatīyai nunjenatī nusoaipaitandīhaiwa gisaapīhī wīndī namangoaipaitando. ¹¹ Nīnī gīsenda ketī kuraanīhī napīto. Isī kīnyī isīwatingīwaiwa anītimbī isīwate. Amī kīnyī pīraisihandī wihoanīhaiwa utaaho wo namanīndatī wīndī namangaito.

¹² Isī amī Utaaho wo nahataapa maapī yapīpatambīhaiwa komī tiworīsaisī tiwatī ipīhatisamahonaahī nīnī koaisī netī yasīha mīhotīrīhīrematī mīhotīto ko noaipatī nisī Autaahaatīhomī aṇaṇamī yasīha watīpīhaimatītando. Saindī netī yasīhemasanīhī ko wīndī Autaahaatīhomī aṇīhandī namasi noaipatī namutaise. Apīpaahī owetītaise. Aindī amī nīnī komīhetī nisī Autaahaatīhomī ambīpatī jīpatīpīwindosīto. Aindī amī nisī Autaahaatīhomī aunahīpatamī ambīpatī komīhetī jīpatīpaindosīto aunahīpatī wanīhatī Jerusaremīhandī nisī Autaahaatīhoapīhī yamīhapataatīhapī namasi maapī noaatīpasīpato. Aindī amī nisī ambīpatī wanīhatisangi komīhetī jīpatīpaindosīto. ¹³ Isī utaaho atīhīrisahosī kīma pīwīma Itīpīho Gaaho Autaahaatīhomī isīhiya Kīraisīhopī gīwunyaahohiyīhiyaapī ausaatī katisīma biyatī

atisati nene.

*Kīraisihomī Isīhiya Aunahīpatī Reotesiyaa-
handaahiyaapī Utīpīho Notaise*

¹⁴ Utaaho kīmīko naasīko pīwīha satatī kandataase: “Kīnyī pīwīha wiwa isīhiya aunahīpatī Reotesiyaahanda bimohiyīhiyai winjatisīho itīpīho enjerīhopī jīpatīpaime. Iyataatī pīwīha sa siyahaapīto. “Nīnī Autaahaatīhomī pīwīhaapunī amī ipotī wapa kaitandī jīhī tīmanatī pīwīha watīpītātī wīsasisīhaapunī, ‘akīte,’ ndī kandīhonīnī tītīhī akītīhaamīhonīne. Aindī nīnī Autaahaatīhomī pīwīha nahata tītīhī nga bairidī ausaatī amī Autaahaatīhopī akītītīmbīpa ausaimanotīhonīne. Autaahaatīho nisīhetapī kahapaamapīpa nahataapa ahaimbīpaami tanyaahonīnī awaisīhonīnī pīwīha kīma kīnyapī nusoaasataayo. ¹⁵ Kīnyī kaingīwaiwa nahatewa nīnī aimī mmonītī gwīnyaatīhonīne. Kīnyī windī tahaŋahonīmetīpunī amī windī mbwahonīmetīnīhī nīnī aimī mmoho. Kīnyī tahaŋīpo amī mbwaapo saimbi bimītaapī nīnī maaritataayo. ¹⁶ Iyataahandī kandī kīnyī gotī masīhonjī tahaŋīpī dīhīmaatataise. Amī kīnyī windī tahaŋīpī amī windī mbīmwoahise. Kīnyī sainīhī nīnī gīsī nisī maahomwaaŋapī kwahīndī dautī noahīmaito. ¹⁷ Kīnyī satapaase: “Nīnī nawīho amī ikīpīpa apīpaahī asaketahonīne. Nīnī wapaapī wīndī nenoahīmeto,” tapaase. Satapaahandī kandī kīnyī apīpaahī mīmaipaimbī isaimbī bindapaise. Isīhiya usa nga kīnyapī kīyaamī

maariho asipihitaatiwɪhamwaanɪ bindapaise. Kinyɪ apɪpaahi ikɪpɪpa wapa owehonɪ ami kinyɪ ndɪha niyotahonɪ ami somaahihonɪ bindapaise. Saimbɪ bindapaahandɪ kandɪ ninɪ setahonɪne tɪpɪ kinyɪ kiwahonɪ sandapɪ wɪndɪ motɪnɪpɪ gimunyaahise. ¹⁸ Aihɪ ami ninɪ gisi pɪwɪha kɪma kinyɪ gwɪnyaitaapɪha kahitataato. Nisi gorɪhandɪ sisɪhaara tɪhatɪ ikwaatɪpɪho wapa maipɪhapa namɪhatimbɪpa tɪhatɪ nemase. Isi nisi gorɪhandɪ sandɪ nawɪho naninyapɪ kinyɪ nepe, kinyɪ noaipapɪ wapa akɪpɪpa gaahapaisahonɪtɪtaapo. Aimbɪ ami apotɪhɪrɪ kihoepɪhɪrɪ tɪtɪhɪ gaahɪrɪ nepɪ niyope somaahihonɪ bimimisamɪhɪ isɪhiya wɪndɪ maahisosaihi wɪndɪ mamaasɪtando. Aimbɪ ami marasinɪho ndɪhaapɪho nawɪho naninyapɪ nepe. Nepɪ ndɪhotɪ ahiyaposapɪ nga baimbɪ jaitaapo. ¹⁹ Ami ninɪ isɪhiya usaisɪ maarɪho nunyataataahi kiyaisɪ itihundɪtɪ kiyaami kiyohɪwaiwa netɪ tɪtɪhemwahonɪne. Isi ami kinyɪ kiwahonɪ andɪtɪtɪpɪ kinyɪ kaingɪwaiwa nepɪ tɪtɪhematɪpɪ kinyɪ maipɪhaiwa kaingɪwaiwa namasisɪ nepemaite. ²⁰ Atime! Ninɪ maasomwaanɪ bitondaati taatɪ titɪ kwɪtɪwataayo. Isi utaaho wo nisi maahomwaanɪ atisataatɪ maasomwaanɪ nisapɪ nuhonaahi ami ninɪ nandaati koaisatɪ maasɪ bimɪto. Koaisatɪ maasɪ nandapa nainjanɪhɪ ami ko nɪngisatɪ maasɪ nandapa nandaise. ²¹ Isi ami Utaaho wo nahataapa maapɪ yapɪpatambɪhaiwa komɪ tiworisaisɪ kohimatatɪ tiwatɪ ipɪhatisataataahi ko nɪngisatɪ yamɪhapataatɪhɪ ninɪ bimohɪpɪpɪhɪ maasɪ bimɪtaise. Siyatɪ ninɪ jɪhura nisi tiworisaisɪ

ahondaise. Sirî apaahorirî nawîha wa gaaha anaahîha asisorîha emererîha biyatî nausaatahaasi kaamatiyatî apîpaahî bosaasinatî nausaatataise.* ⁴ Aihî amî gwîtiho siyaahaiwa wiwa 24 kiyahaiwa Autaahaatîhomî gwîtiho siyaahandi otaatematî nesîwesîwatî ahondaise. Aihî amî kaiwa gwîtiho siyaasiwaasinî mîtihiya 24 kaiwîhiya bindawaayopo. Siya mîtihiya apotîhirî kîhoepîhirî utaarîhirî niyopîhiyaare. Aiwî amî kiya tingaatîha awaisawîhiya kinîhiya nipatohîhamatiyaha gorîhanda kaiwîha kiyaamî mîtihoaatîhî nipaatawaayopo. ⁵ Autaahaatîho awaisîhomî gwîtiho siyaahandî ahotimbîpîhî tiwîpatamî kînapîpa kînapaahoena nausainjîtîhandî apîpaahî waatî nausaatatî bosaasinataise. Amî kîrîrutatî amî windî waatî gaatinjîhî atisataatî tiwîpatî asoaatatî gandaase. Gwîtiho siyaahandî mandosihîhoanî sisîha wiwa 7 kiyahaiwa tosihandî norîhirîramatiyahaiwa taatî tîhataise. Saiwa sisîmaiwa 7 kiyamaiwa Autaahaatîhomî itîpîhore. ⁶ Iyataatî amî Autaahaatîhomî gwîtiho siyaahandamî mandosihîhoanî windî kapîhî ahondaise. Iyataatî sandî durîhirî awairîhirî apîpaahî saasanotahî gîraasihora kaiwîhirîramatiyatîhirî ahondaise. Aihî amî wapa asîtimatatî bimotî ahotimbîpa 4 kiyahapa Autaahaatîhomî gwîtiho otaatemapî wihoanî waurî amî wihoanî waurî bitotawaayopo.

* **4:3:** Nawîmaiwa kîmaiwa nawîho awaisîhotahaiwa amî kaiwaapî isîhiyaamî maarîho apohîpatî nepandîwa turîmahiyahaiwa apîpaahî gaahaiwaare. Iyatî kaiwa Autaahaatîhomî nausaatindîhandapî nasooanataise.

Saiwa 4 kiyamaiwa ambîpatetî nahataapîpîhî gaamatî ndîhaahî mandosohihihoanunî amî dawaataatunî ahetahaiwaare. ⁷ Aihî jîhandî wanîhandî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandî sandî pusiketîho awaisîho watîpîho raiyonîhandamatiyahande. Aihî amî kapîhandî 2 handî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandî maasapîho awaisîho kauho sapîhomatiyahande. Aihî amî kapîhandî 3 handî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandamî ndîmaahomwaanî utaahomî ndîmaahomwaanîamatiyahande. Aihî kapîhandî 4 handî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandî sandî boho autaahî otîpwîrîpwîrisatî daisîhomatiyahande. ⁸ Maurîmaurî asîtimatatî bimotî ahotîmî naiwîmaiwaamîhetî nînaasaindamîhetî ditîhaiwa ikwîrî naasairîtihî wîramî naasohîtaihaiwa 6 kiyatî ahetahaiwe. Aihî kaiwaamî ambîpatetî nahataapîpîhî ndîhaahî gaamatî ahendaise. Aihî amî kaiwaamî ditatotisangi ndîha ahendaise. Aihî saiwa apatîhunî otapîhaatunî nasisoarî satîwî katawaatopo. “Awaisîho Autaahaatîho Nahatewaamî Watîpîhandisaho so Gaahore. So Gaaho Ainahîhore. So Gaaho Ainahîhore. So gaaho Ainahîhore. Aimapî bimaamî nasatî wanî bindataise. Amî ipotî ipotisangisî konîhî jinjapîhî bimaamî nutaise,” tîwî namaamîhaapî kaanîhî katîmî nowaayopo. ⁹ Saiwa asîtimatatî bimotî ahotiwîmaiwa utaaho awaisîho kinîho asîtimatîtaatîwîhandisaho konîhî nasisoarî bimisîhopî waatî maaritawaayopo. Aiwî koaisî gaahonîsî gaare undîwî komî ambîpatî nepî mepî autaahepumawaayopo. Saiwa

maurîtihi maurîtihi asîtimatati bimoti
 ahotimî naiwîmaiwa nahateweti nasisoari
 saiwi kiyawaayopo. ¹⁰ Aihî amî sikuraahi
 mîtihiya 24 kaiwîhiya ko awaisîho kinîho
 gwîtiho siyaahandaasinî bimisîhomî ndîhetî
 timahiyawî atotîpîwesawî bindawaawî
 kopî gaapundawaayopo. Amî ko konîhi
 asoheomatati nasisoari bimisîhore. Aihî
 amî kiyaamî tingaatiha gorîhanda kaiwîha
 nipaatotîha nausohaapî ko awaisîho kinîhomî
 ndîhetî utatototî timîhauhi timahiyati ahotihî
 ko awaisîho kinîhopî satîwî aunîhîhîrî
 katawaatopo: ¹¹ “Awaisîhonge kinyî nyami
 Autaahaatihonge. Kinyî kahapaamapîpa
 nahataapaami autaahi nîwaataati bindapaise.
 Amî isîhiya kinyapî nga maaritîwî kinyî
 ambîpati nangimaitaapo. Ambîpati nangimaapî
 kinyî watîpîhandamî otîtihi bimîtaapo.
 Sandî apaapîmaahê. Kinyî kahapaamapîpa
 kaimbî ahaingîhonge. Kinyî gwînyaapî
 maaritingîrîhîretî kahapaamapîpa kaimbî
 ahainîhî noaipataise. Noaipati wani kîmaiwa
 ahondaise,” tîwî aunîhîhîrî katawaatopo.

5

Jonîho Utîpîhandî Namaasapîhandunî Sipîsipîho Sipîpîhohoisunî Usonataise

¹ Utaaho gwîtiho siyaahandaasinî bimisîhomî
 ikwîrî gaatihrîraihooanî utîpîhandî wîndî
 ahotihî mmonataayo. Iyataati utîpîndî
 sandî napapotîmanîwî mmapîhande. Sandî
 utîpîndamî apapaahi jîpatîha ahotahande. Aiwî
 sandî utîpîndî anîtiwî kaapîpati kendorîhanda

7 kiyahaiwaara mmapi namasawihande.
 2 Aihî nîni itipîho enjerîho watipîhoai iwinjahonîhî ko waapîhîta satatî kandaase. “Utaaho Gaaho diyaamahonîhî utipîho kîmo namaasapî kaapîpatî kendorîhandâ anîtiwî namasawî ahiyohîmo nawaapamati nesîpatî nupwiyaitaise tati waapîhîtatî kandaase. 3 Satatî katihîhandî kandî utaaho wo yamîhapataatîhî bimisîhoro yapîpataapîhî bimisîhoro amî yapîpatamî nyepepî bimisîhoro nga netî kandî utipîndî nupwiyaatî mîhatîhî jaitandî wo motînatî owetise. 4 Nîni jataatî utaaho wo netî sandî utipîndî nga nupwiyaatî amî mîhatîhî jatî mmondandîho owetihî nîni maipaindî gotaayo. 5 Aihî mitîhiya 24 kaiwîhiyaamî wo satatî nîngisî kandataase. “Kînyî wîndî gomaatîpî atime. Judaahomîhetapî namoyaatîmî nasohiyîhiyaamîhetapî noaipasîho Raiyonîmo isîhiyai iwinjatîtandîho awaisîho Daawitîhoetapî noaipasîho awaisîho komî ambîpatî autaahî ahotisîho tiworisaisî kohimatatî tiwatî ipîhatisîho ko nawîhiyatî kaapîpatî kendorîhandî sepenî kiyahaiwaara utipîhandî namaasapî napapotîmanîwî namasotîhandî nga netî nesîpatî nupwiyaitaise,” ndataase.

6 Aihî Sipîsipîho sipîpîhoho bitosîhî nîni iwinjatayo. Aihî ko aimî tiwauhî napohomatayahore. Ko Autaahaatîhomî gwîtîhomunî amî wapa maurî maurî asîtimatatî nasisoari bimotî ahotiwaauramunî otîhapîhî bitondaise. Aihî mitîhiya 24 kaiwîhiyaamî gwîtîho siyaahandî koaisî otaatematî ahondaise.

Komi maasamaapihō 7 kiyate. Aihī ami komi ndiha 7 kiyati ahetahore. Saiwa ndiha 7 kiyamaiwa Autaahaatihomi itipihore. So itipihō 7 kiyamoaisi Autaahaatihō aimi yapihī nahandaahapī natausaasise. ⁷ Aihī ko Sipisipihō Sipipihohō notī utipihō so anitiwī namaasapī utaaho gwitihō siyaahandaasini bimisiho ikwiri gaatihiraihoanji ahotisiho sanoti netaise. ⁸ Ko utipihō so aimi nesihī wapa 4 kiyahapa asitimatati nasisoari ahotimbipauni ami mitihiya 24 kaiwihyauni komi utatototi timahiyawī atotipiwesawī ko Sipisipihō Sipipihohopi gaapundawaayopo. Aihī mitihiya 24 kaiwihya nahatiya apwitihiri wiri gitaahandamatiyahiri ninaasohi isiwatawaayopo. Aiwī ami disihandi windi gorihanda kaiwihanduni isiwatawaayopo. Aiwī saiwa disiwaatihapī sitipati dipumanati wamainjotahati noaipataise. Sandi Autaahaatihomi isihyaami gaapipatapi namihanahaiwaare. ⁹ Aihī kiya aunihihiri wiri wanihiri satiwī katawaatopo: “Kinyi naasonihī kiwahonji nga nawihaimbi utipihō so anitiwī namaasapī kaapipati namasawī ahiyotihō nepi nupwiyaitaise. Sandi apaapīmaahē isihya gi tihwauhi napopaise. Tihwauhi napopaapi kinyi jitipataahi nunyanipi isihyaaisi japihi numwaapaise Autaahaatihoaapihimaitaapo. Ye akite kinyi isihya nahatiya piwaha kiha kiha piwaatohiyihya ami ambipati kahatamatipetahiya ami yapipati nahatewaarahapihyaaisuni kinyi jitipati nunyanipi japihi numwaapaise. ¹⁰ Kiya Autaahaatihomi isihya

ko iwinjatitandihiyemataise. Iyat̄i am̄i kom̄i ot̄ip̄ip̄at̄i kawitaat̄iw̄hiya p̄irisihiyemataise. Iyat̄i kiya noaipap̄i Autaahaat̄ihom̄i ot̄ip̄ip̄ip̄at̄i kawiw̄i kin̄j̄hiyaimat̄iw̄i is̄hiyai iwinjaaw̄i k̄imaap̄i yap̄imbataap̄ih̄i bim̄itaat̄iwo,” t̄iw̄i katawaatopo.

Mwaaho Sip̄isip̄ihoai Maarit̄iw̄i Mep̄i Autaahepumawaapo

¹¹ Aih̄i am̄i n̄n̄i jap̄ih̄i jataat̄i am̄i Autaahaat̄ihom̄i ot̄ip̄ip̄at̄ihiya enjer̄ihiya ap̄ipaah̄i taahiȳihiyaam̄i maahomwaan̄j̄ atisataayo. Siya enjer̄ihiyaam̄i nambaahand̄i miriyon̄i miriyon̄ihaiwa p̄h̄t̄at̄i hand̄iret̄i kiyat̄itih̄i am̄i tiwat̄ihaat̄i tausen̄ihaiwa p̄h̄it̄ahaiwaatahiya kin̄j̄ho Autaahaat̄iho bimimb̄ip̄ihun̄i am̄i wapa maur̄i maur̄i as̄timatat̄i nasisoaar̄i bimaam̄i naimb̄ip̄aisun̄i am̄i m̄it̄ihiya ²⁴ kaiw̄ihiyaisun̄i nep̄i otaatemap̄i bitotawaayopo. ¹² Bitotawa kiya maahomwaan̄j̄ naasaataat̄imap̄i sat̄iw̄i katawaatopo. “K̄imo Mwaaho Sip̄isip̄imo j̄hura tiwauh̄i napwis̄imo nga wand̄iha am̄i wapa gaahapa ik̄ip̄ipaamatiyat̄i am̄i gw̄inyaitaat̄iw̄iha am̄it̄iha gaaha am̄i wat̄ip̄ihand̄i awaind̄ihand̄i naitaise. Ko siyon̄ih̄i is̄hiya nga koai nep̄i autaah̄i is̄iwat̄iw̄i am̄i mep̄i autaahepumap̄i am̄i amb̄ip̄at̄i awaipat̄i nunyaw̄i am̄i kop̄i kiya maarit̄itaapo. (Aiw̄i koais̄i ‘k̄inyi gaahone gaare,’ und̄itaapo,” t̄iw̄i konyah̄it̄iw̄i waat̄i katawaatopo.)

¹³ Aih̄i am̄i n̄n̄i kahapaamap̄ipa nahataapa ḡimunyainj̄ip̄ipa Autaahaat̄iho ahaimb̄ipaam̄i

pîwaa haiwa atisataayo. Saiwa pîwaiwa kahapaamapîpa yamîhapataatîhunî amî yapîpataapîhunî amî yapîpatamî nyepepunî amî durîhîraatîhunî ahotiwaiwaamî pîwaa haiwaapîto. Kahapaamapîpa gîmunyainjîpîpa nahataapa nahataapîpîhî ahotiwaiwa waapîhîtîwî satawaatopo, “Kîmo Utaamo komî gwîtîho siyahandaasîni bindata isîhiyai iwinjatisîmoaisunî amî Mwaaho Sipîsipîhoaisunî nyahî kindarisî gaahindaahisî gaare undohîwaiwaunî amî kindarisî ambîpatî awaipatî nunyohîwaiwaunî amî kindarapî maaritohîwaiwaunî amî kindarapî andîtitohîwaiwaunî kindarî nga jinjapîhî nasisoari nepîse,” tawaatopo.

¹⁴ Aihî amî wapa maurî maurî asîtimatîwî nasisoari ahotîmî niyohîwaiwa satawaatopo. “Ye akîtisî tîtîhe,” tawaatopo. Aihî amî mîtîhiya 24 kaiwîhiya kapîhî bimohiyîhiya kindarapî atotîpîwesawî gaapundawaatopo.

6

Mwaaho Sipîsipîho Kaapîpata Anîtiwî Kaapîwî Utîpîhoai Namasotîhandî Nawaapatî Nesîpataise

¹ Mwaaho Sipîsipîho utîpîho wo anîtiwî 7 kaiwîhapîhî kaapîpata namasawî wîsasawî ahiyawîho netî isîwatataise. Netî isîwatata kaapîpatî jîhatî tîwaapatî nesîpataise. Nesîpasîhî wapa maurî maurî asîtimatîwî nasisoari ahotîmî naiwaiwaamî windî pîwaatihî nîni atisataatî asoaahaamatîtatî gandaase. Iyatî kandî satatî kandaase. “Kînyî

namme,” ndaase. ² Aihī amī nīnī japīhī jata maasapīho osihandī wīndī kīhoepīhandī winjataayo. Sandī osindaasīnī utaaho wo yasaihrī isīwaho kandaasīnī awītimatī bindataise. Aihī ko komī tiworisai kohimatī tiwatī ipīhatitandī koai jīhimatohiyīhiya awaisawīhiyaamī tingaatiha wa nunyawīhore. Aihī ko tiworīho kohimatī tiworisaisī tiwatī ipīhatitandīhoematī notī tiworisai kohimatī daahī tiwatī tunnatī yahwīnataise.

³ Aihī amī Mwaaho Sipīsipīho kaapīpatī kapīhatī utīpīhoai anītiwī namasawī wīsasopatī tīwaapatī nesīpataise. Aihī wapa kapīhī asītimatīwī nasisoari ahotīmī naiwaiwaamī wīndī kapīhandī 2 handī sandaase. “Kīnyī namme,” ndaase. ⁴ Satihī maasapīho osiho amatenīho noaipataise. Iyataatī utaaho so osisoaasīnī bimisoaisī watīpīhandī nunyawaayopo kīmaapī yapīpataapīhī asisīha gaaha napaindīhandī ahotihī isīhiya wīndī tīmūnīwī bimotīha nemaitando. Nemahonīhī isīhiya dopawī amī isīhiya usaisī siyīhiyaisī timaitaatīwo. Aihī ko satī otīpitī kaitandī koaisī namatanaatī awainanaatī kosasaihanaatī nunyawaayopo.

⁵ Aihī Sipīsipīho Sipīpīhoho kaapīpatī 3 hatī namasawī utīpīhoai wīsasopatī nesīpataise. Nesīpasīhī amī wapa asītimatī nasisoari bimaamī naimbīpaamī 3 handī sandaase: “Namme!” ndaase. Aihī amī nīnī japīhī jata maasapīho osiho asīhaho noaipasīhī iwinjataayo. Aihī ko osihoaasīnī awītimatī bimisīho sīkerīhandī komī ikwīraahī isīwahore.

⁶ Aihī nīnī wīndī atisataatī sandī utaaho wo

taati pīwaatihandamatiyahandi noaipasihī atisataayo. Sandi utaaho womi pīwīhaamatiyati noaipasitindi wapa maurimauri asitimatati nasisoari bimiwaiwaami otihatihapi noaipataise. Sa pīwīha sataha noaipataise. “Kinyi numbwi kinyi otipipati kaime isihya nandapaapi nenoahititaatiwo. Saisamihī asisīha naasaapi nawīho nehohīhora pīrawaaho onīha maipihonjopi windisīhoaisangi amī konīho baarihandi onīha maipihonya monyuri monja windisonyaisangi ko nawīho nunyawī naito. Siyapaahandi kandi kinyi ipati oripihatuni amī ipati wainihanduni nepi namopisasime,” daase.

⁷ Aihī Mwaaho Sipisipīho Sipipīhoho kaapipati 4 hatī namasawī anītiwī utipīho wīsasopati tīwaapati nesipataise. Aihī wapa maurimauri asitimatati bimaami naiwaiwaami 4 handi satati kandaase: “Kinyi namme,” ndaase. ⁸ Satihī nīnī japihī jata osihandi wīndi ikīrotati asisorihandi noaipasihī iwinjataayo. Aihī kandaasīnī utaaho wo awītīmatati bindataise. Iyataati utaaso osīhoasīnī awītīmatati bimisīhomī ambipati isīhiya napohītīhandamīhore. Aihī isīhiya napohiyīhiya nuwī bimohipati aunahipati isīhiya napwītaatīwīhandi nīwipinjai taati nasataise. Aihī kurisī watipihandi nunyawaayopo kurī yapīpatambīhiyaisī nepi maurīmauraapīhīmapī nepi ahoaimī tipītapaitaati mo. Tipītapaapi ahoimosamī kaiwa wīndi naasaindīhī isīhiya bimohiyīhiyai timasaihī kiya napwītaatīwo. Ko namatanaati

kosasaihanaata isihya siyihyai tiwitaatiwo. Iyati ami ko jarho aungwohandi nusoasisaihi isihya jarhopi napwitaatiwo. Iyati ami ko timbipa aungwohandi nusoasonihi kapa noti isihya timbipa nepi napwitaatiwo. Iyati ami ko suhi maasapiho kohasipiho ainjhipipa yapipatambihapai neti ishiyaamihetemat nusoasonihi kapa neti isihyai ikoti tiwonhi kiya isihya napwitaatiwo.

⁹ Aih Mwaaho Sipisipihho Sipipihoho kaapipati 5 hati anitiwi namasawi utipihho wisasopati tiwaapati nesipataise. Siyati nesipasih isihya napohiyihyaami maarho aritaahandami yatih otih bimauhi winjataayo. Siya isiya jihura Autaahaathomi piwaha anitiwi isiwatawa piwaha ka ausapi isihyai kaundauhi kandapi tiworisa tiwauhi napohiyihyaami maarhore.

¹⁰ Napohiyihyaami maarho waati kaahaata satati kandaase: "Nahataapaami Awaisihonj Kinihone, kinyi gaahaiwa titihaiwaahih napaitipi nasisoari kaimbihone. Kinyi titih nga ainahihonj bimaapihone. Kinyi kaingiwaiwa apipaah titih gaahaiwaare. Nyahi napitiyaahaiwaara jatimi nutihaawe kinyi isihya yapimbatambihyai kiyaami kiyohiwaiwaapi sahi saiwi saiwi kaiwhiyaate undipi nepi tipitapaitaapihuraapo? Aimb nyami jitiipati nepi nanyuhaahotihandapi wihoanhandi kiyaisi numwitaapihuraapo?" tawaatopo. ¹¹ Aih kiya ninaasiyaisi apotihiri utarihiri kihoeiphiri nunyawaayopo. Nunyawih kiyai saundawaatopo: "Sahi

nehĩ masĩhonjĩ ikĩnĩwĩ jatĩwĩse, tiworisa isĩhiya maasĩ otĩpĩpatĩ kiyohiyĩhiyaisunĩ amĩ samĩ naisĩhiya samataiwĩ Jisaasihopĩ gĩwunyaahohiyĩhiyai tiwisaihi napwisaihapo amĩ sangi tisawauhi napohĩpatamataiwo. Isĩhiya tiwisaihi napwĩtaatĩwĩhiyaamĩ nambaahandi Autaahaatĩho aimĩ mmonatĩ netĩ gwĩnyaase. Isĩ tiworisa isiya siyaisĩ tipi owemasaihihura sangi tisapĩ samĩ jĩtĩpatĩ nepĩ nasuhoahotĩhandapaahi Autaahaatĩho wihoaanjĩhandĩ numwĩtaise.

¹² Aihĩ Mwaaho Sipĩsipĩho Sipĩpĩhoho kaapĩpatĩ 6 hati utĩpĩhoai namasawĩ namaasahopati tĩwaapatĩ nesĩpataise. Aihĩ amĩ nĩnĩ japĩhi jata ipĩpatĩpatĩ awaipati yapĩpataapĩhi noaipati ipĩpatĩpinjĩhi mmonataayo. Aihĩ amĩ ipĩho noaipati apĩpaahi asahati tutipĩhandĩ ahondaise. Aihĩ amĩ waatĩhoaisangi noaipati apĩpaahi amatenĩtatĩ jĩtĩpĩhandĩ ahondaise. ¹³ Aihĩ amĩ kaumbwaati autaahi yamĩhapataatĩhi ahotiwaiwa yapĩpataapĩhi tĩmahiyataise mbĩpa watĩpĩhapa murihoai netĩ ahoaihi yandĩpĩho sangĩho gwĩtĩpĩho nandĩndĩwĩpatamatiyato. ¹⁴ Aihĩ amĩ yamĩhapatisangi aimĩ naihi owendaise. Siyati yutĩhĩrĩ nawopĩ ipesawĩ napapotĩmanĩwĩ ahiyohĩpatamatiyato. Aihĩ amĩ nahataapa sisĩhounĩ amĩ yapĩpatĩ masĩhonya durĩhĩrĩ otaatemasonya ahotimbĩpĩhi namasisĩ wapĩhi notaise. ¹⁵ Aihĩ yapĩpatambĩ awaisawĩhiya kinĩhiyaunĩ amĩ ambĩpati awaipati nepĩ bimohiyĩhiyaunĩ amĩ amihiya pwĩsĩpĩ yaipa kaiwĩ tunnĩwĩ yahwĩnohiyĩhiyaamĩ

tahaapundiwi jhimatohiyahiyauni ami ikipipa kahapaamapipa ami nawaho asaketahiyauni ami ishiya watiphiyauni ami ishiya nawaho windi namepi neh otipipati kiyohiyahiyauni nahatiya saiwaapi yanhimapi nuwi nawahaami jomaahipataathuni ami nawaha sisihoaasini ahetihihaiwaamihini noatawaayopo.

¹⁶ Nuwi noatiwi bindawa nawaha sisihopi satwi kaahaatawaatopo. “Nawimaaranj sisimonj nipepatipi naumbwindipi nyangisi nyataatime. Awaisiho utaaho kinjhom siyaahandaasini bimisihomi ndiha nimbipupo. Saisamih Mwaaho Sipisipihho Sipipihoho komi awaindihandi apowindihandisati nasati nyangisi yaasihandi awaindihandi namaanyamitando. ¹⁷ Ami kindari ishiyaapi apowindihandi nepi ausaimanitaatimaha asisaha wani aimi kima noaipataise ami kiya maipihaiwa kiyohiwaiwaapi wihooanjihandi maipihandi kiyai numwitaatimo. Isi ndinhi kindarami watipihandi tipndamati nga bimataise?” tiwi kaahaatawaatopo.

7

Autaahaatho Isihiya 144,000 Kaiwhiyai Nepi Namopisasinfaatwi Neti Yandihemati Namihanataise

¹ Kimaiwa nahatewa aimi noaipati owetihini jata enjerihiya itiphiya murimuri yapipatami otasaahaasini maingiraini wihiwihooanj gotitipihaiwa (gotitipihaiwa (konaahaiwa)) 4 kiyahaiwaapihi enjerihiya 4 kaiwhiya kiyaami ikwiri ikwisapaapaniwi

bitohauhi iwinjataayo. Kiya enjerîhiya mbîpa maurî maurî itîpîmindandî tipîndîwî nimbîpupwî isîwatawaayopo. Saiwî kiya mbîpa isîwatawaayopo mbîpa saiwa waatî namaasataatî yapîpatî durîhirî ipati nemaamaitando. ²⁻³ Aihî amî nînî jata amî enjerîho wo ipîho noaipasihioaanqî nasatî noaipasîhî iwinjataayo. Aihî ko Autaahaatîho isîhiya siya nisîhiye tatî namîhanatî kiyaamîhetî namasatosîtitandîhapa isîwahore Autaahaatîho konîhî nasisoari bimaamî naisîhomo. Aihî ko enjerîho waatî kaahaata enjerîhiya muri muri Autaahaatîho watîpîhandî nunyatî yapîpatisunî durîhirîsunî nepî nopîsasîtaatîmî natausaasisawîhiyai ko saundataase: “Sahî ketî yapîpatisunî durîhirîsunî ipatisunî nepî namopîsasîwise. Nyahî isîhiya nyamî Autaahaatîhomîhiya komî otîpîpatîhiyai jîhî ndîmaahomwaanî namîhana sîwîpatî makîhirî ahîwisaatî owetanîhî sahî kaiwî kahapaamapîpai nepî nopîsasîtaatîwe,” tatî kaahandaase. ⁴ Aihî nînî isîhiya siya aimî nisîhiye tatî Autaahaatîho namîhainjawîhiyaamî nambaahandî ambîhîtauhi atisataayo. Isîhiya Isîraherîhiya nahatiyaamî otîhatîhapî 144,000 kaiwîhiyai namîhanawaayopo. ⁵ Aihî isîhiya Judaahoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Rupenîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Gaatîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. ⁶ Aiwî amî Asaahoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî

12,000 kaiwî namîhanîwî amî Napîtaarihoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Manasehoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. ⁷ Aiwî amî Simiyonîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Ripaihoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Isakaahoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. ⁸ Aiwî amî Sipuronîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Josepîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Benjaminîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. Isîmiya siyai Autaahaatîho aimî nisîhiye tati namîhanataise.

*Isîhiya Taahîtîhandî Autaahaatîhopî
Aunîhîhîrî Katîwî Gaapundîwî Koai Mepî
Autaahepumawaayopo*

⁹ Aihî amî saiwa saindî mmonîtosatî ipotî japîhî jata isîhiya apîpaahi taahîtîhandî ambîpatî owehandî isîhiya nga wîndî awîmîtîtaahetahandî ahoyanîwî bitohauhî iwinjataayo. Siya isîmiya kîhapîhî kîhapîhapîhiyaare. Iyataatî siya isiya yapîpatî nahatepataahapîhiyaare. Iyataatî amî nahatiya ambîpatî kahatamatîpetisawîhiyaamîhiyaare. Iyatî amî pîwîha nahataamîhiyaare. Kiya Awaisîho Kîñîhomî siyaahandamî ndîmaahomwaanî amî Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhohomî ndîhetunî bitotawaayopo. Aiwî kiya nahatiya apotîhîrî kîhoepîhîrî utaarîhîrî

niyopîhiyaare. Aiwî amî kiyaamî ikwîraahi totîpatî isîwîhiyaare. ¹⁰ Saiwî kiya bitotawa satîwî waatî waapîhîwî katawaatopo: “Nyangisî japîhî nanyamaitandîhandamî watîpîhandî Autaahaatîho komî siyaahan-daasinî nasisoari bimisîhomîhandîtatî amî Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhohomîhandîtatî kindarî sawindarîmîhandê. Kindarî nyangisî japîhî nanyamaamaise,” tîwî katawaatopo.

¹¹ Aihî enjerîhiya nahatiya Awaisîho Kinîhomî siyaahandisî nepî otaatemapî bitotawaayopo. Aiwî amî mitîhiyaisunî amî wapa maurî maurî asîtimatî nasisoari ahotîmî naimbîpaisunî otaatemapî bitotawa siya kinîhandaihoanjî jatawa atotîpîwesawî ndîmaahomwaanî yapîpatetîmapî Autaahaatîhopî gaapundîwî koai mepî autaahepumawaayopo. ¹² Aiwî kiya kopî satîwî gaapundawaayopo: “Akîte! Nyahî nyamî Autaahaatîhopî kiyaanîhî maarîtmî nutîhaawo. Iyaatî komî ambîpatî awaipatapî ausaawa katîtîhaawo. Iyatî amî ko nahatewa amîtîha gaahaiwaisahore. Isî nyahî koaisî gaahone undîtîhaawo. Iyaatî amî nyahî koaisî newa mepî autaahepwaitîhaawo. Iyatî amî ko nahatewa watîpîhaiwaisahore. Akîte nahatewa komîhaiwaasî komîhetî ahêtmî notaise. Akîte,” tawaatopo.

Isîhiya Siyaamî Yaawindîhandî Aimî Owendaise

¹³ Aihî kapîhî yamîhapataatîhî mîtmîhiyaimatîwî bimohiyîhiyaamî wo sata nîngisî sandatî nanisenataise: “Isîmiya kîmiya apotîhîrî kîhoepîmaiwa niyopî bitohohiyîmiya

diyaare? Aiw̄i amī kiya maahap̄hap̄ nap̄iw̄hiyaare?” ndatī n̄ngisī nan̄isenataise. ¹⁴ Nan̄isesīhī amī n̄inī koaī wihoan̄j̄ha saundataato: “awais̄ihone, k̄inȳī k̄iwahon̄j̄ kiyaap̄ī gw̄nyaap̄ihone,” undataato. Aih̄ī amī kō n̄ngisī satā kandataase: “Is̄imiyā k̄imiyaī kiyaamī amb̄ipatī yaaw̄haiwa ap̄ipaahī awaiwaiwa tiworisa nunyauhī nep̄ī bimamb̄w̄hiyaare. Bimamb̄w̄hiyaasī Mwaaho Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihohomī j̄it̄ipataahī kiyaamī apotīh̄r̄ī bausaw̄im̄thauhī noaipatī k̄ihoep̄ih̄r̄indaise. ¹⁵ Aih̄ī amī sand̄ī kandap̄ī kiyā wan̄ī Autaahaatīho bimimb̄p̄h̄ī komī nd̄imaahomwaan̄j̄ bitotawa apatīhun̄ī amī otap̄ihaatun̄ī komī an̄j̄it̄it̄ih̄ī koaī mep̄ī autaahepumawaayopo amī kō komī siyaahandaasīn̄ī bimisīhō kiyaī net̄ī ikwaasuman̄it̄ando. ¹⁶ Kō siyatī kiyais̄ī ikwaasumanatī iwinjatonīhī kiyais̄ī jahomumanatī amī waapohop̄ī nausatī naahutar̄h̄r̄ī awaumasatī amī kiyaī ip̄iho wat̄ip̄ihō w̄ind̄ī waatī tundatī ip̄imund̄it̄ando. ¹⁷ Amī Mwaaho Sip̄isip̄ī Sip̄ip̄ihohō Awais̄ihomī siyā kin̄j̄handamī ot̄ihap̄ih̄ī bitosīhō kiyais̄ī komī sip̄isip̄ihonyematī iwinjatatī amī kiyaī as̄itimat̄itaatīw̄handamī waapohō kon̄ih̄ī nasisoarī noaamas̄ihoap̄ih̄ī numwaasisomataise. Iyon̄ih̄ī amī Autaahaatīhō kiyaamī nd̄ihotap̄ī kw̄itipatī nahatep̄ī n̄iw̄indiwatī n̄iw̄ipiyaipaitaise.

8

Mwaaho Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihohō Kaap̄ipatī 7

Hati Namasawi Anitiwi Wisasopati Tiwaapati Nesipataise

¹ Mwaaho Sip̄sip̄ho Sip̄ip̄ihoho kaap̄pati 7 hati utip̄ihoai anitiwi namaasapi wisasawi ahiyot̄ho tiwaapati nesip̄asih̄i 30 minit̄handap̄i yam̄hapataat̄hi wapa kir̄irupa namwaipati ap̄ipaah̄i wat̄iminamataise. ² Aih̄i n̄n̄i jata enjer̄hiya itip̄ihiya 7 kaiw̄hiya Autaahaat̄ho kom̄i nd̄imaahomwaan̄i masip̄ip̄ih̄i bitohauhi am̄i kiyai usa kapapar̄ih̄r̄i 7 kaiw̄ih̄r̄i nunyauhi nehauhi iwinjataayo.

³ Aih̄i am̄i enjer̄ho wo nasati ar̄itaahandaasin̄i bitondaise. Ko nyaihand̄i p̄ret̄ho wo gor̄ihanda kaiw̄ho koat̄ih̄i pautahand̄i waamainjotahand̄i t̄hisaihi waamaind̄ih̄r̄i noaipaitand̄ihand̄i ahiyati is̄iwahore. Aih̄i koai pautahand̄i p̄h̄it̄wi waati nunyawaayopo am̄i ko Autaahaat̄hom̄i is̄ihiyaam̄i gaap̄patisati net̄i t̄imaamah̄iwati ar̄itaahand̄i gor̄ihanda kaiw̄ihandaasin̄i Awais̄ho siyaahandaasin̄i bindataati mandosihihooan̄i t̄ihati koai waamaindumwati dipumanati numw̄itando.

⁴ Aih̄i kand̄i pautahandam̄i biyati waimainjotind̄ihandam̄i sit̄ipatun̄i am̄i is̄ihiya ḡwunyaahohiȳhiya gaap̄pati Autaahaat̄hop̄i gaapundoh̄ipatun̄i enjer̄hom̄i ikw̄iraat̄hap̄i dosis̄i Autaahaat̄ho bimimb̄ip̄ih̄i kom̄i nd̄imaahometeti niyataise. ⁵ Aih̄i ko enjer̄ho nyaihand̄i p̄ret̄ho pautahand̄i koat̄ih̄i t̄ihot̄ho net̄i ar̄itaahandaasin̄ap̄i sis̄iha not̄i ko p̄ret̄hop̄i wiwatosati am̄i m̄ihaap̄i yap̄ipataap̄ih̄i t̄imataise. T̄imas̄ih̄i asoaaha waati aungwohand̄i nawatepw̄inati ganand̄i

kînapîpa kînapaahoena nausaatatî amî
ipîpatîpatî wîtî ipîpatîpinataise.

*Enserîhiya Jîhiya 4 Kaiwîhiya Kapaparîhîrî
Ipowaaayopo*

⁶ Aihî amî enjerîhiya 7 kaiwîhiya kapaparîhîrî
7 kaiwîhîrisahiyaasî kîrî ipoaitaatîwî nepî
tîmetawaayopo.

⁷ Enjerîho jîho kapaparîhîrî komîhîrî
iposîhî wipatî ndîhaisahatunî amî sisîhaunî
jîtîpatisatî ahoyatî tiwanauhîwa noaipasîhî
kaiwai yapîpataapîhî nepî nepîhowaayopo.
Iyauhî amî yapîpatî maurîmandemapî amî ipatî
maurîmandemapî tipatapaapî ahiyawîhandisî
yapîpatamî wîndî naasaindîhunî amî ipatamî
wîndî naasaindîhî sisîhaara tahamataise.
Aihî amî woyîha kîtarîhîrî asisorîhapaisangi
sisîhaara tîhamataise.

⁸ Aihî amî enjerîho kapîhî 2 ho
kapaparîhîrî komîhîrî iposîhî amî wapa
sisîho aungwohinjamatiyaho sisîhaara
taatî tîhîhîhoai kaisawî nepî durîhîrî
sorîwaraahandaatîhî yotawaayopo. ⁹ Aihî
durîhîrî sorîwaraahandî maurîmandemapî
awîtîwîhîrisî maurî ahotîhî mîrî naasairîhî
noaipatî jîtîpatimatataise. Aihî amî
durîhîraatîhî kahatamatîpetimbîpa maarisatî
ahoyatî notî nasayataimbîpa maurîmandemapî
tipîtapaapîhapaasî mauraapîhapa kiyatî
bimihî wîndî naasaindaapîhapa napotî
owendaise. Aihî amî kopuho awaiwaiwaisangi
maurîmandaapîhî tipîtapaapîhapaasî waurî
kiyatî ahotîhî wîndî naasaindaapîhaiwa netî
nosasinatî owendaise.

10 Aihî enjerîho kapîho 3 ho komî kapaparîhîrî iposîhî kaumbwaatî waatî apîpaahî awaisaamaatî sisîha tosihandamatiyatî tîhwîtîhîrisatî tîhwîtimî yamîhapataatîhapî yapîpataapîhî tîmahiyataise. Iyatî waapîhaatunî amî waapoho yapîpataatîhapî mwîtitutatî noaasîhounî maurîmandemapî tipîtapaapîhaiwaasî waurî kiyatî ahotîhî wîndî naasaindaapîhaiwaatîhî gaamatî kaumbwaatî tîmahiyataise.

11 Saatî kaumbwaatamî ambîpatî Marasinîho Ikonahoe tîwîhaate. Aihî waapîhaatî awaiwai amî waapoho mwîtitutatî noaamasîho 3 haiwetî kaumbwaatî saatî tîmahiyatî kaiwai netî marasinîho ikonahoemataise. Aihî isîhiya waapoho saiwa nanîwîmapî taahiyîhiya napowaayopo amî waapîho ikosîho onaapîpaamataiwî nanîwîmapo.

12 Aihî enjerîho 4 ho komî kapaparîhîrî iposîhî ipîhomunî waatîhomunî amî kaumbwaatamunî wihoaanjîhapa maurî mandaapîhî tipîtapaahohîpîpaamî wapa wihoaanjîhapa naasaindaapîhapa tîwaapatataise. Tîwaapatatî netî nopîsasînjîhî amî ipîhomunî waatîhomunî kaumbwaatamunî nausainjîtîhandî maurî mandemapî tipîtapaahohîtîhandî ipîhomunî amî waatîhomunî amî kambwaatamunî nausaatîndîhandî wîndî naasaindîhî namusaatatî niyotatî asîhatataise. Aihî otapîhaatapî wîndî naasaindunî amî apatîhapî wîndî naasaindunî wîndî namusainje. Asîhatataise. Aihî yatîwaapîhandî nga ahondaise.

13 Aihɪ nɪnɪ jata boho wo awaisɪho yamɪhapatamɪ otɪhapɪhɪ otɪpwɪrɪpwɪrimɪ taatɪ naihɪ iwinjataayo. Iyatɪ ko taatɪ pɪrɪruti notaaho waapɪhɪtatɪ satihɪ atisataayo: “Ese nno! Isɪhiya Yapɪpataapɪhɪ bimohiyɪhiya nahatiya maipɪhandɪ apɪpaahɪ awaindɪhandɪ naitaapo. Maipɪhandɪ apɪpaahɪ awaindɪhandɪ nepɪ nopɪsasɪndaapo. Amɪ jɪhaatɪ enjerɪhiya wingwaasɪ murɪmo kingwaasamɪ kapaparɪhɪrɪ ipoaitaatɪwiyo. Iposaihɪ naanɪtɪ yaawɪhaiwa apɪpaahɪ awaiwaiwa yapɪpataapɪhɪ isɪhiyaamɪhetɪ noaipaitaiso,” ndaase.

9

Enjerɪho 5 Ho Kapaparɪhɪrɪ Ipotaise

1 Aihɪ enjerɪho 5 ho komɪ kapaparɪhɪrɪ iposɪhɪ nɪnɪ kaumbwaatɪ jɪhɪ aimɪ mɪhaatɪ yamɪhapataatɪhapɪ yapɪpataapɪhɪ tɪmahiyatɪ ahotisaamaati iwinjataayo. Ahotihɪ kaati anɪmwaahɪpatɪ apɪpaahɪ utaarɪhatɪ tongɪhatɪ tapotaaha owehatamɪ maahomwaanɪ netɪ nisapuwatɪ napusɪtɪhandamɪ kihɪrɪ nunyauhɪ nɪnɪ iwinjataayo. 2 Aihɪ kaatɪ anɪmwaahɪpatɪ tongɪhatɪ tapotaaha owehatamɪ maahomwaanɪ nisapuwatɪ napundindɪhandɪ nuwamasɪhɪ katamɪ maahomwaanɪpɪ sɪtɪpatɪ noaipataise sisɪha apɪpaahɪ awaisɪha watɪpɪha tɪhoapɪ wapa ainɪhɪrɪ tɪhauhɪ sɪtɪpatɪ mwɪtɪtutatɪ noaipasɪpatamatiyato. Iyatɪ satɪ sɪtɪpitɪ ipɪhoaisunɪ amɪ yamɪhapatisunɪ netɪ namaasasɪhɪ amɪ ipɪho yamɪhapatɪ noaipatɪ asɪhatamataise. 3 Aihɪ wapa kupwɪrɪho

tapaatɪpɪhomɪyahapa kati sɪtɪmataatɪhapɪ noaipasi yapɪpataapɪhɪ notaise. Aihɪ kapa tapaatɪpɪhomɪ watɪpɪhandɪ akosɪho yapɪpatambɪhomɪ watɪpɪhandɪ isɪhiyai ikwihɪ yawindɪhandamɪyahandɪ koai nunyauhɪ nehore. ⁴ Aihɪ kiya saiwa kupwɪrɪ tapaatɪpɪhoai sapa kitarɪhɪrɪ woyɪha tandɪpɪho amɪ nahatapa wapa usɪpaipati asisorɪhapa amɪ ipati yapɪpataapɪhɪ nawati ahetimbɪpai wɪndɪ nepɪ namopɪsasɪtaatɪwɪ kaundawaatopo. Amɪ nehɪ isɪhiya kiyaamɪ ndɪmaahomwaanɪ amɪtetetɪ Autaahaatɪhomɪ sɪwɪpati makɪhɪrɪ namaamasandahiyaisaahɪhɪ yaawɪhandɪ numwɪtaatɪwɪ kaundawaatopo. ⁵ Iyataatɪ kiya isiyai wɪndɪ siyɪhiyai tɪmapɪ nehɪ waatɪho 5 kiyahopɪ tapaatɪpɪho yaawɪhandɪ awaɪndɪhandɪ numwɪtaatɪwɪ kaundawaatopo. Iyataatɪ isiya siyai tapaatɪpɪho yaawɪhandɪ numwindɪhandɪ akoso isɪhiyai ikwihɪ apɪpaahɪ waati yaawa nɪwɪnahandɪ ese no no tɪwɪ gwɪwɪ nehotopatamɪyahandɪ nunyataise. ⁶ Iyonɪhɪ sura asisɪha saiwetɪ isɪhiya napwɪtaatɪwɪhandapɪ pɪhɪtɪwɪ gwɪnyaawaahandɪ kandɪ kiya wɪndɪ namwaapwɪtaapo. Aiwɪ kiya napwɪtaatɪwɪ gwɪnyamawaahandɪ napwɪtaatɪwɪhandɪ kiyai wɪndɪ namausoaipaitaise. Apɪpaahɪ owetɪtaise. ⁷ Iyataatɪ saiwa tapaatɪpiwaamɪ noaipahohɪrɪhɪretɪ osihaiwa pwɪsɪpati awaɪndɪhandɪ wohandɪ tundaatɪwɪ nepɪ tɪmanɪhohɪrɪhɪretamataiwɪ noaipawaayopo. Kaiwaamɪ mɪtɪhoaatɪhɪ awaisawɪhiyaamɪ tingaatɪha gorɪhanda kaiwɪhaiwaamɪyahaiwa ahetahiyaare. Aiwɪ kaiwaamɪ ndɪmaahomwaanɪ

isîhiyaamî ndîmaahomwaanamatetahiyaare.
 8 Aiwî amî kaiwaamî mîsîsîha asîhiyaamî
 mîsîsîhaamatîyatî utaarîhaare. Iyataatî
 kaiwaamî mangîrî pusiketîho ainjîhîho
 raiyonîhandamatîyahîre. 9 Iyataatî kaiwa
 tapaatîpîhaiwaamî gwisîha kirîwîpatamî
 yapasîha yaipatî pwîsîpatî tipîraitandî
 nimbîmaasapî ainîhîrî kapaahîrî nipaa-
 tohîpatamatîyahapaisahiyaare. Iyataatî
 kapaamî ditatî gaatinjîtîhandî kaarisihaiwa
 osîhandî pwîsîpatî wohandapî aisi ñutihî naihî
 gaatinjîtîhandamatîyatî ganataase. 10 Iyataatî
 kaiwa tapaatîpiwaamî nawitîhohî akosîhomî
 nawitîho isîhiyai muwatî ikwîtandî apîpaahî
 mwîtîhomatîyahore. Kaiwaamî nawitîhoetî
 watîpîhandî sisîhamatîyahandî isîhiyai waatîho
 5 kiyahoetî muwatî ikwonîhî yaawîtandîhandî
 ahondaise. 11 Kaiwa tapaatîpiwa kaiwaamî
 awaisîho mîtîho kinîhoaisawîhiyaare. So
 kiyaamî awaisîho kinîho satî anîmwaahîpatî
 utaarîhandî tongîhatî tapotaha owehatamî
 enjerîhore. Pîwîha Ipiruhaara so enjeromî
 ambîpatî Apadonîhore. Iyataatî amî pîwîha
 Girikîhaara kopî katawaawî Aporiyonîhore
 tawaatopo.*

12 Maîpîhandî naanjîhandî jîhapîhandî aimî
 noaipatî owetatî namîhaataise. Aihî waurî
 yatîwî naanjîhaurî maîpîhaurî sangî noaipase.

13 Aihî enjerîho 6 ho komî kapaparîhîrî
 iposîhî maasamahîpo komîhandî 4 kiyahaiwa

* **9:11:** O amî nyamî pîwîhaara kopî sataatî Kahapaamapîpa
 Netî Nopîsasîtandîhore taatî ambîhîtîhîhaawe.

arîtaahandî gorîhandanda kaiwîhandamî
gotîtipîhaiwa (gotîtipîhaiwa (konaahaiwa))

4 kiyahaiwaapîhî Autaahaatîho komî
ndîmaahomwaanîmasîpîpîhî ahotimbîpîhapî
utaaho wo pîwîha pîwaatîhî nîhî atisataayo.

14 Iyataatî pîwa sa enjerîho 6 hoai satatî
kaundataase. “Kînyî enjerîhiya 4 kaiwîhiya
waapîhaatî awaisaamaatî Yupîretîshaatetî nepî
napuposohiyîhiyaisî nupusoase kiya noaipasi
nuto,” undatî enjerîho 6 hoai kaundataase.

15 Saundîhî ko kingwaasî enjerîhingwaasî
4 kaiwîhingwaasî ipîhomî ndîha sîwîpatî
suraapunî asîshî suraapunî waatîho soetapunî
amî kînaungwîha setapî nepî tîmanîwî
napupwî isîwatohîngîngwaasî enjerîho
nuwausoasataise. Aihî kingwaasî nuwî isîhiya
nahatîyaisî nepî maurî mandaapîhemapî
ahoyohiyîhiyaamî naasaindîhî mandî
ahoyanohiyîhiya siyîhiyaisî timaitatîwo.

16 Isîhiya pwîsîpî yaipatî kaiwî tunnîwî
yahwînohiyîhiya maasapîho osîhoasîhî
awîtîmatîwî bimohiyîhiyaamî nambaahandî
200 miriyonî kaiwîhiyaare tauhî nîhî atisataayo.

17 Aindî nîhî osîhaiwa saiwaisî yapepataa-
hamataindî kîmîretî usonataayo: isîhiya
osîhoasîhî awîtîmatîwî bimohiyîhiya kiyaamî
kîrîwîpatotî ainîhîrî kapaahîrî sisîhamatîyatî
amatenîtatî amî kwaanyapî sîtipîtatî amî
sarîpaahandî ikîrotatî watîpîhaiwa isîhiya
tîmwîpîhiyaamîhapa nîpaatîwîhiyaare. Iyataatî
amî osîwaamî mîtîho pusiketîho ainîhîho
raiyonîhandamî mîtîhomatîyahaiwaare.
Aihî kaiwaamî maahomwaanîpî sisîha amî

sitiipati ami windi nawiha saripaahandi
 ikirotihandi sisaha waati awaindihandi
 dimaatati noaatati tihati tihwitiitandihandi
 noaipataise. ¹⁸ Saiwa apipaahi maipimaiwaari
 sisaha sitiipati ami windi nawiha saripaaha
 ikirotiindihandi osihandami maahomwaanopi
 noaipasiwaiwaaraahi isihiya nahatiyai
 mauri mandaapihemapi tipitapaapihandisi
 wauri kiyati ahotihi windaapihiya natahiya
 kiyaisinihi tiwati owemataise. ¹⁹ Ami
 saiwa osihaiwaami watipihandi isihiyai
 yaawihandi numwitandihandi mitihoetuni ami
 nawitihonetuni ahondaise. Kaiwaami nawitihoni
 akwiranihoni taahihomoni mitihomatiyahaiwa
 isihiyai yaawihandi numwitandihireto. Iyati
 osimaiwaami nawitihoni isihiyai yaawihandi
 nunyataise.

²⁰ Saiwa apipaahi maipimaiwa mauri manda
 isihiya Autaahaatihopi gimaawunyaahohiyihiya
 windi timaawisawihiyahahi ami kiyaami
 ikwiraahi autaahaatihoni jaipitahapa kaiwi kai-
 waisi nepi mepi autaahemwaahohipipaatihapi
 windi namepemitwi ami kapai windi
 ahosumwap namaamahopo. Owetise.
 Maipihomoni itipihoni maipihapaami siwipati
 kiyaami autaahoemapi gorihandi siriwaahandi
 bironjihandi nawiha ami ipati ndiha jati
 monati ami atihira wapa atihomisati ami windi
 dahomaayahapa kaiwi kapaapi gaapundiwi
 mepi autaahemahopipai windi namaamahopo.
²¹ Aihoni kiya isihiya usaisi timapi ami onaapipa
 konosha paasihiri kawiwoni isihiyai usihiyai
 asihiyai kihiyai kihiyaisawoni iripuniwoni ami

kiyaami ikopaisangi namapi namepemaitopo.
Owetise.

10

Enjerîho Jonîhoai Utîpîho Gwîharaaho Numwihî Ko Netî Nanataise

¹ Aihî amî nînî enjerîho apîpaahî watîpîho
wo komî ambîpati tiwîpataahî netî napapahatî
amî komî mîtihoaatihi apahorîhirî ahotaho
yamîhapataatihi raapî noaatîpati napihî
iwinjataayo. Komî ndîmaahomwaanî

ipîhomatiyatî nusaatatî amî komî auhatîmurî
sisîha tîhwîtihi waatî tîhwîtipatamatiyatî
tîhwîtisahore.

² So enjerîho komî
ikwîraahî utîpîhandî wîndî gwîharaahandî
napapotîmanîwî mmapîhandî isiwahore.
Sandî utîpî napapotîmanîwî mmapîndî
komî ikwîraatihî aimî nupwiyandîhande.
Aihî komî auhirî gaatihî durîhirî sapîpa
sorîwaraahandaatihî ahiyatî amî komî
auhirî konaamohî yapîpatetî itîpîwondaise.

³ Siyatî itîpîwati bitondaati ko pusiketîho
awaisîho timwîpîho raiyonîhandî konyahîtatî
gaatîpatamatiyatî waatî kaahandaase. Kandî
siyatî kaahaatihî asoaaha 7 kiyaha asoaandaase.

⁴ Saiwa asoaaha 7 kiyahaiwa asoaatatî
gaatatî namîhaasihî kaiwa pîwîha katisîha
netî nînî jîpatîpaitondiyonîhî utaaho womî
maahomwaanî yamîhapataatihî hapî pîwîha
gapîpa satatî noaipataise. “Kînyî asoaaha 7
kiyahaiwaamî pîwîha katihî atingîha nehî
kiyatî kînyî kîwahonyîhetî ahotane, wîndî
jîpatîmaime,” ndaase.

⁵ Aih̄i am̄i enjer̄iho dur̄ih̄iraatun̄i yap̄ip̄atetun̄i bitos̄ih̄i n̄in̄i winjahot̄iho kom̄i ikw̄ir̄i gaat̄ih̄ir̄i yam̄ihapataat̄ihemat̄i naimaat̄i ikw̄isapendaise.

⁶ Iyat̄i ko enjer̄iho Autaahaat̄iho yam̄ihapat̄i kiyat̄i am̄i kataat̄ih̄i nahataapa ahotimb̄ipa kiyat̄i ahiyat̄i am̄i yap̄ip̄at̄i kiyat̄i am̄i kataat̄ih̄i nahataapa ahotimb̄ipa kiyat̄i ahiyat̄i am̄i dur̄ih̄ir̄i awair̄ih̄ir̄i sap̄ipa kiyat̄i am̄i nahataapa kat̄ih̄i bimaat̄i ahotimb̄ipa kiyat̄i ahais̄iho kon̄ih̄i nasisoari bimaam̄i nais̄ihom̄i amb̄ipataahi wat̄ip̄itat̄i kandaase. Katat̄i ko enjer̄iho sandaase: “Asis̄iha wind̄i on̄ih̄i ot̄ih̄imet̄itaise.

⁷ Autaahaat̄iho wapa kaitand̄ihapaap̄i kom̄i ot̄ip̄ip̄atih̄iya kom̄i p̄w̄iha atiwi nep̄i kop̄i awusaahohiȳih̄iya p̄ropet̄ih̄iyai aim̄i kaundih̄i noasandiwaiwa enjer̄iho 7 ho kom̄i kapapar̄ih̄ir̄i ipohon̄ihura Autaahaat̄iho sawaho kaiwa net̄i ak̄iwaiwemaitaise,” ndaase.

⁸ Aih̄i j̄ih̄i utaaho wom̄i maahomwaan̄j̄i p̄w̄iha yam̄ihapataat̄ihap̄i p̄wandis̄iha ka j̄ihaat̄i n̄ingi satat̄i kandataase: “Kinȳi numbw̄i enjer̄iho dur̄ih̄iraat̄ihun̄i am̄i yap̄ip̄atetun̄i bitosom̄i ikw̄iraat̄ih̄i ut̄ip̄iho nupwiyaat̄i ahotis̄iho nepe,” ndataase. ⁹ Aih̄i n̄in̄i nund̄i enjer̄iho koai saundataato: “Kimand̄i ut̄ip̄imand̄i napapot̄iman̄inat̄i gw̄iharaamand̄i n̄ingis̄i naninye,” undataato.

Saundon̄ih̄i am̄i ko n̄ingi sandataase: “Kinȳi nep̄i nan̄ime. Nainjam̄ih̄i kinȳi gw̄is̄ihaat̄ihap̄i net̄i yaasat̄i nanḡindaise. O am̄i kinȳi maahomwaan̄j̄i ikisamaahi ap̄ipaami mwaahomatiyat̄i j̄ip̄ihitaise,” ndataase. ¹⁰ Satat̄i kandat̄i owetih̄i sand̄i ut̄ip̄i gw̄iharand̄i

napapot̄iman̄indind̄ind̄i n̄in̄i enjer̄iho kom̄i ikw̄iraat̄ihap̄i net̄i nanataayo. Nan̄ihon̄ih̄i nis̄i maahomwaaṅap̄i ap̄ipaam̄i mwaahomatiyat̄i j̄ip̄̄nisataise. J̄ip̄̄nisataahand̄i kand̄i aim̄i nand̄i nanaapw̄̄ton̄ihura m̄ihat̄ih̄i nis̄i gw̄̄is̄ihaat̄ihap̄i net̄i nan̄inat̄i nan̄it̄imanat̄i yaasataise. ¹¹ Aih̄i kiya n̄ingis̄i sat̄iw̄i kandawaatopo: “K̄inȳi p̄w̄iha atimb̄i jap̄i nep̄i ausaape wapa is̄ihiya yap̄ih̄i nahatewaraahiyaisun̄i am̄i p̄w̄iha k̄iha k̄iha p̄w̄aatohiȳ̄hiyaisun̄i am̄i awaisaw̄̄hiya kin̄̄hiyaisun̄i maawi nusoaipaitand̄ihapaap̄i kaunde,” ndawaatopo.

11

Autaahaat̄iho Yahur̄i Wur̄i Kom̄i P̄w̄iha Kop̄i Awusaitaat̄im̄i Natausaasataise

¹ Aih̄i n̄in̄i ir̄ih̄ir̄i w̄ir̄i kahapa wapaam̄i utaar̄̄tind̄ihand̄i am̄i nuh̄̄tind̄ihand̄i nam̄̄handaat̄iw̄i naninyaw̄i sandawaatopo: “K̄inȳi namb̄i Autaahaat̄ihom̄i aṅaṅun̄i am̄i ar̄̄itaahandun̄i am̄i kap̄ih̄i gaapund̄iw̄i Autaahaat̄ihoai mep̄i autaahepumahohiȳ̄hiyai nam̄̄hane,” ndawaatopo. ² Saimb̄i m̄̄hat̄ih̄i aṅ̄̄it̄ih̄i nam̄̄han̄ip̄i aw̄̄itapaahand̄i kand̄i ipaahaap̄i maasap̄̄p̄ih̄i is̄ihiya Autaahaat̄ihom̄i aṅ̄̄indi otaatemap̄i ahoyanop̄̄p̄ih̄i wind̄i ir̄̄m̄̄ra namaamahan̄me. Nam̄̄ihaape. Am̄i sap̄ih̄i is̄ihiya Is̄̄raher̄̄hiyaametohiȳ̄hiyai nunyauh̄̄hap̄̄hiso. Nunyauh̄̄hap̄̄his̄i kiya nap̄̄w̄i waat̄̄ho taah̄̄ho 42 kiyahoet̄i Autaahaat̄ihom̄i aunah̄̄pat̄i taun̄̄hand̄i sandi nep̄i it̄ipap̄i nop̄̄sas̄itaapo. ³ Iyon̄̄ih̄i am̄i n̄in̄i utaahur̄i wur̄i nis̄i p̄w̄iha nanesihuri ka

anusaitaati+mi+ neti nandusaasito. Nandusaasati
 nisi watipi+handi kuri numwito nisi piw̄ha
 nisapi nepi anusaitaati+mo. Watipi+handi
 numwisani+hi kuri uti apoti+hi+ri maari+ho
 asipaiwi+ gwitaati+wihiri isihiyai nunjitaati+mi
 niyopi+ nisi piw̄ha nisapi anusaapi+ naisaihi
 asisi+haiwa pihi+ti+ta+ taahiwaiwa 1,260 kiyati
 sanawutaise. ⁴ Iyataati suri utaamuri saimbi
 ipati oripi+hatimurun+ ami sisaha ramihandi
 kasini ahotitandi yanatihauri nimaatarihaurun+
 ahetiwaiwaamataimi Awaisi+ho yapih+
 nahanda jatisi+hom+ ndimaahomwaan+
 bitosurure. ⁵ Iyataati ami isihiya tiworisa kuri
 tiwitaati+waisaihaahi kurami maahomwaanopi
 sisaha noipati kiyai neti tihamaitaise. Iyati
 ami usa kuri mimaipi+wiwi+ yaawihandi
 numwitaati+wiyohiy+hiyaisangi siri+ kireti
 kiyai sisihara tihati+ napwitaati+we. ⁶ Aimi
 ami kuri Autaahaati+hom+ piw̄ha kopi nepi
 awusaasi+waiwa asisi+haiwet+ windi wipati
 wimaawitandi tiwipataati+hi nepi wipati
 nisapuwitaati+mi watipi+handisahure. Aimi ami
 kuri waapi+haati nepi nepemaisaihi noipati
 jiti+patimatitandi watipi+handisahure. Aimi
 ami kurami maariti+mi gwinyaasiri+hi+reti
 japepihi+ri+mi wura wura wapa api+paahi
 maipi+hapa kahatamati+petahapa kaitaati+mi
 watipi+handisahure.

⁷ Kuri saimbi Autaahaati+hom+ piw̄ha
 isihyaapi+ti+mi+ha ausaapi owemasaihi+hura
 windi ainji+hi+ti+handi etaihi+ri tongi+hi+ri windi
 niwipi+metahi+rombi noaipasiti+handi kuri
 neti kohematati+ tiwati+ ipihatisati+ sururi

tiwamaitaise. ⁸ Iyon+h̄i kuram̄i amb̄ipatī aunah̄ipatī awaipatī neh̄i nam̄ihan̄iw̄i siw̄ipatī Sotom̄ihande Isip̄ihande toh̄ipatam̄i daihira kuram̄i Awais̄ihoai ip̄i tit̄ih̄i ataw̄ihatetī tip̄imandaapī tiwoh̄ip̄ip̄ih̄i ahot̄itaise. ⁹ Siyatī kuram̄i amb̄ipatī sap̄ih̄i asis̄iha mair̄i maatatī am̄i wa wihoaan̄j̄haapī ahotan̄h̄i is̄ihiya kahatamat̄ipetatī kahatamat̄iponjaw̄hiyaam̄i is̄ihiya am̄i p̄w̄iha k̄iha k̄iha p̄waatohiȳihiya yap̄ipatī nahatewaraahiya winjap̄i usondaapo. Aiw̄i kiya kuram̄i amb̄ipatī nep̄i anim̄waaah̄ipatop̄i noas̄itaat̄iw̄ihandap̄i poundon̄h̄i neh̄i kiyatī ahot̄itaise. ¹⁰ Iyon+h̄i is̄ihiya nahatiya yap̄ipataap̄ih̄i bimohiȳihiya kur̄i nga aim̄i napomaiso t̄iw̄i uson̄iw̄i maarit̄iw̄i aun̄ih̄ih̄ir̄i kat̄iw̄i nandapa awaimb̄ipa t̄ih̄iw̄i nan̄iw̄i kahapaamap̄ipa gaahapa kiyaam̄ihiyaisaw̄i wih̄iwihoaan̄j̄ nam̄indaapo. Sand̄i kiya maarit̄iw̄i kiyoh̄it̄imand̄i am̄i kur̄i kiyai p̄w̄iha nep̄i ausaapī kaund̄itaat̄im̄i poundihe am̄i kur̄i p̄w̄iha ausaasura is̄ihiya nahatiya yap̄ipatamb̄ihiyai amb̄ipatī waatī yaaw̄ihaiwa p̄w̄ihaara sis̄iha yaipataahamataim̄i tip̄i mupw̄i tip̄ihap̄i kawim̄i kaund̄imb̄im̄ihur̄itiho.

¹¹ Am̄i asis̄iha siyatī mair̄imaatih̄i wihoaan̄j̄haatih̄i aim̄i sanaih̄i Autaahaat̄iho kom̄i mb̄ipa d̄it̄ih̄ir̄i kuram̄ihetī jap̄ih̄i as̄itimat̄im̄i nepaitaat̄im̄ih̄ir̄i nusoaasih̄i not̄i kuram̄ihat̄ih̄i nandaataise. Aih̄i kur̄i jap̄ih̄i nepap̄i dop̄i tit̄ih̄i kuram̄i auh̄ir̄i it̄ipap̄i bitotamaise. Aih̄i is̄ihiya kuris̄i iwinjawaaw̄i ap̄ipaahī awaind̄ihand̄i maipaiw̄i yayawaayopo. ¹² Aih̄i kur̄i atisamaam̄i utaaho

wo yamîhapataatîhapî waatî kaahaata pîwîha kaundîhî atisamaise. Ko saundataase: “Sîhoahî kîmbîhapî nasaamanîmî namîse,” undataase. Aihî kuramî tiworisa winjasauhî kiyaamî ndîhetî tiwîpatî wîtaatîhî nandaasîhî kati kurisî numwaasi yamîhapataatîhapî niyataise. ¹³ Aihî sura kuraanîhî ipîpatîpatî apîpaahî awaipatî noaipataise. Aihî amî aunahîpatî katamî tennîhandamî naasaipîhî netî nopîsasînataise. Aihî wihoanjîhaiwa 9 kiyahaiwa windî namosasînatî ahendaise. Aihî satî ipîpatîpita isîhiya 7,000 kaiwîhiyai tiwîhî napowaayopo. Aihî isîhiya asiya hiya bimohiyîhiya apîpaahî aungwohandî yayawaayopo. Yaiwî Autaahaatîho yamîhapataatîhapîhomî ambîpatî mepî autaahepumawaayopo.

¹⁴ Naanjîndîhandî awaîndîhandî kapîhî 2 handî aimî noaipatî owendaise. Isî atime. Naanjîndîhandî awaîndîhandî kapîhandî 3 handî noaipaitandî aimî dete.

Enjerîho 7 Ho Komî Kapaparîhîrî Ipotaise

¹⁵ Enjerîho 7 ho komî kapaparîhîrî iposîhî isîhiya yamîhapataatîhî bimohiyîhiya waapîhîtiwî waatî satîwî katauhî nîni atisataayo. “Nyamî Awaisîho amî utaaho komî isîhiyai japîhî numwaitandî ahîwisîho Mesaiyaahounî kindarî noaipapî yapîhî nahataahapî awaîndîndarî kinjîhindarimatamaise. Isî Awaisîho kinjîhoematatî konîhî apîpaaho jinjapîhî jatîtaise,” tawaatopo. ¹⁶ Aihî mîtihiya 24 kaiwîhiya kapîhî yamîhapataatîhî Autaahaatîhomî ndîhetî kiyaamî kinjî

siyahaiwaasîni bimohiyîhiya atotîpîwesawî kiyaami ndîmaahomwaanî yapîpatetîmapî Autaahaatîhopî gaapundawaatopo. ¹⁷ Aiwî kiya satîwî aunîhîtawaatopo: “Awaisîhone, kînyî nahatewa watîpîhaiwaisapîhone. Kînyî wanunî amî jîhî aimehuraunî bimaami nambîhone. Kînyî kînyî watîpîhandî awaindîhandî aimî nehise. Nepî kînyî aimî Kînjîhonî akîtîhonîmatapaise. Aihî nyahî gisî gaahone hitîhaato. ¹⁸ Kinyapî windî gîmaahunyaapîhiya apîpaahî apousataise. Aihî amî kînyî aposîtandîhura wanî koaipataise. Wanî kîmura napohiyîhiya nepasi kînyî pîwîha pîwaatîtaatîwîhapîhapî nutaatîwîhure. Kînyî wanî kîmura kînyî otîpîpatîhiya pîropetîhiyai kînyî otîpîpatî kahisotîhandapî wîhoaanîhandî gaahandî numwîtaapîhure. Aimbi amî kînyî otîtîhî bimohiyîhiya nahatîyaisî wîhoaanîhandî numwîtaapîhure. Siya isiya ambîpatî awaipatî nepîhiyaunî amî ambîpatî awaipatî namepîhiyauno. Wanî kîmura isîhiya amî isîhiya usaisî nepî nopîsasîwî timahohiyîhiyai kînyî nepî nusopîsasîpî amî timaitaapîhure,” tawaatopo.

¹⁹ Kiya mitîhiya satîwî katîwî aimî owetihî enjerîhiya Autaahaatîhomi anaanî yamîhapataatîhî ahetisaanaanî maa-somwaanî nuhauhî bokisihandî Autaahaatîho komî isîhiyaisatî pîwîha wîsasisîha windindîhandî auta kandî anîndaatîhî ahondaise. Aihî kînapîpa waatî mîhopî mîhinî kînapinataise. Iyatî amî ipîpatîpatî ipîpatîpinataise. Iyatî amî wîpatî ndîhaisîhatî

wipiwati timahiyataise.

12

*Jonho Apopaatisuni Akwiranho
Awaishoaisun Usonataise*

¹ Aihî sîwipati witi kati wipetahati yamîhapataatîhî noaipataise. Sati sîwipati siyahatapito. Apopaati waati bindataise. Saati itapaati ipîhoaisi neti apotîhiramatiyati niyoti nipaataise. Aihî amî waatiho kaatamî auhîraapîhî yatîhî itîpasaataati ahotîhî amî kaatamî mitîhaatîhî kaumbwaati 12 kiyahaati tingaatîhaamatiyati kaatamîhasîni ahondaise. ² Saati apopaati gwîsîhaate. Aihî kaatamî maaha namwîtandî yaawîtandîhandî aimî kusaipataise. Kaati siyati maaha namwîtandiyataati yaawîndîhandî apîpaahi aungwohandî waati nusoaipati yaawataise. Aihî kaati waati nehotatati ngoti kaahandaase. ³ Aihî amî witi sîwipati kati wipetîhati yamîhapataatîhî noaipataise. Sati sîwipiti siyate: Akwîranîho apîpaahi aungwoyonjî amatenîhinjî ahondaise. Aihî so akwîranomî mitîhaiwa 7 kiyahaiwaare. Aihî amî komî mitîhoaatîhî maasamaahîpîho 10 kiyahaiwa nutati ahetahore. Aihî komî mitîhaiwetî tingaatîha kinîhiyaamî nipaatoîhaamî 7 kiyahaiwa nipaatahore. ⁴ Aihî akwîranîho awaisomî nawitîhora kaumbwaati taahîwaiwai tiwawoti nemasîhî yamîhapataatîhî namasisî kaatapi maapi yapîpataapîhî timahiyataise. Sandî kaumbwaati nepî tipîtapaapi

mairimandaapihī ahiyawihandisi windi
naasaindaapihāati nahataami timahiyataise.

Aihī ko awkīranīho apopaati maaha
namwitandaisaamaatami deti bindataati maaha
aimi namonīha ka neti nandandi jatataise. ⁵ Aihī
kaati maaha woho namotaise. Sonji metonji
Autaahaatīho aimi namīhanahonje. Ko irihiri
ainihiri isiwati isihya yapihī nahandaahiyai
iwinjatitando. Konji metonji kaati namotaataahi
keti kuraanīhi konji metonji nepi isisi metaahi
yamīhapataatīhi niyawaayopo. Numwaasi
naiwi Autaahaatīhoapīhi komi bimimbipīhi
isihiyai iwinjaati bimitandi ahīwisawaayopo.
⁶ Aihī ami kaati apopaati yanīhīmati isihya
owehapīhi notaise. Sapīhi kaati naimbipīhi
ami kaati kapīhi bimitandīhapīhi Autaahaatīho
aimi neti turīmasipīpīhe. Isi kapīhi isihya
kaati iwinjaawi bindawaawi nandapa
nunyawī bimisaihi asisīhaiwa 1,260 kiyati
sanawutaise. ⁷ Aihī ami yamīhapataatīhi
pwīsipiti aungwohandi noaipataise. Sati
pwīsipiti Maikorīhouni komi enjerīhiyauni so
akwīranīho awaisoai tiwawaayopo. Aihī ami so
akwīranīho awaisomi enjerīhiya ami wihoanji
tiwawaayopo. ⁸ Wihoanji tiwawaahandi
kandi kiyaahimatīwi tipī ipīhatitaatīwi
watīpīhandi owehiyaare. Isi kiya akwīranīhomi
enjerīhiya yamīhapataatīhi bimimītaatīwīhapī
owetise. ⁹ Aihī Autaahaatīhomī enjerīhiya so
akwīranīhoai nepi yapīpataapīhi yotawaayopo.
So akwīrano aimaaho aimehuraapīhopīto. Kopī
satiwi Maipīho ami Bwaasīrihīro tohīhopīto. So
Maipo isihya nahatīyai jaipundoaatoatisīhore.

Aih̄i koais̄i yap̄ipataap̄ih̄i nep̄i yotawaayopo. Aiw̄i am̄i kom̄i enjer̄ih̄iyaisangi ahoyaw̄i maas̄i yap̄ipataap̄ih̄i nep̄i yotawaayopo.

¹⁰ Aih̄i yam̄ihapataat̄ihap̄i utaaho wo waap̄ih̄ita satat̄i katih̄i nin̄i atisataayo: “Wan̄i Autaahaat̄iho nyangi aim̄i jap̄ih̄i nanyamaataise. Iyat̄i am̄i kom̄i wat̄ip̄hand̄i aim̄i auta noaipataise. Iyat̄i am̄i ko Awais̄iho Kin̄ihoematat̄i is̄ih̄iyai iwinjaat̄i bindataise. Iyataat̄i am̄i kom̄i is̄ih̄iyai jap̄ih̄i numwaitand̄i nam̄ihainj̄iho Mesaiyaaho wand̄iha wat̄ip̄hand̄i aim̄i netaise. Sand̄i apaap̄imaato, utaaho nyam̄i nais̄ih̄iyais̄i kiya kiyoh̄iwaiwaap̄i ‘sah̄i saiw̄ih̄iyaate saiw̄ih̄iyaate,’ undat̄i Autaahaat̄ihom̄i nd̄ihet̄i Bwaas̄ir̄ih̄ir̄i ikw̄iw̄isatoaatis̄ihoai enjer̄ih̄iya nep̄i m̄ihaap̄i yap̄ipataap̄ihemawaayopo. ¹¹ Nyam̄i nais̄ih̄iya nyamataiw̄i K̄raisihop̄i ḡiwunyaahohiȳih̄iya Jisaasiho Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihohomatiyahom̄i j̄it̄ipataah̄i Bwaas̄ir̄ih̄iris̄i tip̄i ip̄ihatisawaayopo. Autaahaat̄ihom̄i p̄w̄iha ausaahauh̄i is̄ih̄iya p̄w̄iha kaapund̄iw̄i tiwauh̄ihand̄i kand̄i kiya naanj̄ihand̄i namep̄i nga baiw̄i bim̄itaat̄iw̄ihandap̄i waat̄i ḡimunyaap̄i yam̄aiw̄i p̄w̄iha ausaawaayopo. ¹² Is̄i k̄inȳi yam̄ihapatan̄un̄i am̄i is̄ih̄iyaat̄i nahatiyaat̄i yam̄ihapataat̄ih̄i bimohiȳih̄iyaate maarit̄iw̄i t̄ihaap̄aiw̄ise. Iyataat̄i am̄i yap̄ipatan̄un̄i dur̄ih̄iran̄un̄i jaapo naanj̄ihand̄i awaind̄ihand̄i k̄inȳi naitaino. Sand̄i apaap̄imaato am̄i Bwaas̄ir̄ih̄ir̄i aim̄i yap̄ipataap̄ih̄i napih̄ito. Bwaas̄ir̄ih̄ir̄i aim̄i napw̄itand̄i ap̄ipaah̄i mas̄ihonj̄i ahotih̄i ap̄ipaah̄i aungwohand̄i k̄iris̄i

apousataise,” ndaase

13 So akw̄iranoai aim̄i nep̄i m̄ihaap̄i yap̄ipataap̄ih̄i yotauh̄i mmonataat̄i apopaat̄i maaha woho j̄ih̄i namwisaamaati w̄iratataise.

14 W̄iratih̄i kaat̄i apopaati boho awais̄ihom̄i ditat̄i yat̄imw̄i nunyawaayopo am̄i kaat̄i ditat̄i kataah̄i autaah̄i p̄ir̄iruti kaatam̄i aunah̄ipa Autaahaat̄iho net̄i tur̄imas̄ipat̄i is̄ihiya owehap̄ihap̄i nutando. Not̄i akw̄iran̄iho sop̄i kaan̄ih̄i naw̄isat̄i bim̄itando. Not̄i sap̄ih̄i bimon̄ih̄i kiya iwinjaaw̄i bindawa

nandapa nunyam̄i naisaih̄i k̄inaungw̄iha mair̄imaatan̄ih̄i am̄i wihoaanj̄iha sanawutando.

15 Akw̄iran̄iho itapaati saatap̄i apowih̄i waap̄ihaat̄i waat̄i usepuwat̄i kaati net̄i itaatisat̄i tiwat̄i nosas̄ito tat̄i akw̄iran̄iho waap̄ihaat̄i aungwohand̄i kom̄i maahomwaan̄op̄i daah̄iwausoas̄ih̄i kaatam̄i ipot̄i usepupw̄i w̄irainji notaise.

16 Siyat̄i akw̄iran̄iho waap̄ihaat̄i daah̄iwausoas̄ih̄i naih̄ihand̄i kand̄i yap̄ipat̄i kaati net̄i iw̄itataman̄itand̄i nas̄ipatat̄i nutat̄i maahomwaan̄amatiyat̄i aatih̄i waap̄ihaat̄i akw̄iran̄iho nusoaas̄isaamaat̄i nahataam̄i kop̄i not̄i nandaataise.

17 Aih̄i ko akw̄iran̄ihoai ap̄ipaah̄i apousamas̄ih̄i kaat̄i apopaatap̄i am̄i kaatam̄i mwaaya usai net̄i tiw̄itand̄i gw̄inyaataise. Iyat̄i kiyaisat̄i tundand̄i notaise. Kaatam̄i mwaaya siya Autaahaat̄ihom̄i win̄ihap̄ipa baiw̄i atiw̄i nep̄i japepih̄irohiȳihiyaare. Aiw̄i am̄i kiya Jisaasihom̄i p̄w̄iha ausaap̄i kaund̄iw̄i koai n̄iwipinjohiȳihiyaare.

18 Aih̄i ko akw̄iran̄iho aunah̄ipat̄i net̄i dur̄ih̄ir̄i sap̄ipa

soriwaraahandami mangiraini aripataatihibi
bitondaise.

13

*Ainjhiwauri Pusihamatiahauri Yatimwi
Noaipamaise*

¹ Aihini nini ainjihitihandi windi durihiri
sapipa soriwaraahandaatihapi noaipasihibi
iwinjataayo. Iyati ami kandi mitihaiwa
taahiwaiwa 7 kiyahaiwaisahande. Iyati. ami
kandi maasamaahipo 10 kiyahaiwa nutahande.
Iyataati ami kandami maasamaahipihaiweti
tingaatihaki njhiya nipaatotihaki 10 kiyahaiwa
nipandataise. Iyataati ami kandami
mitihaiweti ambihaiwa wiwa sisipihitahi
manditipitahaiwa jipatipindahande. Saiwa
ambiwa Autaahaatihopi manditipaiwi
sisipihitihaiwa maipihaiwa jipatipindataise.

² Iyataati sandi ainjihitindini nini usonihotimandi
pusiho wo awaisiho ainjihihomatiahande.
So pusiketiholepatiholepatihole tihwi
ambihitihohoe. Iyataati ami kandami
auhiri ainjihitihandi awaindihandi
beyaahandami auhiramatiahire. Iyati ami
kandami maahomwaanji raiyonihandami
maahomwaanjamatiahamaane. Aihini

akwiranihole awaisihole komi watipihandi
ainjihitihandi ami ko sawahomatiyati
awaisihomatitahi isihiyai iwinjatitandi
aunahipati siya njhihandi nunyati ami otipipati
kandaahi kiyati isihiyai iwinjatitandihandi
watipihandi apipaahi awaindihandi nunyataise.

³ Sandi ainjihitindami mitihaiwaami mitihole

woai yahauhi maanihi napoti asaatahande. Siyati kandi sawimatihandi kandi windi namwaapwihî isîhiya yapîhi nahandaahiya yaiwîmapî ese tiwî baiwî usonîwî amî kandi nahatiya nîwîpinjawaayopo. ⁴ Aihî isîhiya akwîranîho awaisîhoai mepî autaahepumapî kopî gaapundawaatopo. Amî ko komî watîpîhandî ainjîhîtihandî numwihî isîhiya kandi ainjîhîtihandapî maaritîwî kandi mepî autaahepumapî kandapî gaapundîwî amî kiya satawaatopo: “Dîndînihi kimandi ainjîhîti mandamatiyahande. Kandiseati ndînihi nga tunati yahwindaise?” tiwî kandamî ambîpatî mepî autaahepumawaayopo.

⁵ Aihî sandî ainjîhîtiîndî Autaahaatiho nehî iwinjasîhi kandi ainjîhîtiîndî waati kaahaatî Autaahaatîhopî sisîpîhîndaase. Kandi satati katati sisîpîhîtiîmî nutandi kandi waatiho 42 kiyahopî Autaahaatîho watîpîhandî numwihî ahotahande. ⁶ Kandi ainjîhîtiîndî kandamî maahomwaanî nausaati Autaahaatîhopî sisîpîhîndaase. Iyati amî Autaahaatîhomî ambîpatapî sisîpîhîndaase. Iyati amî Autaahaatîho bimimbîpîhapunî amî usa yamîhapataatihi ko bimimbîpîhi koaisawî maasi bimohiyîhiyaapunî sisîpîhîndaase. ⁷ Ainjîhîtihandî kiyati kandi kaito tati Autaahaatîho nehî winjasîhi kandi ainjîhîtihandî Autaahaatîhomî isîhiyai kandi himatati tiwati ipatisati amî kandi watîpîhandî netaise isîhiya nahatiya kahatamatîponjawîhiya yapîhi nahandaahiya pîwîha kîha kîha pîwaatiwî amî ambîpatî kahatamatîpetahiyai

awaind̄ihandimatati iwinjaati bimitando.
 8 Is̄ihiya nahatiya yap̄ipatab̄ihiya
 Autaahaat̄iho yap̄ipati sanḡi kiyati ahaih̄i sanḡi
 noaipasura kiyaam̄i amb̄ipati w̄iti ut̄ip̄iho
 as̄imat̄itaat̄iw̄ihandaat̄ih̄i ah̄imotisaw̄ihiya
 siya nahatiya sand̄i ainj̄ih̄it̄indap̄i maarit̄iw̄i
 kandi nep̄i mep̄i autaahepumaitaapo. So
 ut̄ipo as̄imat̄itaat̄iw̄ihandamo Mwaaho
 Sip̄sip̄ihom̄ihore j̄ihura tiwauh̄i napwis̄iho.

9 Am̄i utaaho atih̄irisahosi p̄iw̄ima k̄ima biyati
 atisati nene. 10 Utaaho wop̄i Autaahaat̄iho
 so napw̄it̄itaise tati nam̄ihanonaahi am̄i
 ko napw̄it̄itaise. Iyati utaaho wop̄i soai
 namatanaata t̄isat̄itaapo tati nam̄ihanonaahi
 am̄i koais̄i kana namatanaata t̄isat̄itaapo.
 Saiwa siyati noaipahon̄ih̄i am̄i Autaahaat̄ihom̄i
 is̄ihiya kiyaam̄i ḡiwunyaahoh̄it̄ihand̄i wind̄i
 namaamap̄i an̄itiw̄i is̄iwat̄itaat̄iwe.

11 Aih̄i am̄i ainj̄ih̄it̄ihand̄i wind̄i
 yap̄ipataat̄ihap̄i noaipas̄ih̄i nin̄i iwinjataayo
 kandam̄i mit̄ihooat̄ihap̄i maasamaah̄ip̄iho
 sip̄sip̄ihom̄i maasamaap̄ihomatiyahaur̄i
 nutatotaho. Iyataati am̄i kandam̄i p̄iw̄iha
 gap̄ipa akw̄iran̄iho awais̄iho gaatumwaan̄i
 noaipataise.

12 Sand̄i ainj̄ih̄it̄ind̄i
 kap̄ih̄i noaipas̄iho ainj̄ih̄it̄ihand̄i j̄ih̄i
 noaipas̄it̄ihandisati maas̄i bindataahura j̄ihom̄i
 wat̄ip̄ihand̄i nahand̄i ipot̄iho netaise. Net̄i
 bindata ainj̄ih̄it̄ihand̄i j̄ihandap̄i gaapund̄iw̄i
 kandam̄i amb̄ipati nuwimaap̄ise undih̄i
 is̄ihiya yap̄ipataamb̄ihiyaun̄i am̄i yap̄ipatun̄i
 kop̄i maarit̄iw̄i kandi nep̄i mep̄i autaahep-
 umawaayopo. Iyati kandi ainj̄ih̄it̄ihand̄i j̄ihand̄i

asaaha ap̄paahi aungwohandi maip̄handi
 aimi neti nga napw̄itaahetahandi ndaahandi
 kandi asaaha ka aimi awasati yamb-
 wimanahore. ¹³ Kandi ainj̄h̄itihandi
 ipoti noaipas̄itihandi wat̄p̄ihaiwa wiwa
 kahatamat̄pet̄haiwa awaiwaiwa kiyataise.
 Kandami wat̄p̄ihaiwa kaiwaiwaami w̄indi
 kaind̄ihandi siyahande: Is̄hiya nahatiyaami
 nd̄iheti sis̄ihaar̄aji yam̄hapataat̄hap̄i timahiye
 tih̄i ami ka sis̄iha yam̄hapataat̄h̄iraapi
 yap̄ipataap̄ih̄i timahiyataise. ¹⁴ Ainj̄h̄itihandi
 j̄h̄i noaipas̄itihandami wat̄p̄ihandaahi
 wat̄p̄ihaiwa kahatamat̄pet̄haiwa kiyataise
 ami kandi kiyati kaito tati Autaahaat̄ho neh̄i
 iwinjas̄ih̄i wat̄p̄ihaiwa kahatamat̄pet̄haiwa
 kiyataise. Kandami siyati kaind̄imandaahi
 is̄hiya yap̄ipatamb̄hiyai jaipundataase. Iyati
 ami kandi is̄hiyai sata kaundataase. “Sah̄i
 k̄imandi ainj̄h̄itiemandi j̄himandami s̄iwipati
 w̄iti kaiw̄ise. Kaiwosaw̄i kandap̄i maarit̄w̄i
 kandi nep̄i mep̄i autaahepumwaitaatiwo.
 Sandi ainj̄h̄itiemandi j̄hura namatanaati
 kosasaihir̄i wih̄iwihooan̄api otitahanaata kandi
 napw̄itando t̄iw̄i tisatauh̄ihandisi kandi w̄indi
 namwaapwise, as̄itihandi k̄imandi bindataise,”
 undataase. ¹⁵ Aih̄i sandi ainj̄h̄itihandi s̄iwipati
 is̄hiya kiyoh̄ipati ainj̄h̄itihandi kap̄ihandi 2
 handi mb̄ipa d̄itihir̄i kandi as̄itimatati maarisati
 p̄iwaat̄itand̄ih̄iri nunyataise. Numwih̄i kati
 s̄iwipati maarisati p̄iwandaase. Aih̄i ami
 nahatiya sandi ainj̄h̄itihandi j̄handami
 s̄iwipatapi w̄indi atot̄ip̄iwesaw̄i gaap̄imund̄iw̄i
 mep̄i autaahepumaamahohiȳhiya siȳhiyai

tiwauhi kiya napowaayopo.

¹⁶ Aihî amî ainjîhîtihandî kapîhî 2-handî noaipasîtihandî katihî isîhiya nahatiyaamî ikwîrî gaatihîreto amî amîteteto maakîhîrî sîwipati wîti ahiyawaayopo. Isîhiya ambîpati autaahî ahotahiyaamîhetunî amî isîhiya nehîhatîma ambîpati owehiyaamîhetunî amî nawîho kahapaamapîpa asaketahiyaamîhetunî amî isîhiya nawîho wîndî namepîhati otîpîpati isîhiya usaamîhati kawisohiyîhiyaamîhetunî amî nawîho namepîhati otîpîpati isîhiya usaamîhati kamawîwî nehîhiyaamîhetunî maakîhîrî sîwipati ahîwisawaayopo. ¹⁷ Isî amî utaaho womîhetî ainjîhîtihandamî maakîhîrî sîwipati ahîmotati owetaho amî komî ambîpatamî nambaahandî ahîmotati oweho isîhiya usaamîhapa notî nawîho nunyati wîndî namaitaise. Iyataati amî komîhapaisangi nawîho nunyawî usa namaitaapo. ¹⁸ Utaaho wo amîtiha gaahaisaho sandapî gîwunyaatatî nusesîpatîtaise. Iyataati utaaho wo biyati gwînyaaho ainjîhîtihandamî nambaahandî biyati awîtatî mmondaise. Sandî nambaahandî utaaho womîhande. Utaaho somî nambaahandî 666 hande.

14

Mwaaho Sipîsipîhomî Isîhiya Aunîhîhîrî Wanîhîrî Asîrîhîrî Aunîhîtawaatopo

¹ Aihî amî nînî japîhî jata Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhoho Sisîho Saiyonhoaasinî bitosîhî amî isîhiya 144,000 kaiwîhiya maasî koaisawî bitohauhî iwinjataayo. Ko

Sipîsipîho Sipîpîhohomi ambîpati ami komî Sapîho Autaahaatîhomîhatunî kiyaaamî amîtetetî Autaahaatîho jîpatîpiyatosihî aimî jîpatîpindahiyaare. ² Aihî nînî atisataatî pîwîha gapîpa waapîhaatî taahîwaiwaamî nausîha norîhîramatîyatî bitatî sanahîwîtahapa yamîhapataatîhapî gaatinjîhî nînî atisataayo. Sandî gaatinjîtîmandî asoaaha waatî awaisîha gaatîpatamatîyatî gaatihî atisataayo. Sandî gaatinjîtîmandî isîhiya kwîrenjoho kiyohiyîhiya kiyaaamî kwîrenjoho kiyauhî gaatîpatamatîyatî gaatinjîhî nînî atisataayo. ³ Siya isiya Autaahaatîho bimimbîpîhî komî ndîhetunî amî wapa maurî maurî asîtimatatî nasisoari ahotîmî naimbîpaamî ndîhetunî amî mîtîhiya 24 kaiwîhiyaamî ndîhetunî bitotawa aunîhîhîrî wanîhîrî asîrîhîrî katawaatopo. Siya isiya 144,000 kaiwîmiya isîhiya yapîpataapîhî bimohiyîhiyaamî otîhatîhapî Autaahaatîho nunyatî numwaasawîhiyaare. Aunîhîhîrî asîrîhîrî sirî kiyaisaahîhî gîwunyaatatî nusesîpatahîre. O isîhiya usa nehîhiya sirî aunîhîhîrî wîndî gîmaawunyaatatî namausesîpatahîre. ⁴ Siya isiya asîhiya usaisawî ambîpati wîndî tîmaamaamaitawaawî kipatî atîha waatîhîrî wîndî ahîmotahiyaare. Kiya tîtîhî gaahiya ainahiyîhiya usîhiya amî asîhiyaisawî namopî nehî wenîhiya waimwaaya apwainyîhiyaamataiwî bimambîwîhiyaare. Sipîsipîho Mwaaho Sipîpîhoho wapîhî naihîhapî kiyaisangi niyohiyîhiyaare. Siya isiya yapîpataapîhî bimohiyîhiyaamîhatîhapî japîhî numwaasawîhiyaare. Siya isiya jîhapîhiyai na-

masatî komîhiyaimatîtaatîwunî amî Sipîsipîho Mwaaho Sipîpîhohomîhiyaimatîtaatîwunî numwaasawîhiyaare. ⁵ Siya isiya pîwîha jaiwîtiwîha wîndî kamaatîwîmapîhiyaare. Aiwi amî kiya wapa maipîhapaapî pîwîha owehiya ainahiyîhiyaare.

Enjerîhiya Murî Mingwaasî Pîwîha AUSAAWAAYOPO

⁶ Aihî amî enjerîho wo pîrîrutiho yamîhapatamî otîhapîhî sanaihî ninî iwinjataayo. So enjerîho pîwîha gaaha wanîha jinjapîhî nasisoarî bimîtaatîwîhandamîha isîwahore isîhiya yapîpataapîhî bimohiyîhiyai ausaatî kaundîtandîho. Iyatî isîhiya yapîhî nahandaahiyai amî ambîpatî kahatamatîponjawîhiyai amî pîwîha nînaasaamî ambîpatî kahatamatîpetisawîhiya amî pîwîha kîha kîha pîwaatohiyîhiyai pîwîha ausaatî kandîtando. ⁷ Aihî ko waapîhîtatî sandaase: “Isîhiya kiyohîwaiwa Autaahaatîho netî tipîtapaatî mmondandîhura aimî koaipataise. Isî sahî kopî yaiwî komî ambîpatî mepî autaahepumapîse. Ko yamîhapatunî yapîpatunî amî durîhîrî awairîhîrunî waapoho gwîharaahapa mwîtitututî noaatî noaamasîpîpaunî ahaisîhore.

⁸ Aihî amî enjerîho wo jîhî napisîhomî ipotî nîwîpinjai nasataise. Ko enjerîho ipotî napisîho satatî kandaase: “Aunahîpatî awaipatî Baabironîhandî aimî nopîsasînataise! Ye, aimî nopîsasînataise! Satî aunahîpatî Baabironîhandî isîhiya nahatîyai waapoho

nanîwî naharitaatîwîho wainîhandî nanîwî kîho kîhaatisawî ambîpatî tîmaamaitîwîse undatî kiyaunjîhî nehî kapa apîpaahî maipîhapaapaahîhî maarîho nusoasamapî kiyawaayopo. Satî aunahîpîtî isîhiya nahatiyai siyaunjatî Autaahaatîhoai apousonîhî yaawîhandî wîhoaanîhandî isîhiyai numwîtandîhîretematî kiyataise,” ndaase. ⁹⁻¹⁰ Aihî amî enjerîho wo jîhî napisururamî ipotî nasataise. Ipotî nasataatî ko enjero waatî kaahaata sandaase: “Utaaho wo sandî ainjîhîtîndapunî amî kandamî sîwîpatapunî maaritatî aunîhîhîrî aunîhîtatî gaapundatî mepî autaahemwatî amî kandamî ambîpatamî maakîhîrî ndîmaahomwaanî amîtetetisingî amî ikwîretisingî nesîho Autaahaatîhoai apowîndîhandî waapoho wainîhandamatiyatî wapaisatî tiwa nauhîmundîhandî apowîndîhandamî wîpatî kapîhopî nuhaunyonîhî nandaise. Sandî wainîndî apîpaahî watîpîhandî Autaahaatîhoai apowîndîhande. Iyatî ko Autaahaatîhomî enjerîhiyaamî ndîhetunî amî Sipîsipîho Mwaaho Sipîpîhohomî ndîhetunî komî ambîpatî apîpaahî aungwohandî yaawîhandî sisîha durîhîrî nawîha sarîpaahetî tîhatî nasasiwatî noatisîhaara tundonîhî naitaise.*
¹¹ Isîhiyai ambîpatî yaawîhandî sisîha tundisîhaamî sîtîpatî katînîhî nasisoaari

* **14:9-10:** Nawîha sarîpaahetî sisîha tahataahura apîpaahî awainîhandî noaatatî durîhandî nimandatî amî kandamî andîhîrî maipiyatî ainjotatî kwîtîho noaipatî amî utaarîhandî tîhatoaatîhîhaapîtopo.

noaipatoaatitaise. Iyon̄ih̄i is̄ihiya apat̄ih̄i otap̄ihaati w̄ind̄i ik̄imaan̄iw̄i kand̄in̄ih̄i amb̄ipati yaaw̄ihand̄i nep̄i nowaat̄itaapo. Sand̄i apaap̄i maah̄e, siya is̄imiya yaaw̄ihand̄i naitaat̄iw̄imand̄i ain̄jih̄it̄ihandapun̄i kandam̄i s̄iwipatapun̄i atot̄ip̄iwesaw̄i gaapund̄iw̄i am̄i kandam̄i maak̄ih̄ir̄i nehoh̄it̄ihandape. ¹² Saiwa siya noaipahon̄ih̄i Autaahaat̄ihom̄i is̄ihiya and̄itit̄iw̄i bitop̄ise. Siya is̄iya Autaahaat̄ihom̄i w̄in̄ihap̄ipa baiw̄i atiwi nep̄i w̄in̄ihap̄ipa katir̄ih̄iret̄i japep̄ih̄ir̄iw̄i am̄i Jisaasihop̄i ḡiwunyaahoh̄it̄ihand̄i namaamap̄i koai an̄itiw̄i is̄iwasohiȳihiyaare.

¹³ Aih̄i am̄i yam̄ihapataat̄ihap̄i p̄iw̄iha wa siyaha noaipas̄ih̄i n̄in̄i atisataayo. “K̄inyi p̄iw̄iha sat̄ip̄i j̄ip̄at̄ip̄aime. ‘Wanun̄i am̄i ipot̄i ipotun̄i is̄ihiya Awais̄ihop̄i baiw̄i ḡiwunyaap̄ihiya napohiȳihiya gaas̄i kiya maarit̄iw̄ise,’” ndaase. Aih̄i am̄i It̄ip̄iho Gaahoaisangi sandaase: “Kiya ak̄it̄in̄ih̄i ap̄ipaah̄i maarit̄iw̄ise kiyaam̄i dip̄iwaat̄iw̄i kiyoh̄iwaiwais̄i ik̄indaat̄iw̄ihand̄i naitaat̄iw̄i aim̄i namawaayowo. Aiw̄i am̄i kiya neh̄i w̄ind̄i namaitaapo. Kiyaam̄i gaahaiwa napait̄iw̄i kiyoh̄iwaiwai maasi kiyaisat̄i notaise,” tawaatopo.

Nandapa Yap̄ipataap̄ih̄i Timetat̄i Aimi Akurair̄ih̄i K̄ipw̄itaat̄iw̄ihure

¹⁴ Aih̄i am̄i n̄in̄i jap̄ih̄i jata t̄iwipati wit̄i k̄ihoep̄ihati iwinjataayo. Aih̄i kat̄i t̄iwipataat̄ih̄i utaaho wo Is̄ihiyaam̄i Saaho J̄ihomatiyah̄o sat̄i t̄iwipitaat̄ih̄i bimih̄i usonataayo. So utaasom̄i m̄it̄ihoaat̄ih̄i tingaat̄iha wa gor̄ihanda kaiw̄iha

nipaatahore. Iyati ko komi ikwîreti namatanaati wanaati ukîhiramatiyati ikosindahanaati apîpaahi tipîpa kiyahanaati isîwahore. ¹⁵ Aihî amî enjerîho wo Autaahaatihomî anjîpîpîhapi noaipasi nasataise. Nasati enjerîho tiwîpataatihî bimisîhoai waati kaahaata sata kaundataase: “Kînyî namatîmanaati nepapî nandîmba tisatîpî kumwe nandapa yapîpataapîhapa aimî tîhati tîmendaiso. Wani kîmura nandapa akurahi kipwîtaatiwîhuraaso,” ndaase. ¹⁶ Aihî ko tiwîpataatihî bimisîho namatanaati isîwati yatîhî nambîtati mîhaapi yapîpataapîhî nahataapîpîhî nandapa aimî tîhati tîmetimbîpa tisatati kipotaise.

¹⁷ Aihî amî enjerîho wo Autaahaatihomî anjîpîpîhî yamîhapataatihapi noaipasi nasataise. Iyati amî koaisangi namatanaati apîpaahi tîmwîpîhanaati ukîhiramatiyati nangisandîhanaati isîwahore. ¹⁸ Aihî amî enjerîho woaisangi arîtaahandaatihapi nehîhaati noaipasi nasataise. So enjero sisîha jatîtandî watîpîhandisîhore. Aihî ko waapîhîta namataanaati apîpaahi tîmwîpîhanaati isîwatisîhoai sata kaundataase: “Yapîpataapîhî nahataapîpîhî wainîhandamî yandîpîho aimî tîhati mimoti ahondaise. Isî kînyî kînyî namatîmanaata namandîpapî wainîhandamî yandîpîho nepî wonjaapîhî ahoaimbî ahiye,” undataase. ¹⁹ Aihî ko enjerîho mîhaapi yapîpataapîhî nahataapîpîhî nambîtati komî namatanaati tîmwîpîhanaata yapîpataapîhî wainîhandamî yandîpîho namandîpatî ahoyati ahiyataise. Ahiyatati

neti kandi wainihandi timwaamwisati
 jasati namwaitandihandaatih ahiyataise.
 Siyati kaindimandi sandi Autaahaatihoi
 apowindihandapi namihanahandi kiyataise.
 20 Aih kandi wainihandam yandipihoo
 jasati timwaamwisati namwaitandihandaah
 aunahipatami ipaahaapi nehahaati jasati
 namotaise. Kandaahi taati tiwati jasihura
 jitipati nehahaati noaipati nehahaati jitipati
 waapihaamatiyati 300 kiro mitaahandi
 usepupwi notaise. Aih ami kat jitipatami
 autaahi nimainji sanaindihandi maasapiho
 osihandami mitihaumwaanjindaise.

15

Enjerhiya 7 Kaiwahiya Wapa Maipihaiwa 7 Kiyahaiwa Isiwatawaayopo

¹ Aih ami windi wipetahandi yamipataatih
 noaipasih jataayo. Jataati nin apipaahi waati
 aungwohandi yayataayo. Nini saindi jata jhaati
 enjerhiya 7 kaiwahiya ami apipaahi maipihaiwa
 7 kaiwahiya ishiya yapipatambhiyai
 naanati yaawihandi numwitaatwihaiwa
 isiwasauh nini mmonataayo. Saiwa apipaahi
 maipiwai jhaati wapa windi namoaipaitandi
 Autaahaatihoi apowindihandami ipotihaiwe.
 Ami saiwasati Autaahaatihoi apowindihandi
 aim owendaise. ² Aih nini jata durihiri
 wiri garaasihomatiyahiri sisihaisahiri ahethi
 jataayo. Kaih sandi durindaini ishiya windi
 ainjihitihandisuni kandami siwipatisuni
 ami kandami ambipatami nambaahandisuni
 ahosumwap pohipiwipi tip iphatisohiyhiya

kîrî durîhîrainî apwîtîhîrî kwîrenjoho
 Autaahaatîho numwihî isîpî bitotawaayopo.
 3 Aihî kiya Autaahaatîhomî otîpîpatîho
 Mosesihomî aunîhîhîrunî amî Sipîsipîho
 Mwaaho sipîpîhohomî aunîhîhîrî satîwî
 katawaatopo: “Awaisîhonî Autaahaatîhone,
 kînyî nahatewa watîpîhaiwaisahonîsî
 otîpîpatî watîpîhaiwa wîpetahaiwa kiyapaise.
 Kainîhî nyahî mmonîhaawî nyamî maarîho
 owenyendaise. Awaisîhonî Kînjîhonî isîhiya
 nahatîyai jinjapîhî jinjapîhî iwinjatingîhone.
 Kînyî kaingîwîmaiwa apîpaahî tîtîhî
 akîtîhaiwa kiyapaise. 4 Awaisîhonî kînyî
 naasonîhî ainahîhonî bindapaise. Isî isîhiya
 nahatîya kînyapî yaiwî kînyî ambîpatî mepî
 autaahepîmapîse. Isîhiya nahatîya napîwî
 kînyapî aunîhîhîrî katîwî gaapundîtaapo kînyî
 gaahaiwa tîtîhaiwa kaingîwaiwa aimî auta
 noaipasîhî mmonawaawo,” tîwî aunîhîhîrî
 katawaatopo.

5 Saiwa siyatî noaipatî aimî owetihî
 nînî japîhî jata amî nehî kandi wîndî
 ahotihî iwinjataayo. Autaahaatîhomî anjaanî
 awaisaanjaanemahohîtîhandî serîhandî
 yamîhapataatîhî ahetisaanjaanî sawaho
 bindataatî pîwîha wîsasisîhaapî akîtî akaahe
 tîtandîhaanî nundihî mmonataayo. 6 Aihî
 enjerîhiya 7 kaiwîhiya amî wiwa apîpaahî
 maipîhaiwa 7 kaiwîhaiwa isîhiyai netî
 nusopîsasîtandîhaiwa kiya isîpî Autaahaatîhomî
 anîtîtîhapî noaipasi nasawaayopo. Aiwî kiya
 enjerîhiya apotîhîrî kîhoepîhîrî apîpaahî
 gaahîrî nausaatahîrî niyopîhiyaare. Aiwî

kandamī sīwipatapī maaritīwī katī sīwipatisī mepī autaahepumapī gaapundohiyīhiyaamī ambīpatetī noaipataise. ³ Kaihī amī enjerīho kapīho komī disihandī netī durīhīraatīhī nepuhotaise. Nepuhihī durīhīrī noaipatī isīhiya napohiyīhiyaamī jītīpatamatetahandī nimaanataise. Kaihī kahapaamapīpa katīhī asīpīpa bimimbīpa kapaanīhī napotaise. ⁴ Kaihī kapīhī enjerīho 3 ho komī disihandī netī waapīhaatī awaiwaiwetunī amī waapoho gwīharaahoetunī nepuhotaise. Nepuhihī waapoho nahataapa noaipatī jītīpīndaise. ⁵ Kaihī enjerīho waapoho waapīhaatī jatisīho satatī katihī nīnī atisataayo. “Autaaahaatīhōje, kīnyī jīhī apīpaahī aimehura bimingīhōjī konīnīhī amī wanīsangi konīnīhī bindapaise. Kīnyī Autaaahaatīhōjī ainahīhōjī gaahōje. Kīnyī isīhiyai amī wapai tipītapaapī mmonīhingītīhandī apīpaahī akītīnīhī tītīhaiwa kiyapaise. ⁶ Isīmiya siya kīnyī otīpīpatīhiya pīwīha angusaahohiyīhiyaisunī amī isīhiya kīnyīhiya kīnyapī gīhunyaahohiyīhiyaisunī siyīhiyai tiwauhī napwauhī kiyaamī jītīpatī nepī nuhoaahohiyīhiyaare. Aihī amī wanī kīnyī kiyai kandapī wihoanīhandī tītīhī jītīpatī aimī kiya nandaatīwī nunyapaise. Amī sandīhī tītīhī kaimbī isīhiya maipīhiyai kiyaamī kiyohīrīhīretī japepīhīrīpī nunyapaise,” tatī katihī nīnī atisataayo. ⁷ Aihī amī nīnī arītaahandaapīhapī utaaho womī maahomwaanī pīwīha atisataayo. Iyataatī sa pīwa sataha atisataayo: “Awaisīhōje. Kīnyī Autaaahaatīhōjī nahatewa watīpīhaiwaisapīhōje. Kīnyī isīhiyaisī

tip̄itapaapi uson̄ipī saiwī saiwīhiyaate
 undinḡipīpa tit̄ih̄i ak̄it̄ihaiwa kiyapaise,”
 ndaase.

⁸ Aih̄i am̄i enjer̄iho 4 ho kom̄i disihand̄i
 ip̄ihoas̄in̄i nepuhotaise. Aih̄i Autaahaat̄iho
 ip̄ihoai net̄i waat̄i dimaas̄ih̄i ko waat̄i
 aungwohand̄i wat̄ipīho ip̄indaat̄i is̄ihiyai
 net̄i waat̄i kora t̄ihataise. ⁹ Ip̄iho siyat̄i
 namat̄itati waat̄i m̄itaah̄i ip̄indaat̄i is̄ihiyai
 net̄i t̄iperipati kora t̄ihataise. Saih̄ihand̄i kiya
 isiya Autaahaat̄iho saiwa ap̄ipaah̄i maip̄imaiwa
 jatataat̄i am̄i net̄i nusoas̄itand̄i wat̄ip̄ihand̄i
 nahand̄i kom̄iheti ahotis̄ihom̄i amb̄ip̄atap̄i
 maip̄iha kat̄iw̄i nep̄i nop̄is̄as̄iw̄i katap̄i
 sis̄ip̄ih̄itawaatopo. Aiw̄i kiya w̄ind̄i sandap̄i
 kiyaam̄i maip̄ihaiwaat̄ihap̄i namepemait̄iw̄i
 am̄i Autaahaat̄ihoai nep̄i n̄iwimaap̄i am̄i
 amb̄ip̄ati awaip̄ati w̄ind̄i namunyopo. Owetise.

¹⁰ Kaih̄i enjer̄iho 5 ho kom̄i disihand̄i utaaho
 ainj̄ih̄iho awais̄ihoematat̄i bindataat̄i is̄ihiyai
 iwinjatimb̄ip̄ih̄i kom̄i siya kin̄j̄ihandaap̄ih̄i
 nepuhotaise. Aih̄i ko ainj̄ih̄iho is̄ihiyai
 iwinjaat̄i bimimb̄ip̄ih̄i nahataap̄ip̄ih̄i
 as̄ihatamataise. Aih̄i is̄ihiyai amb̄ip̄ati ap̄ipaah̄i
 maip̄iyat̄i yaawih̄i nah̄iriw̄i kiyaam̄i omas̄iha
 ikw̄in̄iw̄i nan̄iw̄i tip̄ipap̄i nehotawaayopo.

¹¹ Sawimainj̄ihand̄i kand̄i kiya kiyaam̄i
 maip̄ihaiwa kiyoh̄iwaiwaat̄ihap̄i w̄ind̄i
 namepemait̄iw̄i am̄i kiyaam̄i amb̄ip̄ati
 yaawat̄i asaahaiwa n̄iwinj̄it̄ihandap̄i
 yam̄ihapataat̄ihap̄i Autaahaat̄ihop̄i maip̄iha
 kat̄iw̄i sis̄ip̄ih̄itawaatopo.

¹² Aih̄i enjer̄iho kap̄iho 6 ho kom̄i disiho

ap̄ipaahi maip̄ihaiwaisaho waap̄ihaati awaisaamaati Yup̄iretis̄ihaateti nepuhih̄i kaati napatati ap̄ipaahi awasataise. Kin̄ihiya awaisaw̄ihiya ip̄iho noaipasih̄ihoaṅap̄ihiya kaati waap̄ihaati nahait̄itaatiw̄i daih̄ira nutati japwaatati timet̄itandi sandi noaipataise.

¹³ Kaih̄i ami n̄in̄i jata it̄ip̄iho maip̄ihapa yapw̄it̄ih̄iramatiyahapa 3 kiyahapa noaipasih̄i iwinjataayo. Iyati sapa it̄ip̄iho maip̄ihapaami wo akw̄iran̄iho ap̄ipaahi awais̄ihom̄i maahomwaan̄ap̄i noaipati ami wo uta ainj̄ih̄ihom̄i maahomwaan̄ap̄i noaipati ami wo utaaho p̄iw̄iḥa jaiwit̄iḥa ausaas̄iho p̄iropet̄ihom̄i maahomwaan̄ap̄i noaipasih̄i n̄in̄i iwinjataayo.

¹⁴ Ami sapa it̄ip̄imo Bwaas̄ir̄ih̄iram̄i it̄ip̄iho ap̄ipaahi maip̄ihapa gonipati wat̄ip̄ihaiwa kaitaatiw̄i wat̄ip̄ihandisahapaare. Kapa yap̄ipataap̄ih̄i kin̄ihiyenda notaise. Not̄i kin̄ihiya nahatiyai net̄i ahoyati ami Awais̄iho Autaahaatiho nahatewa wat̄ip̄ihaiwaisahom̄i asis̄iḥa awais̄iheti ko sawahoaisaw̄i tundaatiw̄i numwaasi nasataise. Kin̄ihiya nahatiyais̄i kiyaami pw̄is̄ip̄i yaipa kiyohiȳihiyaisaw̄i nep̄i ahoaiw̄i numwaasi napisaihi ami pw̄is̄ipati awaipati noaipahon̄ih̄i awais̄ihoaisaw̄i tunniw̄i yahw̄indaatiwo.

¹⁵ “Atiwise! Ikohiya ikondaatiw̄i akiyaahi nasopatamataindi n̄in̄i nap̄ito. Utaaho wo w̄indi nan̄ihiyati namototati kom̄i uti apot̄ih̄ir̄i niyoti nipandan̄ih̄i timetati ami ko w̄indi so-maahometan̄ih̄i is̄ihiya winjasaihi w̄indi ma-maaw̄itandi jatis̄iho gaasi maaritane ami koai w̄indi mamaaw̄itaiso.”

16 Aih̄i it̄ip̄iho maip̄ihapa kin̄ihiya nahataap̄ip̄ihiya nahatiyai net̄i numwaasi nasat̄i wap̄ih̄i P̄w̄iha Ip̄iruhaara Ar̄imaaketon̄ihande t̄iw̄i amb̄ih̄itoh̄ip̄ip̄ih̄i ahoyataise.

17 Aih̄i enjer̄iho 7 ho kom̄i disihand̄i t̄iw̄ipatam̄i ot̄ihamwaan̄i nepuhih̄i Autaa-haat̄ihom̄i an̄ihand̄i awaind̄ihandaat̄ihap̄i am̄i ko bimisiho siya kin̄ihand̄i gw̄it̄ihoaasin̄ihap̄i p̄iw̄iha wa waap̄ih̄ita satat̄i kandaase: “N̄ini nahataapa kaim̄i nap̄it̄i wan̄i kapaan̄ih̄i aim̄i owendaise,” tat̄i kandaase. ¹⁸ Aih̄i

kin̄inap̄ipa nahataap̄ip̄ih̄i kin̄inap̄inataise. Am̄i yam̄ihapataat̄ihap̄i kir̄ih̄irupa awaind̄ihand̄i ganat̄i nawatep̄w̄inataise. Aih̄i am̄i asoaaha aungwohaiwa waat̄i gandaase. Iyat̄i am̄i ip̄ip̄at̄ip̄at̄i aungwohand̄i ip̄ip̄at̄ip̄inataise. Sat̄i ip̄ip̄at̄ip̄it̄i ap̄ipaah̄i awaipate. Ip̄ip̄at̄ip̄at̄i siyahat̄i j̄ihura isihiya bimaam̄i nasohura w̄ind̄i namwaipase. Owetise. Neh̄i wan̄i kimat̄i ap̄ipaah̄i awaipat̄i noaipataise.

¹⁹ Kaih̄i aunah̄ip̄at̄i awaipat̄i Baabiron̄ihand̄i maur̄i mand̄i nas̄ip̄atataise. Aih̄i am̄i sat̄i ip̄ip̄at̄ip̄itaah̄i isihiya nahatiyaam̄i am̄i yap̄ip̄at̄i nahatewaam̄i aunah̄ip̄ihaiwa awaiwaiwaisangi t̄imahiyat̄i net̄i kaiwaan̄ih̄i nosasin̄inataise. Aih̄i am̄i Autaaahaat̄iho aunah̄ip̄at̄i awaipat̄i Baabiron̄ihandap̄i gw̄inyaataat̄i koai apowind̄ihandam̄i wain̄ihand̄i am̄i kom̄i mand̄iha net̄i n̄iwinaamanat̄i sis̄iha nusaatis̄iho kaap̄iho net̄i nipinjat̄i w̄iw̄iwat̄i nandand̄i numwih̄i nanataise.

²⁰ Kaih̄i yap̄ihonya dur̄ih̄irami ot̄ihaati ahotisonyonya nahatonya ip̄ip̄at̄ip̄ata net̄i dur̄ih̄ir̄i namaasas̄ih̄i

owendaise. Aih̄i amī sis̄ihaiwaisangi
 wiwa mot̄inat̄i kaiwaan̄ih̄i owetamataise.
 21 Kaih̄i wipatī nd̄iha yam̄ihapataat̄ihap̄i
 waatī aungwohaiwa timahiyataise. Wipatī
 nd̄iha yam̄ihapataat̄ihap̄i tim̄ihaiwaiwa
 n̄inaasaindam̄i naanj̄ind̄ihand̄i 45 kiro kiyate.
 Saiwa nd̄iha yam̄ihapataat̄ihap̄i is̄ihiyaam̄ihetī
 timahiyataatī is̄ihiyaī net̄i waatī nusosasataise.
 Aih̄i is̄ihiya sat̄iw̄i, “Autahaat̄iho nd̄iha
 ap̄ipaahī wat̄ip̄ihaiwa maip̄ihaiwa napaap̄i
 net̄i nyam̄ihetī timase?” t̄iw̄i Autahaat̄ihop̄i
 it̄ih̄it̄iw̄i p̄iw̄iha maip̄iha kop̄i katawaatopo.

17

Enjer̄iho Jon̄ihoai Apopaat̄i Daih̄iraap̄ihaati Nunjataise

1 Enjer̄ih̄iya 7 kaiw̄ih̄iya disihaiwa 7
 kaiw̄ihaiwa is̄iwasohiȳih̄iyaam̄i wo nasat̄i
 n̄ingisi sandataase: “K̄inȳi namme. Apopaat̄i
 waatī p̄ih̄it̄ati is̄ihiya taahiȳih̄iya kih̄iyaisat̄i
 amb̄ipatī t̄imaamaitatī daayatoaat̄isaamaati
 kaatam̄i saind̄ihand̄ap̄i wihooanj̄hand̄i
 yaaw̄ihand̄i nes̄it̄ihand̄i n̄in̄i gis̄i nangis̄itaano.
 Kaatī waap̄ihaatī taah̄iwaiwa noaap̄wij̄ip̄ip̄ih̄i
 bimisaamaato. 2 Amī is̄ihiya kin̄ih̄iya
 yap̄ih̄i nahataahiya kaatisaw̄i amb̄ipatī
 t̄imaamaitawaayopo. Aiw̄i is̄ihiya usa yap̄ih̄i
 nahandaahiyaisangi kaatisaw̄i amb̄ipatī
 t̄imaamaitawaayopo. Saiw̄i kaatisaw̄i
 amb̄ipatī t̄imaamaitawaaw̄i waapoho nan̄iw̄i
 naharitaatiwo nan̄iw̄i naharisoh̄ip̄atamataiw̄i
 kiya naharisawaayopo,” ndataase.

³ Aihî Itipîho Gaaho nisîheti waatî nanoaipatî nisaitihî amî nisî maarîhomî ndîha nanorîhaatihî amî enjerîho nîngisî nanîmaasi isîhiya owehapîhî notaise. Aihî nundî kapîhî mmonata apopaatî waatî ainjîhîho amatenîhoaasinî bimihî iwinjataayo. So ainjîhîhomîhetî ambîpatî itîhapîpa sisîpîhîtîwîhaiwa gaamatî jîpatîpindataise. Aihî ko ainjîhîho mitîho 7 kiyahaiwaisahore. Aihî amî komî mitîhoaatîhapî maasamaahîpîho mwîtîhîrî 10 kiyahaiwa nutatî ahetahore.

⁴ Iyataatî saatî apopaatî apotîhîrî nyanyipîhîrî amî amatenîhîrî niyotî nipaatahaate. Iyatî amî kaatamî ambîpatetunî amî apotîhîretunî wapa yundanyîha gorîhandî amî yumbîpa nawîha otiwa kambwaatî gaahapa amî konaarapîho nawîho apîpaahî awaisîhotîhapa wîra naahîpotî yundanyainahaate. Iyatî amî kaatî kaatamî ikwîrî wîraahî wîpatî kaapîho gorîhanda kaiwîho isîwahaate. Iyatî ko gorî kaapopî kaatamî kihîyaisatî ambîpatî tîmaamaitatî ainjotatî apîpaahî maipîhaiwa kaiwaiwa tisaitatî windataise.

⁵ Amî kaatamî ndîmaahomwaanî amîtetetî ambîpatî wîtî nehî sîwîpatî kaatametirîhîretapî namîhanîwî satîwî: “Aunahîpatî Awaipatî Baapironîhandî Sandî usîhiya asîhiya daihîraapîhiyaamunî amî Isîhiya Apîpaahî Maipîhaiwa Kiyohiyîhiyaamunî Yapîpatambîhiya Apîpaahî Maipîhapa Kahatamatîpetîhapa Nahataapaamî Tanyaaha Sanaate,” tîwîhatî jîpatîpindahaate.

⁶ Iyataatî saatî apopaatî Autaahaatîhomî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya “nyahî

komihyaane,” tiwi komi ambipati piwaha windi namwoasawi awusaahohiyhiya siyhiyai tiwamainjahaate. Kaati siyahaatisi kiya tiwamasawhiyaami jitiipati nanati ami waapoho watipihonaniwi naharisohihomatiyatihaharihinini kaati winjati mmonataayo.

Aihi nini kaati saindi iwinjataati yaindimati ami waati gwinyaataayo. ⁷ Siyonihandi kandi ami enjeriho ningisi sandataase: “Kinyi napindapi yaimbimapi waati gwinyaahise? Nini gisi kimaati apomaatami ambipatami tanyaa-hapuni ami ainjiho kaati neti awitimasihomitiho ⁷ kiyahoaisaho ami maasamaahipihomitiho ¹⁰ kiyahaiwaisahopimaawi kahititaano. ⁸ Ainjiho so kinyi aimi iwinjahingo, ko jiji bimainjahoe. Bimainjaho ko ami wani wometati wo bimimise. Bimindataahandi kandi ami ko animwaahipati tapotaaha apipaahi owehati etaihirombi nasaamanati noainji noaipaitaise. Siyati noaipasi niyonihi koaisi Kiraishiho neti koaisinini owemahonini ami ko konihi apipaahi owetitaise. Iyonihi yapipataapihiya ishiya nahatiya wuwanihura Autaahaatiho yapipati yamihapati kahapaamapi kaisuraapi namasati kiyaami ambipati utipihandi ishiya asitimatitaatiwihandaatihimotisawhiya ko ainjihoai usonawaawi yaiwi aatiwimaitaapo ami ko jiji bimainjati ami wani wometamatatiho ko ami noaipataiso. ⁹ Utaaho amitiha gaahaisaho kimandapi koaisi gwunyaatatih nusesipatitaise: Mitihomitiho ⁷ kiyamaiwa saiwa tipati sihoarihiri sisihaiwa kaiwaasinini apopaati bimiwaiwe. Sisiho tipati

s̄iḥoār̄iḥiri 7 kiyamaiwa saiwa awaisaw̄iḥiya
 kin̄iḥiya 7 kaiw̄iḥiyaap̄i nam̄iḥanataise.
¹⁰ Siyaam̄i 5 kaiw̄iḥiya aim̄i noaipap̄iḥiyaas̄i
 t̄imahiyaaw̄i nep̄i nop̄sas̄in̄iw̄i aim̄i owetopo.
 Aih̄i wan̄i naasoh̄i k̄imo bindataise. Aih̄i am̄i wo
 sanḡi noaipat̄i awais̄iḥo kin̄iḥoemaije. Is̄i ko
 noaipat̄i awais̄iḥomatat̄i neh̄i mas̄iḥonjap̄i
 bim̄itaise. ¹¹ O am̄i so ainj̄iḥiḥimo j̄ihura
 bimainjaho ko wo b̄imimind̄imand̄i sand̄i am̄i
 ko kin̄iḥo 8 hoematat̄i noaipaitand̄iḥandape.
 Iyataahand̄i kand̄i so kin̄iḥo kin̄iḥiya 7 kaiw̄iḥiya
 noaipahohiȳiḥiyaam̄iḥore. Is̄i ko noaipat̄i ket̄i
 net̄i nop̄sas̄inat̄i owet̄itand̄iḥore.

¹² Maasamaah̄ip̄iḥo 10 kiyahaiwa ainj̄iḥiḥom̄i
 m̄it̄iḥaiwetap̄i nutih̄i m̄mon̄iḥinḡiw̄imaiwa
 awaisaw̄iḥiya kin̄iḥiya 10 kaiw̄iḥiyaap̄i
 nam̄iḥanahaiwaare. Is̄iḥiya kin̄iḥiya sanḡi
 wat̄ip̄iḥand̄i nep̄i noaipahopo. Is̄i kiya noaipap̄i
 wat̄ip̄iḥand̄i k̄imo ainj̄iḥiḥomoaisaw̄i maas̄i
 naitaapo. Wat̄ip̄iḥand̄i nep̄i ip̄iḥom̄i yunj̄is̄iḥa
 auwaahand̄i neh̄i naasaind̄ap̄i kin̄iḥiyaimat̄iw̄i
 is̄iḥiyai iwinjaaw̄i bim̄itaapo. ¹³ Siya kin̄iḥiya
 noaipawaahura maar̄iḥo am̄i am̄it̄iḥa neh̄i
 naasaind̄iḥ̄i gw̄inyaap̄i kiyaam̄i wat̄ip̄iḥand̄i
 am̄i wand̄iḥa ainj̄iḥiḥoi numw̄itaapo.
¹⁴ Aiw̄i am̄i kiya Sip̄isip̄iḥo Sip̄ip̄iḥohoisaw̄i
 kiyaam̄i pw̄is̄ip̄i yaipat̄i nupw̄i nesi tunn̄iw̄i
 yahw̄indaapo. Saiw̄i tunn̄iw̄i yahw̄inawaaw̄i
 Sip̄isip̄i Mwaaho Sip̄ip̄iḥoho kohematat̄i
 kiyai tiwat̄i yahot̄i ip̄iḥatisataise. Am̄i ko
 awaisaw̄iḥiyaam̄i Awais̄iḥotat̄i am̄i kin̄iḥiyaam̄i
 Kin̄iḥoso. Iyat̄i is̄iḥiya kom̄iḥiyaimat̄itaat̄iw̄i
 gaatat̄i nam̄iḥainjaw̄iḥiya kom̄i p̄w̄iḥa ak̄it̄i

akaaha baiw+ japepih+r+w+ is+watohiy+hiyaisat+
pw+s+pati sat+ tunnat+ yahw+nati awaisaw+hiyai
net+ ip+hatitaise.

15 Aih+ am+ j+haati enjer+ho ningi
sandataase: “Waap+haati awaiwai taah+waiwa
noapwinyaataat+ apopaati k+hiyaisat+
amb+pati t+maamaitisaamaat+ bimih+
k+ny+ iwinjahing+t+mand+ waap+haati saat+
is+hiya nahatiya yap+h+ nahandaahiya
piw+ha k+ha k+ha piwaatohiy+hiya am+
amb+pati kahatamat+petisaw+hiyaap+
nam+hanataise.

16 Maasamaah+p+ho
10 kiyahaiwa mmon+hing+w+maiwaun+
ainj+h+houn+ apopaati k+hiyaisat+ amb+pati
t+maamaitisaamaatam+ tiworisaimat+w+ kiya
kaati mand+t+wiw+ nep+ kaati yand+h+ neh+
sawahaat+hemap+ am+ kaatam+ apot+h+r+
nes+pamap+ nep+ somaahaatemaitaapo.
Aiw+ kaatam+ amb+pati nep+ kupw+w+map+
wihoan+h+hat+ kat+n+h+ sis+haap+h+ t+hoasaih+
kaat+n+h+ t+hamaitaise. 17 Sand+ neh+maahe.
Autaahaat+ho saiwa saiw+ kaiwise undat+ net+
g+wunyaahon+h+ kinj+hiya saiwa kaitaapo.
Autaahaat+ho sawaho saiwa noaipaitand+
j+hura katat+ ahaih+h+haiwaaso. Is+ kiya kinj+hiya
maar+ho naasoh+ am+ am+t+ha naasaah+
gw+nyaap+ naasaah+n+w+ kiyaam+ wat+p+hand+
kinj+hiyaimat+w+ bim+taat+w+ wat+p+haiwa
am+ wand+ha nehoh+waiwa nahatewa ko
ainj+h+hoai numw+taapo. Saiwa siyat+ noaipap+
not+ sawahom+ piw+ha katiwaiwaam+ ak+p+pa
nahataapa noipat+ oweton+h+uraat+taise. 18 Saat+
apomaat+ k+ny+ aim+ iwinjahingaam+maat+

newaayopo. Kaati nehi kaatami maaritirihireti autahinjaati maipihaiwa kiyahaate,” tati waapihitati kandaase.

⁴ Aih+ utaaho womi maahomwaan+ yam+hapataat+hap+ satati noaipasih+ nin+ atisataayo: “Nisi isihyaate. Aunah+pati k+imat+ namasis+ noaipasi nap+wise wiwa k+imat+ aunah+mat+ maip+haiwa kiyon+h+ sangimaaw+ kaitaawo. Aiw+ ami k+imat+ aunah+mat+ maip+haiwa kaind+handap+ wihoan+h+hand+ maip+hand+ yaaw+hand+ nehon+h+ ami sangimaaw+ nep+pano.

⁵ Katami maip+haiwa tiwat+ nyepiyat+ kaim+ napih+ maip+haiwa ahot+m+ nasat+ yam+hapataat+indaiso. Autaahaat+hoh+ katami maip+haiwa kaiwaiwaah+ biyat+ mmonat+ gw+nyaahore. ⁶ Kat+ sangis+ kasiwaiwaap+ sah+ baiw+ gw+nyaap+ ami tit+h+ kamwaan+ kat+ kaiw+ wihoan+h+hand+ nunyaw+se. Kat+ maip+haiwa kahatamat+petahaiwa jin+h+haatema kasisat+ nasamind+h+handap+ ami sah+ wihoan+h+hand+ j+h+hand+ nunyawosaw+ ami j+h+haat+ wind+ tiwat+h+haat+ nunyaw+se. Waapoho wain+h+handami wat+p+h+hand+ nuhaat+ nasinyatais+ ami sangisangi kat+ katami kaipat+ kaiw+ waapoho wain+h+hand+ wat+p+h+hand+ j+h+haat+ nunyawosaw+ ami wain+h+hand+ ap+paah+ wat+p+h+hand+ nuhaap+ kaiw+ kat+ usais+ numwipatamataiw+ nunyaw+se.

⁷ Sat+ aunah+piti sawand+p+ naimaatat+ maip+haiwa kahatamat+petahaiwa p+h+tat+ kihiyaisat+ kiyat+ t+maamait+h+atis+ ami katami kaiwaiwaap+ nam+han+w+ wihoan+h+haiwa katis+ sah+ waat+ tiwat+ nyepaiw+

yaaw̄ihaiwa nunyawise. Saisaihi kati amb̄ipati yaaw̄ihandi netaati kati p̄hi+tati gw̄itando. Iyataati saat̄ sawahaatapi satahaate: “N̄ini awaisaamaan̄in̄i kwin̄j̄haanimat̄iti am̄i n̄in̄i isihiyai iwinjaati bindataayo. Aindi n̄in̄i os̄ihaamaan̄in̄i maah̄e. Owetise. Yaas̄ihaiwa wiwa n̄in̄i netaati gw̄itand̄ihaiwa wind̄i n̄ingisaap̄ih̄i namaanoaipaitaise. Owetitaise,” tati katahaatiso. ⁸ Kaatami satati am̄i kaatami kaiwaiwaap̄i maip̄ihaiwa yaaw̄ihaiwa kahatamat̄ipet̄ihaiwa kaatam̄iheti waara asis̄iha naaseti nusoaipaitaise. Timb̄ipa waati p̄hi+tati noaipaitaise. Iyon̄ih̄i is̄ihiya p̄hi+tiw̄ihiya taahiȳihiya waati p̄hi+tiw̄i gw̄itaapo. Iyataati am̄i jar̄iho aungwohand̄i noaipaitaise. Iyataati kati aunah̄ipati Baabiron̄ihand̄i sis̄ihaara t̄ihat̄i katin̄ih̄i owemaitaise. Awais̄iho Autaahaat̄iho wat̄ip̄iho wat̄ip̄ihand̄i nahatewaisaho sati aunah̄ipati Baabiron̄ihand̄i kaiwaiwa mmonati nehosi am̄i kati aim̄i neti tip̄itapaati usonati sandaase, “Baabiron̄ihand̄i aunah̄ipati awaipati neti nosasin̄ati owetane,” tati kandaase. ⁹ Awaisaw̄ihiya kin̄j̄ihiya yap̄ih̄i nahandaahiya maasi sati aunah̄ipitisaw̄i maip̄ihaiwa kaiwi am̄i amb̄ipati t̄imaamaip̄i am̄i naw̄iho ik̄ip̄ipaami autaah̄i bimamb̄iw̄ihiȳihiyaasi jawa kati aunah̄ipiti t̄ihataati sit̄ipati aungwohand̄i noaipahon̄ih̄i jawaawi ese tiw̄i nat̄ipatiw̄i maar̄iho katapi as̄ipaiwi gw̄iwi maar̄iho naan̄awisati yaaw̄itaise. ¹⁰ Sati aunah̄ipati amb̄ipati awaind̄ihand̄i yaaw̄ihand̄i nehon̄ih̄i kiya usonawa ap̄ipaahi aungwohand̄i yaitaapo.

Saiw̄i yaiw̄i neh̄i kaan̄iḥi bitotawa ese t̄iw̄i nat̄ip̄at̄iw̄i, “Ese, ese, k̄inȳi nop̄̄sas̄̄nap̄aise, k̄inȳi nop̄̄sas̄̄nap̄aise! Baabiron̄iḥandane k̄inȳi aunah̄ip̄atan̄j̄i awaipatan̄j̄i wat̄ip̄iḥatane k̄inȳi maip̄iḥaiwa kainḡiḥaiwaap̄i ip̄iḥom̄i s̄̄w̄ip̄at̄i neh̄i wan̄i auwaahand̄i naasaindet̄i wiḥoan̄j̄iḥand̄i maip̄iḥand̄i awaind̄iḥand̄i gisaap̄iḥi nangoaipataise,” t̄iw̄i kaan̄iḥap̄i neh̄i iwinjaitaapo.

¹¹ Iyon̄iḥi am̄i is̄iḥiya yap̄iḥi nahandaahiya naw̄iḥo naitaat̄iw̄i ot̄ip̄ip̄at̄i kiyohiȳiḥiya aunah̄ip̄at̄i Baabiron̄iḥandap̄i gw̄inyaawaaw̄i katap̄i maar̄iḥo as̄ip̄aiw̄i gw̄iw̄i maar̄iḥo amb̄ip̄at̄i naan̄aw̄ison̄iḥi bim̄iḥitaapo. Am̄i sand̄i kiyaam̄iḥapa naw̄iḥop̄iḥapa nap̄iw̄i newaaw̄i naw̄iḥo nunyaw̄iḥiyaas̄i am̄i usa nap̄iw̄i naw̄iḥo nunyaw̄i namausaitauhe. ¹² Kiyaam̄iḥapa kahapaamap̄ipa nunyaw̄i naw̄iḥo nehoh̄ip̄ipa gor̄iḥand̄i s̄̄riwaahand̄i am̄i naw̄iḥa waiwaun̄i am̄i konaarap̄iḥo gaahaiwa naw̄iḥo autaah̄itahaiwaun̄i am̄i apot̄iḥ̄r̄i k̄iḥoep̄iḥaiwa gaahaiwaun̄i am̄i apot̄iḥ̄r̄i waiwa wat̄ip̄iḥaiwa kunyap̄etahaiwaun̄i nunyaw̄i naw̄iḥo nep̄iḥiyaare. Aiw̄i am̄i kiya ip̄at̄i taah̄ip̄at̄i biyat̄i waamainjot̄iḥatun̄i am̄i maasap̄iḥo erepand̄iḥandam̄i manḡiraah̄i kaiw̄iḥapaun̄i am̄i ip̄at̄i gaahat̄i naw̄iḥo autaah̄it̄iḥatam̄i wapa kiyoh̄ip̄ipaun̄i am̄i b̄iraasihandamun̄i ain̄iḥ̄ramun̄i am̄i naw̄iḥa wa nit̄iḥ̄tind̄iḥaam̄i kiyoh̄iḥaiwaun̄i nunyaw̄i naw̄iḥo aungwohaiwa nep̄iḥiyaare. ¹³ Iyataati am̄i wapaisangi nunyaw̄i naw̄iḥo naitaat̄iw̄iḥapa siyahapa ahusotahiyaare: at̄ip̄at̄i w̄iḥi waamainjot̄iḥat̄i

kaiw̄ihatisi katuni asipati nandaat̄iw̄ihatuni
ami atipati taahipati kahatamat̄ipetahaiwa
biyati waamainjot̄ihaiwauni ami atipati
wit̄i gaahatuni ami wain̄handuni ami
ipati orip̄ihandami atipatuni ami waat̄ipati
parawaaho kon̄ho wit̄ihanda kaiw̄ihouni
ami maasap̄iho kauhouni sip̄isip̄ihouni ami
maasap̄iho osihanduni ami osihandi kandi
ik̄ip̄ipa ahaisaihi notaati aihon̄hi nehainji
nutand̄ihaiwa kaarisihaiwauni ami is̄ihiya
naw̄iho namepi ot̄ip̄ipati kawitaat̄iw̄ihiyauni
ami neh̄i is̄ihiya usauni naw̄ihopi nunyaw̄i
naitaat̄iw̄ihiya saiwaare. Saiwa nunyaw̄i
naw̄iho aungwohandi nep̄ihiyaasi ami saiwa
usa nap̄iw̄i namusaitaapo. ¹⁴ Is̄ihiya naw̄iho
naitaat̄iw̄i ot̄ip̄ipati kiyohiȳihiya sat̄itaapo:
“Nandapa kinyi maar̄iho ḡindos̄ihi maarit̄ipi
nehinḡip̄ipa aimi not̄i owendaise. Ap̄ipaahi
gaahapa kahapaamap̄ipa nahataapa aimi
not̄i owendais̄i kinyi kapais̄i wind̄i j̄ihaati
mausondaise,” t̄itaapo. ¹⁵ Is̄ihiya saiwa
ik̄ip̄ipa sati aunah̄ipiti nunyaw̄i naw̄iho
aungwohaiwa nehohiȳihiya kati aunah̄ipiti
naan̄jati amb̄ipati yaaw̄ihandi awaind̄ihandi
ap̄ipaahi maip̄ihandi nehon̄hi usondaat̄iw̄i
kiya waati ak̄it̄in̄hi yaitaapo. Yaiwi kiya
aunah̄ipatami kaan̄hi bitotawa maar̄iho
asip̄iw̄iw̄i gw̄iw̄i kiyaami maar̄iho amb̄ipati
naan̄jawitaise. ¹⁶ Aiwi kiya kiyaapi sat̄itaapo:
“Ese nno! Aunah̄ipatan̄i awaipatane, kinyi nep̄i
nop̄isasinapaise. Kinyi nep̄i nop̄isasinapaise.
J̄ihura apot̄ih̄iri ap̄ipaahi gaahapa kihoēp̄ihapa
niyopi ami waiwa apot̄ih̄iri sis̄iwaahaip̄ih̄iri

ami amatenîhaiwa sanahîwetîhapa niyopi nipaatiþi ami gorîhanduni nepi ami nawîha gaaha nitîhîtindîha nepi ami konaarapiho gaaho nawîho autaahîþîhapa nepi sawahaatamîhetî yundanyainahatiso. ¹⁷ Isi nehî auwaahandi naasaindetî kahapaamapiþa gimunyaatiþhapa netî ahoyatoaatimbîpa nosasiþnati owendaise,” tîtaapo.

Sipîhaiwa nahatewaami kapitenîhiyauni ami isîhiya pasindiyahiyaimitîwi sipîhandoti nuwi napîwîyohiyîhiya nahatiyauni ami sipîhaiwaami otîþîpatîhiya nahatiyauni ami durîhîraatiþî otîþîpatî nawîhopîhati kaiwi nawîho nehohiyîhiya siya nahatiyaisangi satî aunahîpatamîhinî detî wîndî namaapiwi kaanîhî bitoaitaapo. ¹⁸ Saiwi kaanîhî bitotawa sisîha satî aunahîpiti tîhisîhaami sitîpati jawaawi kiya satîtaapo: “Aunahîpati maahîwîti awaipati ahendaise. Kîmatî aunahîpati awaipîmatamatiyato,” tîtaapo.

¹⁹ Satiwi ikwaatiþîho waatiþîri nepi kiyaami mîtihoaatiþî ahiyaniwi maarîho asîpaiwi asîpinîwi gwîwi maarîho ambîpati yaawati naanawisonîhî bimîtaapo. Aiwî kiya waapiþîtiwi satîtaapo. “Ese nno! Aunahîþî awaipatanî kînyî nepi nopîsasînapaise. Kînyî nepi nopîsasînapaise. Sipîhaiwa nahatewa durîhîraatiþî daiwaiwaami satoya aunahîþî awaimatamî nawîho numwisîhora kiya noaipapi nawîho ikîþîpa þîhîtati asaketahiyaimitawaayopo. Aihî nyahî maarîho asîpiyahaayo ipîho yunþîsîha nehî auwaahandi naasaindetîhî ketî netî nopîsasînataise,” tîtaapo.

20 Aih̄i yam̄ihapataat̄ihap̄i p̄w̄iha wa satat̄i noaipataise: “Sah̄i yam̄ihapataat̄ihiyaatun̄i am̄i Autaahaat̄ihom̄i is̄ihiyaatun̄i am̄i Aposer̄ihiyaatun̄i am̄i P̄iropet̄ihiyaatun̄i nahatiyaat̄i maarit̄iw̄ise aunah̄ipati sangis̄i kaisiwaiwa Autaahaat̄iho mmonat̄i gw̄inyaahos̄i kandap̄i aim̄i net̄i tip̄itapaat̄i usonat̄i tanyaaha ahotih̄i katis̄i wihoaanj̄ihand̄i naanj̄at̄i yaaw̄ihand̄i aim̄i nunyataiso,” tati kandaase.

21 P̄w̄iha siyaha noaipati aim̄i owetih̄i enjer̄iho wo wat̄ip̄iho naw̄iha aungwonyonj̄i winj̄i naimaatati net̄i m̄ihaap̄i dur̄ih̄iraat̄ih̄i timataise. Timataati sandaase: “Aunah̄ipati Baabiron̄ihand̄i k̄ima naw̄ima n̄in̄i net̄i yotoh̄it̄imandamataiw̄i waati wonamaat̄ih̄i top̄itaata nep̄i yotawaayopo sati aunah̄ipiti jap̄ih̄i w̄ind̄i mausondaat̄iwo. 22 Is̄i

Baabiron̄ihand̄ane upwat̄i gitaahandamun̄i am̄i apw̄it̄ih̄iramun̄i am̄i ot̄ip̄iho kapapar̄ih̄iramun̄i am̄i kapa kapaami gap̄ipa kinȳi matamb̄ipotap̄i ganati w̄ind̄i namwaipaitaise. Iyataati am̄i is̄ihiya ot̄ip̄ipati kati kati kaitaat̄iw̄i sikuri kaiw̄i am̄it̄iha gaaha nehohiȳihiya kinȳihat̄ih̄i w̄ind̄i b̄mim̄itaapo. Iyataati naw̄iha kon̄iho wit̄ihand̄i jasis̄ihaami gap̄ipaisangi w̄ind̄i jap̄ih̄i kinȳihat̄ihap̄i namwaipaitaise.

23 Iyataati am̄i sis̄iha raam̄ihand̄i kinȳihat̄ihap̄i w̄ind̄i namusoaat̄itaise. Iyataati am̄i wan̄i namaat̄indaat̄iw̄ihiya us̄ihiya as̄ihiyaami p̄w̄ihaisangi kinȳihat̄ihap̄i w̄ind̄i jap̄ih̄i namoaipaitaise. J̄ihura kinȳi is̄ihiya ot̄ip̄ipati naw̄ihop̄ihati kiyohiȳihiya is̄ihiyaami nd̄iheti awaisaw̄ihiyaimat̄iw̄i bindawaayopo.

Aimbi ami kinyi onaapîpa paasihîri ami gaapîpati kahatamatîpetahapa kiyapaise isîhiya yapîhi nahandaahiyai jaipundîtaapo,” tati ko kandaase. ²⁴ Sati aunahîpatî Autaahaatîhomî isîhiya pîropetîhiyaisunî ami isîhiya kopî gîwunyaahohiyîhiyaisunî siyîhiyai tiwiwaiwaapî pîwîha tanyaaha katamîhetî ahotihî Autaahaatîho aimî mmonatî gwînyaahore. Iyataatî ami isîhiya yapîhi nahandaahiyai tiworisa tiwotîhandapisangi satî aunahîpatî Baapironîhandetî pîwîha tanyaaha ahondaise.

19

Autaahaatîhopî Yamîhapataatîhiya Nahatiya Maaritawaayopo

¹ Pîwîha saiwa atindî owetihî ami isîhiya taahiyîhyaami naahutarîhîri waapîhîtiwîhîri yamîhapataatîhapî noaipasihî nîni atisataayo. Sirî naahutarirî kiya satîwî aunîhîhîri katawaatopo: “Areruya! Nyahî nyami Autaahaatîhoai newa mepî autaahemwahaayo. Nyami Autaahaatîho kîmo nehî naasohî nyangi japîhi nanyamamaasihore. Ko ambîpati awaipatisaho apîpaahî watîpîhore. ² Autaahaatîho isîhiya kiyohîwaiwa netî pîwîha kotîhandapîhi tipîtapaatî mmonahore. Iyataatî komî kotîhandî apîpaahî akîtihandî ami tîtihi nga nehaahore. Saatî apopî awaisaamîmaatî ambîpati kîhiyaisatî tîmaamaitatî kandapî ambîpati netî jîhimatatî yapîpatambî isîhiya nahatiyai netî nopîsasataise. Aihî ami kandapî Autaahaatîho kaati wihoaanîhandî

maipîhandî nunyataise. Iyataati saati apomaati Autaahaatîhomî otîpîpatîhiyai topîtaata siyîhiyai tiwamahaate. Aihî kandapî kaatamîhetî pîwîha ahotahaate. Aihî amî kandapî Autaahaatîho kaati wihoanîhandî aimî nunyataise,” tawaatopo. ³ Saiwî katîwosawî, amî jîhaati waapîhîwî satawaatopo: “Areruya! Nyahî Autaahaatîhopî maaritaatî koai newa mepî autaahemwîhaayo. Saati apomaati sisîha tîhisîhaami sitîpatî katînîhî nasisoari noaipatoaatîtaise,” tawaatopo. ⁴ Kaihî mîtîhiya 24 kaiwîhiya yamîhapataatîhî bimohiyîhiyaunî amî kapîhî wapa maurî maurî asîtimatî nasisoari ahotîmî naiwaiwaunî yatîhî tîmahiyawî Autaahaatîho konîhî bimisîhoapîhî yatîhî atotîpîwesapî satawaatopo: “Akîte! Areruya! Akîtisî Autaahaatîhopî nyahî maaritaatî koai mepî autaahemwaitîhaawo,” tawaatopo. ⁵ Aihî Autaahaatîho komî siya kinîhandasînî bindataatî isîhiyai winjatimbîpîhapi pîwîha wa siyaha noaipasîhî nînî atisataayo. “Nyahî nyamî Autaahaatîhoai newaatî mepî autaahemwaitîhaawo. Sahî komî otîpîpatîhiyaati nahatiyaatî kopî yaiwî komî pîwîha atîwiwî komî otîhî bimohiyîhiyaatunî amî ambîpati awaipati nepîhiyaatunî amî ambîpati namepî nehîhiyaatunî nyamî Autaahaatîhoai mepî autaahemwaitîhaawo,” tawaatopo.

Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhoho Apopaati Netî Wirasîhî Nandapa Aungwohandî Noaipataise

6 Kaihi ami n̄ni atisataati is̄hiya taahiȳhiya ahoyaniw̄i bindawaahiya p̄w̄ha p̄waatoh̄hamataindiha atisataayo. Kiyaami p̄w̄ha naahutarih̄ri waapihaati awaisaamaatami naus̄haamatiyati ganataase. Iyati ami kiyaami p̄w̄ha ausaaha waati gaatipamatiyaha noaipataise. Kiya waapih̄tiw̄i p̄waatiw̄i satawaatopo: “Nyahi nyami Autaahaatihop̄i maaritaati aun̄h̄h̄ri aun̄h̄taati gaapundaati koais̄i newaati mep̄i autaahewaumwait̄haawo. Areruya! K̄o Awais̄ho nahatewa wat̄p̄haiwaisaho aim̄i kin̄hoematati nahataapai osamati gaamati jatataiso. 7 Is̄i wani nyami maar̄ho biyati winyaiton̄h̄i p̄h̄taati waati maaritaati kom̄i amb̄ipati n̄wimait̄haawo. Sip̄isip̄ho Mwaaho Sip̄ip̄hohomi asis̄ha apopaati net̄i wiraitandiha aim̄i koaipataiso. Koipas̄ih̄i ami kom̄i apopaati namaat̄tandaisaamaati namaat̄tandi aim̄i net̄i t̄man̄nat̄i kindataiso. 8 Aih̄i Autaahaat̄ho kaati apot̄ih̄ri wir̄i koep̄ih̄ri ap̄ipaah̄i sanah̄wetah̄ri as̄ir̄ih̄ri nausaatah̄ri kaati niyoaitandi nunyataiso,” tati kandaase. Ami sir̄i apot̄ih̄ri k̄hoepir̄i Autaahaat̄homi is̄hiya gaahaiwa t̄t̄haiwa kiyoh̄waiwaapi nam̄ihanataise.

9 Aih̄i ami n̄ngi enjer̄ho sata kandaase: “Kinȳi p̄w̄ha sat̄ipi j̄ip̄at̄ipame, ‘Is̄imiya usais̄i Autaahaat̄ho aim̄i gaatati nunjes̄ih̄i atiwi Sip̄isip̄ho Sip̄ip̄hoho apopaati net̄i wiras̄it̄handami nandapa awaimb̄ipaapi nasohiȳhiya siya gaasi maarit̄wise,’” t̄p̄i j̄ip̄at̄ipame ndataase. Iyati ami ko j̄ihaati

bapiyat̄i sandataase: “K̄ima t̄it̄ih̄i ak̄it̄in̄ih̄i Autaahaat̄ihom̄i p̄w̄ihaare,” ndataase. ¹⁰ Aih̄i n̄in̄i koai mep̄i autaahemwaitand̄i kom̄i auh̄iraap̄ih̄i t̄imahiyyat̄i atot̄ip̄iweson̄ih̄i am̄i ko n̄ingi sandataase: “K̄inȳi sand̄i w̄ind̄i kamaim̄e. Owetane. N̄in̄i neh̄i ot̄ip̄ipat̄ihon̄ine. N̄in̄i kinȳi naisohon̄in̄i am̄i gisat̄i ot̄ip̄ipat̄i n̄inaw̄ip̄ih̄i kiyoh̄ihon̄ine. Kaind̄i am̄i kinȳi nais̄hiya K̄iraisihop̄i ḡiwunyaahohiȳihya am̄i ko Jisaasiho p̄w̄iha ak̄it̄iha ausaas̄iha baiw̄i napait̄iw̄i is̄iwasohiȳihyaam̄i naisohon̄in̄i am̄i sangisat̄i maasi ot̄ip̄ipat̄i n̄inaw̄ip̄ih̄i kiyoh̄ihon̄ine. K̄inȳi neh̄i Autaahaat̄ihoaisaah̄ih̄i mep̄i autaahepumap̄i aun̄ih̄ih̄ir̄i aun̄ih̄it̄ip̄i kopaah̄ih̄i atot̄ip̄iwesap̄i gaapunde,” ndataase. Am̄i nyah̄i mmonahiyaane. Jisaasiho p̄w̄iha ausaas̄iha is̄ihiyai net̄i ḡiwunyaat̄i nunj̄ih̄i kiya atiw̄i nep̄i kop̄i ausaawaayowo,” ndataase.

Utaaho Wo Maasap̄iho Osiho K̄ihoep̄ihoasin̄i Yamwa Bindataise

¹¹ Aih̄i yam̄ihapatam̄i maasomwaan̄j̄i nutih̄i jata maasap̄iho osihand̄i w̄ind̄i k̄ihoep̄ihand̄i iw̄injataayo. Sand̄i osindaas̄in̄i aw̄it̄imatat̄i bimis̄ihom̄i amb̄ipat̄i ko ot̄ip̄ipat̄i kaipat̄i nga biyat̄i jatat̄i am̄i napaitat̄i kiyahore. Ko t̄it̄ih̄i ak̄it̄in̄ih̄i is̄ihiyai net̄i kot̄ihandaap̄ih̄i tip̄itapaat̄i usonat̄i ko t̄it̄ih̄i kiyat̄i tunahore tat̄i amb̄ih̄inahore. ¹² Kom̄i nd̄iha sis̄ihaam̄i t̄ihw̄it̄ih̄iramatiyahore. Iyataat̄i am̄i kom̄i m̄it̄ihoaat̄ih̄i awaisaw̄ihya kin̄ihyaam̄i tingaat̄ihaiwa taah̄iwaiwa nipaatahore. Iyataat̄i am̄i amb̄ipat̄et̄i amb̄ipat̄i w̄it̄i

j̄ipatīpindahore. Satī ambitapī isīhiya usa w̄indī monīwī gīmaawunyaatahatī nehī sawahohīhī mmonatī gīwunyaatahore. ¹³ Ko apotīhīrī utarīhīrī niyosīrīhīrī j̄itīpataatīhī tīmandaapīhīrisī kirī j̄itīpatisahīrī nipaatahore. Kom̄ī ambīpatī satīwī, “Autahaatīhom̄ī P̄w̄ihaare,” tīwī ambīhītawaatopo. ¹⁴ Aih̄ī amī yam̄ihapataatīhapī tiworisa pw̄isīpī yaipa kiyohiȳhiya apotīhīrī am̄inaihīrī apīpaahī kīhoep̄hīrī pop̄itīhīrī utarīhīrī niyopīhiya maasapīho osihaiwa kīhoep̄haiwaasin̄ī aw̄itīmatīwī kom̄ī ipotī koaī nīwipinjaī nowaayopo. ¹⁵ Aih̄ī amī kom̄ī maahomwaan̄apī namatanaatī wīhīwihoan̄ī tīpīpa kiyatī nahapindīhanaatī kosasahīrī nasatī nimetahore isīhiya kom̄ī tiworisa yap̄hī nahandaahiyaī tisatītando. Iyatī nḡirīhīrī wat̄ipīhīrī mw̄itīpisatī bitonda and̄ititatī wat̄ip̄itatī isīhiyaī winjatataise. Iyatī amī ko Autahaatīho nahatewa wat̄ip̄haiwaisahom̄ī apowindīhand̄ī nam̄ihainj̄iha naw̄iha awais̄ihaara wain̄ihand̄ī netī jasatī namoaitaise. ¹⁶ Iyatī kom̄ī apotīhīrī utarīhīrī niyosīrīhīretunī amī kom̄ī auhīrī at̄ih̄retunī ambīpatī kīmatī j̄ipatīpindataise: “Kīmo kin̄hiya nahatiyaam̄ī Kin̄hotatī amī awaisaw̄hiya nahatiyaam̄ī Awais̄ihore,” tatī j̄ipatīpindataise.

¹⁷ Aih̄ī amī n̄inī enjer̄iho woaī iwinjahon̄hī ko ip̄īhoatīhī bitondaatī waap̄hītatī koho nahataapa (isīhiyaun̄ī amī kohasīpīho napwih̄ihapaam̄ī ambīpatī netī nanahapa) yam̄ihapatamī ot̄ihamwaan̄ī p̄irīrutatī daim̄ipaī saundataase: “Sahī nap̄īwise. Nap̄īwī

Autaaahaatîho nandapa apîpaahi awaimbîpa netî tîmanimbîpaapi ahoyanîwise. ¹⁸ Napîwî ahoyanîwise awaisawîhiya kinîhiyaami ambîpati ami pwîsipî yaipa kaiwî tunnîwî yahwînohiyîhiyaami tahaapundohiyîhiya kepîtenîhiyaami ambîpati ami watîpîhiyaami ambîpati ami osihaiwaami ambîpatunî ami kaiwaasîni awîtimatohiyîhiyaami ambîpati, isîhiya nahatiya nehî kiyaisîtohiyîhiyaamunî ami isîhiya usaami nehî otîpîpatîhatîmaami ambîpati ami isîhiya ambîpati owehiyaamunî ami isîhiya usaami ndîhetî ambîpatisahiyaami ambîpati gwîtitîho nandaatîwo,” undataase.

¹⁹ Aihî ninî jataatî ainjîhîhounî ami kinîhiya yapîhî nahataahiyaunî ami kiyami pwîsipî yaipa kaiwî tunnîwî yahwînohiyîhiyaunî napîwî ahoyanawaayopo. Siya ahoyanohiyîhiya osihoasîni awîtimatî napisîhoaisawunî komî pwîsipî yaipa kaiwî tunnîwî yahwînohiyîhiyaisawunî tunnîwî yahwîndaatîwî ahoyanawaayopo.

²⁰ Aihî ko ainjîhîhoai napuwîtaatîwî isîwawaayopo. Aiwî ami ainjîhîhomî pîropetîho pîwîha jaiwîtîha awusaatî kaundatî ami sîwîpatî watîpîhaiwa kiyatî kaiwaaraahi isîhiyai jaipundîhî ainjîhîhomî maakîhîrî nehohiyîhiyaisunî ami ko ainjîhîhopunî ami komî sîwîpatapî atotîpîwesawî gaapundîwî aunîhîhîrî aunîhîtîwî koai nepî autaahîwîpî mepî autaahepumaitaatîwî jaipundatî kaundisîhoai maawi isîwawaayopo. Isîpî kurî maisahurî asururî anîmwaahîpatî durîhîrî tongîhîropî nawîha sarîpaaha taahîha kaanîhî

noaatati nasasiwati tihati ahotimbipihhi nepi yotawaayopo. ²¹ O ami isihya kanaahiya nahatiyaahhi utaaho osihoaaasini bimisihomi maahomwaanjapi namatanaati kosasaihiri bainatihiri nimetinanaata tiwati kiyaisinhi owemataise. Aihhi koho taahho nasati kiyaami ambipati neti nga mwisasati nanati gwisimotaise.

20

Bwaasirihiri Kinaungwaha 1,000 Kiyahaapi Naputataise

¹ Saiwa siyati noaipati aihhi owetihhi nini jata itipihho enjerihho wo komi ikwiraahhi animwaahipati etaihirami kihiri isiwati ami wirihiri apipaahhi awairihiri watipihiri senihandi isihho yamihapataatihiraapi noaatipati napihhi iwinjataayo. ²⁻³ Noaatipati akwiranihho aimaaho aimehuraaho apipaahhi awaisihho, uta maipihho tiworihho Bwaasirihiri isiwataise. Isiwati neti koaisi kinaungwaha 1,000 kiyahaapi anitisiati wisasati, animwaahipati etaihiropi neti wiwati yotati ami maahomwaanj anitisiati awiha napuwati ami kaapipati tihati anitisiati namasati napuwataise. Ami ko akwiranihho isihya yapihhi nahandaahiyai jhaati wihhi notihhi nasayati daayati jaipimunditando. Ko siyati napundimhi notihhi kinaungwaha 1,000 kiyaha sanotihhi owetanihuraatitando. Siyonihihi ipotihhi nehhi apipaahhi masihonjapi koai nepi nupusoasitaatiwo.

⁴ Aihhi ami nini jataati awaisawihya kinihyaami siyaahaiwa wiwa ahotihhi

kaiwaasɩnɩ usa bimauhi iwinjataayo. Siya siyaahaiwaasɩnɩ bimohiyɩhiya isɩhiya kiyohɩwaiwa nepɩ tipɩtapaapɩ usondaatɩwɩ watɩpɩhandɩ kiyai nunyawaayopo. Aindɩ amɩ nɩnɩ isɩhiyai mɩtɩho nisatauhɩ napohiyɩhiyaamɩ maarɩhoai usonataayo. Siya isɩmiya jɩhɩ Jisaasiho pɩwɩha katatɩ kaiwaiwaapɩ “akaahaasi akɩte,” tɩwɩ katɩwɩ amɩ Autaahaatɩhomɩ pɩwɩha ausaapɩ katauhɩ kandapɩ mɩtɩho nisatauhɩ napohiyɩhiyaamɩ maarɩhore. Aiwɩ amɩ kiya ainjɩhɩhopɩ atotɩpɩwesawɩ gaapundɩwɩ mepɩ autaahepɩmumapɩ amɩ ainjɩhɩhomɩ sɩwɩpatɩ maakɩhɩrɩ kiyaamɩ amɩtetetisangi ndɩmaahomwaanɩ amɩ kiyaamɩ ikwɩretisangi wɩndɩ ahɩmotahiyaare. Aihɩ kiya naiwɩ asɩtimatɩtaatɩwɩhandɩ nepɩ kɩnaungwɩha 1,000 kaiwɩhaapɩ Kɩraisihoisawɩ maasi isɩhiyai amɩ kahapaamapɩpai jaawɩ bimohiyɩhiyaare. ⁵ Sandɩ japɩhɩ nepaitaatɩwɩhandɩ jɩhapɩhande. O amɩ isɩhiya napohiyɩhiya nahatiyaahɩ wɩndɩ japɩhɩ namepahopo kiya daahɩ nanopotɩmɩ nuwɩ kɩnaungwɩha kɩma 1,000 kiyatɩ saniyonɩhura japɩhɩ nepaitaatɩwo. ⁶ Isɩhiya Autaahaatɩhomɩhɩretɩ japepɩhɩrohiyɩhiyai jɩhandɩ Autaahaatɩho ahowimahonɩhɩ jɩhandɩ nepahohiyɩhiya maarɩtɩwise napwɩtaatɩwɩhandɩ noaipahonɩhɩ kiya wɩndɩ japɩhɩ namaapwɩtaawo. Namaapopɩ Autaahaatɩhomunɩ amɩ Kɩraisihomunɩ pɩrisihiyaimatɩwɩ otɩpɩpatɩ kawiwɩ amɩ kɩnaungwɩha 1,000 kiyahaapɩ kiya awaisawɩhiya kinɩhiyaimatɩwɩ Kɩraisihoisawɩ maasi isɩhiyaisunɩ kahapaamapɩpaisunɩ jatɩtaapo.

Bwaasîrîhîrî Netî Apîpaahî Nopîsasînataise

⁷ Kînaungwîha 1,000 kiyatî aimî sanotî owetanîhî Bwaasîrîhîrî kîramî naputimbîpîhapî nupusoaaasisaihî kapîhî namaitaise. ⁸ Kapîhî namasisî nehîhaatî noaipatî notî isîhiya yapîhî nahanda bimohiyîhiyai jaiwundîtaise. Iyataatî siya isiya Gokîhomîhiyaisunî amî Makokîhomîhiyaisunî jaiwundîtaise. Jaiwundatî kiyaisî tîpîpa pwîsîpatî awaipatî tundaatîwo undatî netî ahoaitaise. Iyonîhî kiya pwîsîpî yaipatî kaiwî tîpîpa kiyohiyîhiyai ko netî ahoaindîhandî isîhiya waapîhaatî durîhîramî nawasasaaha aripatamataiwîhiya jaatîwî ahoyandaapo. ⁹ Saiwî ahoyanîwesi yapîhî nahanda gaamapî nuwî isîhiya amî aunahîpatî awaipatî Autaahaatîho maarîho numwisawîhiyaisunî amî numwipatisunî tiwaatîhîrî ahiyawî nesîwesîpî bitîwîmaitaapo. Saisaihî amî sisîha wa yamîhapataatîhîraapî noaatîpatî kiyaisînîhî tîhatî owemaitaise. ¹⁰ Iyonîhî Bwaasîrîhîrî jaiwundatî daayatoaatîrîhîrî nepî sisîha durîhîramatîyatî animwaahîpatopî nimandataatî nawîha wa sarîpaaha nasasiwatî noaatatî kaanîhî tîhatoaatîsîhaapîhî yotawaayopo. Sa sisaapîhî aimî ainjîhîhoaisunî amî komî pîropetîho komî pîwîha jaiwîtîha ausaasîhoaisunî nepî tîhoaahauhî aimî tîhoaandîhîhapîhî nepî yotawaayopo. Kapîhî kingwaasî tîhoaandawa apatîhunî otapîhaatunî kingwaasî ambîpatî yaawîhandî kandînîhî jinjapîhî jinjapîhî newaatîtaatîwo.

*Ipotîhandî Isîhiya Kiyohîwaiwa Netî
Tipîtapaatî Mmonataise*

¹¹ Aihî nînî jata gwîtiho siyaahandî wîndî apîpaahi awaindîhandî kîhoepîhandî ahotihî jataayo. Aihî sandî siyandaasinî Autaahaatiho bindataise. Bimihî amî komî ndîmaahomwaanapî yapîpatunî amî yamîhapatunî netî nawisatitî kaurî kaurînihi yanîhimapî apîpaahaurî numwî owetamaise. Kaurî japîhi wîndî mmondaapo. ¹² Aihî sandî siyaahandamî ndîhetî isîhiya napohiyîhiya ambîpatisawîhiyaunî amî nehîhiyaunî bitohauhî iwinjataayo. Iyauhî amî utîpîhaiwa wiwa sapîhi nupwiyaapî ahiyauhî ahotihî jataayo. Aihî amî utîpîhandî wîndisangi isîhiya asîtimatiwî nasisoarî bimaamî nutaatîwîhiyaamî ambîpatî ahotindîhandisangi nupwiyaapî kapîhi ahiyawaayopo. Aihî kiya napohiyîhiya kiyohîwaiwaapî pîwîha aimî utîpîhoatihi ahotisîha mmonatî kaiwaatihi jatata Autaahaatiho kaiwa tipîtapaati usonataise. ¹³ Aihî isîhiya durîhîraatihi napopî ahosohiyîhiyaisangi nepasi Autaahaatîhomî ndîhetî niyauhî amî isîhiya napopî napwaatotîhandunî amî isîhiya napohiyîhiya kiya nuwî bimohîpatî aunahîpatî namasi napîtaatiwî nupusoasîhi Autaahaatîhomî ndîhetî niyawaayopo. Naiwî bitohauhî Autaahaatiho kiya nehî nînaasiyaahîhi kiyohîpîpa utîpîhoatihi mmonatî jatetinjati komî kotîhandaapîhi kiyai tipîpataati usonataise. ¹⁴ Iyatî napotîhandî amî isîhiya napwauhî maarîho notî bimindîhandunî

ko neti sisaha durihiramatiyati nimandataati noaatati kaanihi nasasiwati tihatoaatisihaapihi yondaise. Sa sisa durihiri apipaahi awaaindindi sisaha watipaha noaatati taati tihindindi kapihandi 2 handi apipaahandi napwitaatiwihande. ¹⁵ Iyataati ishiyaami ambipati sandi utipindi ishiya asitimatwi bimitaatiwihyaami ambipati ahotindindaatih windi ahimotisawihya siya nahatiai nepi sisaha watipaha durihiramatiyati nimandataati nasisoari tihatoaatisihaapihi yotitaapo.

21

Autaahaatihom Yamihapati Asipati Ami Yapipati Asipati Kiyati Ahiyataise

¹ Saiwa siyati noaipati aimi owetihini jata yapipati yamihapati jihauri aimi notiwetihini ami yapipati yamihapati asiwauri ahotihini jataayo. Aihini ami durihirisangi kirinini notiwendaise. ² Kaihini jata Autaahaatihom aunaipati awaipati asipati wanihati Jerusaremihandi yamihapataatihini Autaahaatihoaapihapitaaati noaatipati nasataise apopaati wohoi namaatitandi timaninati uti apotihiri gaahapa yundanyaininjati napipatamatiyato. ³ Aihini ami piwaha wa waapihitaha Autaahaatihom bimimbipihapi sataha noipasihini ninini atisataayo: "Atiwini ami jasawise! Autaahaatihom aunaipati anjipihini aimi nasati ishiyaami otihapihini ahondaise ami Autaahaatihom kiyaisati maasi kiyaami Autaahaatihomatati bimitando. Iyoinihini kiya ami

noaipapī tītīhī Autaahaatīhomīhiyaimatisaihī
amī Autaahaatīho sawaho noaipatī kiyaamī
Autaahaatīhoematatī kiyaisatī maasī bimitando.

⁴ Iyatī ko kiyaamī kwītipatī nahatiyaamīhatī netī
nīwīndiwatī nīwisiyaipaitaise. Amī kiyaamī
napwītaatīwīhandisangi apīpaahī owetītaise.
Iyatī amī maarīho asīpaiwī gwītaatīwīhandunī
kiyaamī ambīpatī yaawītandīhandunī
kiyaamīhetī wīndī namausoaipaitaise. Saiwa
aimī jīhaiwaasī kaiwa aimī notī owetiso,”
ndaase.

⁵ Aihī utaaho siyaahandaasīnī bimisīho
sandaase: “Jasawise! Kīmba kahapaamapīpa
nīnī netī wanīhapa asīpīpematī kaindī
ahiyataayo,” daase. Iyatī amī kīmīko
sandaase: “Kīma pīwīma tītīhī akītī
akaahaasī isīhiya kaapī akīte tīwī atiwī
nepī gwīnyaitaatīwī jīpatīpaimē,” daase.

⁶ Iyatī ko nīngī sandataase: “Nīnī nahataapa
kaimī nundī owemahonīhī aimī owendaise.
Nīnī Nīwahonīnī Jīhimatītī bimaatī amī
Ipotimatītī bimohīhonīne. Nīnī jīhonimandī
nahataapa namasatī ahiyohīhonīnīndī amī
ipotīhonimandī nahataapa kaindī asītīputī
kaindī owemahohīhonīne. Isīhiya waapohopī
nawisawīhiyai waapoho nawīho oweho nehīho
numwīto. So waapoho asītīmatītaatīwīhandamī
waapoho taatī napisīhomī numwīto. ⁷ Utaaho
kohimatatī maapī yapīpatambīhaiwa komī
tiworisai tiwatī ipīhatisīho saiwa netī
komīhaiwatītaise. Iyonīhī amī nīnī noaipatī
komī Autaahaatīhonīnītisanīhī amī ko noaipatī
nisī maasīhīhoematītaise. ⁸ Iyataatī isīhiya

yaiwî japîhitîwî kiyaamî giwunyaahohîtihandî ausaapî kamaatîwî amî giwunyaahohîtihandî namahohiyîhiyaunî amî maipîhaiwa kisohaiwa kaiwî kipatî ahiyanîhohiyîhiyaunî amî isîhiya siyîhiyai timahohiyîhiyaunî amî warisai apwaatiyai namasisî gohîhiyaisawî ambîpatî tîmaamaitohiyîhiyaunî amî onaapîpa paasîhîrî konosîha wiwaapa nepatarîhîrî gaapîpatî nepî kipîwî kaiwa kiyohiyîhiyaunî amî autaaahatîho jaiwîtahopî aunîhîhîrî aunîhîtiwî gaapundîwî koai nepî autaaahî mepî autaahepumahohiyîhiyaunî amî pîwîha jaipîpa katawaasohiyîhiyaunî kiyaamî aunahîpatî sisîha watîpîha nawîha sarîpaaha nasasiwatî noaatî durîhîramatîyatî nimandata kaanîhî tîhîmî naisîhaapîhî nutaapo sapîhî kiya ipotîhandî 2 handî napopî owetîtaatîwo,” ndaase.

Jonîho Aunahîpatî Wanîhatî Jerusaremîhandî Mmonataise

⁹ Saiwa siyatî noaipatî owetihî itîpîhiya enjerîhiya 7 kaiwîhiya disihaiwa 7 kiyahaiwa wiwa apîpaahî maipîhaiwa naanîhaiwa ahotiwaiwa ipotîhaiwa isîwasohiyîhiyaamî wo nasatî nîngî sandataase: “Kînyî namme, Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhohomî apwaataatî koai nuwîpaitandî yundanyaayatî tîmetisaamaati nînî netî nangîsîtaano,” ndataase. ¹⁰ Aihî Itîpîho Gaaho nisîhetî waatî nasataatî nisaitihî nisî ndîha nanorîhaatihî enjerîho itîpîho nîngî nanîmaasi sisîho wo awaisîho apîpaahî nîwatîho utaarîhoasînî naihî nînî koasînî naindî aunahîpatî asîpatî

wanîhati Jerusaremihandî yamîhapataatîhi
 Autaahaatîhoaapîhapi taatî noaatîpati napîhi
 usonataayo. ¹¹ Sati aunahîpitetî Autaahaatîhomi
 yundanyîhaamî nausainjîtîhandî katetî
 ahondaatî waatî nausaatahate. Iyatî amî katî
 aunahîpiti biyatî durîhîramatîyatî saasanotatî
 nausaatahate nawîha wa gaaha jaasîpaaha*
 biyatî nausaatahaasi kaamatîyatî. ¹² Iyataatî
 amî katamî matambîpa awaimbîpa utaarîhapa
 mîhaapî yapîpatetapî niyatî autaahi mîhotî
 nîwaataatîtahapaare. Iyataatî amî satî
 aunahîpitamî matambîpetî maasomîhaiwa
 12 kiyahaiwaisahate. Saiwa maasomaiwa 12
 kiyahaiwaapîhi amî enjerîhiya 12 kaiwîhiya
 bitotawaayopo. Amî saiwa maasomiwetî
 Isîraherîhiyaamî satoya 12 kaiwîhiyaamî
 ambîpati nînaasaimwaanî jîpatîpindataise.
¹³ Sati aunahîpitamî matambîpaamî onepatî
 maasomîhaiwa ipîho noaipasîhihoaanîhaiwa
 maurî mandîtihî amî ipîho namaatîpasîhi-
 hoaanîhaiwa maurî mandîtihî amî wîhoaanî
 bopitataihoaanî maurî mandîtihî amî
 wîhoaanî bopitataihoaanî maurî mandîtihî
 siyahaiwa ahendaise. ¹⁴ Sati aunahîpitamî
 matambîpaamî mîhaapî tanyaahaapîhi
 yapîpatetî nawîha anaahîhaamî awaiwaiwa
 matambîpai anîtisatî isîwatîtandîhaiwa
 12 kiyahaiwa ahiyai nuwîhate. Iyatî amî
 matambîpaamî ikwananaatisangi nawîha
 kîma anaahîhaara kiyawaayopo. Aihî saiwa
 nawiwetî Sipîsipîho Sipîpîhohomî Aposerîhiya

* **21:11:** Pîwîha Ingîrisihanda jasîparîhaare tîwî sa nawaapî
 ambîhîtîwîhaare.

12 kaiw̄ihiyaam̄i amb̄ipati n̄inaaset̄ih̄i
n̄inaasom̄ihat̄i j̄ipati+pindataise.

¹⁵ It̄ip̄iho enjer̄iho n̄ingi p̄iw̄andis̄iho
ir̄ih̄ir̄i w̄ir̄i gor̄ihanda kaiw̄ih̄ir̄i is̄iwahore.
Sir̄i irira aunah̄ipatam̄i waitind̄ihand̄i
napitiyate tat̄i nam̄ihanat̄i am̄i matamb̄ipaam̄i
maasom̄ihaiwa napitiyate tat̄i nam̄ihanat̄i am̄i
matamb̄ipaam̄i ikwananaat̄i napitiyate tat̄i
nam̄ihandand̄ih̄iro. ¹⁶ Iyataat̄i sat̄i aunah̄ipitam̄i
wainj̄it̄ihand̄i am̄i utaar̄itind̄ihand̄i neh̄i t̄it̄ih̄i
naasaataat̄itahande. Ko aunah̄ipati sat̄i awaipati
nam̄ihainj̄ih̄i aunah̄ipatam̄i wainj̄it̄ihandun̄i
am̄i utaar̄itind̄ihandun̄i maiwi naasaataat̄i
2,200 sikwaaya kiro mitaahande. Iyataat̄i
am̄i matamb̄ipa yap̄ipatetapi n̄amasawesi
autaah̄i n̄iwaataat̄i niyot̄ihandisangi am̄i naas̄i
kamwaane. ¹⁷ Iyati am̄i ko ikwananaatam̄i
mwip̄itind̄ihand̄i nam̄ihainj̄ih̄i 65 mita
kiyate. Sir̄i ir̄ih̄ir̄i enjer̄iho is̄iwatata
nam̄ihainj̄ir̄ir̄i am̄i is̄ihiya yapatamb̄ihiya
is̄iwatawa nam̄ihanoh̄ir̄iramatiyahande. Aih̄i
sir̄i ir̄ih̄ir̄i kira enjer̄iho aunah̄ipati awaipati
taun̄ihandam̄i ikwananaat̄i matamb̄ipa
nam̄ihanataise.

¹⁸ Ikwananaat̄i naw̄iha wa gaaha anaah̄iha
wat̄ip̄ihaara matamb̄ipa kaiw̄ihape. O am̄i
aunah̄ipatih̄i neh̄i t̄it̄ih̄i gor̄i taanah̄ita kaiw̄i
anim̄at̄iw̄ihat̄isi biyati garaasihomatiyati
nausaat̄i jat̄inataise. ¹⁹ Aunah̄ipatam̄i
matamb̄ipa naw̄iha gaaha anaah̄iha
kahatamat̄ipet̄iha 12 kiyahaiwa amb̄ipati
k̄ihat̄i yiyand̄ih̄i amb̄ihonahaiwaas̄i kaiwaara
m̄ihaapi yap̄ipatetapi n̄amasaw̄i kakaam̄i

tipî naupwî notipî naiwî mîhaatî nîwaataatî namîhaapîhape. Iyatî nawîha jîha jasîpaarîhaare. Kaamî otiwa kambwaasîtihandî karaahandî ikîrotatî yerotatî, bîraunitatî amatenîtatî amî asisorîtatî gîrinîhaare. Kapîha 2 ha nawîha sapaiyaahaare. Kaamî otiwa kambwaasîtihandî karaahandî bîruhandî asîhatahande. Amî nawîha 3 ha aketîhaare. Aihî amî nawîha 4 ha emerarîhaare. Kaamî karaahandî asisorîha gîrinîhaare. ²⁰ Aihî amî nawîha 5 ha satonikîsîhaare. Kaamî karaahandî amatenîtatî amî kîhoepîhaare. Aihî amî kapîhî nawîha 6 ha koniriyanihaare. Kaamî karaahandî amatenîhaare. Aihî amî nawîha 7 ha kîrisoraitîhaare. Kaamî karaahandî ikîrotatî yerohaare. Aihî amî nawîha 8 ha berirîhaare. Iyataatî kaamî karaahandî nehî kai wipetatî asisorîtatî gîrinîhaare. Aihî amî nawîha 9 ha topaasihaare. Kaamî karaahandî nehî kai wamwaanî ikîrotatî yerohaare. Aihî amî nawîha 10 ha kîrisopîresîhaare. Aihî amî nawîha 11 ha aiyasinîhaare. Aihî amî nawîha 12 ha ametisîhaare. Kaamî karaahandî nehî kai wamwaanî amatenîha nyanyipîhaare. ²¹ Aunahîpatî matambîpaami onepatî maasomwaanî 12 kiyahaiwa saiwa amî konaarapîho anaahîho yumbîpa tamatîpatî marîmarîhîrî nehî nahatohaiwa naasî naasaiwa 12 kaiwîhaiwa kaiwaara kaiwîhaiwe. Aiwî amî aunahîpatî awaipatî satamî daihaiwa nehî gorî taanahîta kaiwîhaiwaare. Iyatî kaiwa daahîmaiwa gîraasihomatiyatî nausaatahaiwe.

²² Aihî satî aunahîpî awaipitaatîhî
nînî jahonîhî anjaanî awaisaanjaanî

Autaahaatîhopî gaapundîtaatîwîhaanî katîhî
 waanî ahîmetise. Amî Autaahaatîho
 Awaisîho Nahatewa Watîpîhaiwaisahounî
 amî Mwaaho Sipîsipîhounî sawindarî anaañî
 awaisaanñamataimîhindarîtiho. ²³ Iyataatî
 satî aunahîpî awaipitîsî ipîho waatîho yahutaatî
 nausaatîtandîhandî owehate. Amî Autaahaatîho
 sawahomî yundanyîha nausainjîtîhandaañî
 satî aunahîpîtaatîhî nausaatiho. Iyataatî
 amî sisîha raamîhandîhî Mwaaho Sipîsipîho
 sisîha raamîhandamatîyahosî komîhetapî
 sisîha aunahîpîtaatîhî biyatî nausaatataise.
²⁴ Iyonîhî isîhiya yapîhî nahandaahiya satî
 aunahîpitamî sisîha nausaatî ahotîsîhaara
 nîwusaatonîhî sisîha ketî daitaapo. Saisaiñî
 awaisawîhiya kinîhiya yapîpatambîhiya
 kiyaamîhapa gaahapa anaahîpîpa isîsî
 satî aunahîpîtaatîhî nandaitaapo. ²⁵ Satî
 aunahîpitamî matambîpaamî onepatî
 maasomîhaiwa nahatewa kaiwaanîñî
 nasisoari nundîtaise. Satî aunahîpîtaatîhî
 asîhatîndîhandî wîndî namwaipaitaise.
²⁶ Isîhiya yapîhî nahandaahiyaamîhapa
 gaahapa anaahîpîpa amî kiyaamî ambîpatî amî
 wapa isîsî satî aunahîpîtaatîhî nandaitaapo.
²⁷ Iyataatî amî wapa maipîhapaunî amî
 isîhiya maipîhaiwa kahamatîpetahaiwa
 kiyohiyîhiyaunî amî isîhiya pîwîha jaipîpa
 katohiyîhiyaunî siya aunahîpatî sataatîhî wîndî
 namîndaitaapo. Apîpaahî owetîtaise. Nehî
 isîhiya Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhohomî utîpîho
 isîhiya asîtimatîtaatîwîhandamîhoatîhî
 kiyaamî ambîpatî ahotîsawîhiya siyaahîhî satî

aunah̄pitaat̄h̄i nandaitaapo.

22

*Jon̄ho Waapoho As̄timat̄itaat̄w̄handam̄houn̄i
Am̄i Ipat̄i As̄timat̄itaat̄w̄hatun̄i Mmonataise*

¹ Saiwa nanisat̄i owetih̄i am̄i waapoho waap̄haat̄i waat̄i as̄timat̄itaat̄w̄haat̄i ap̄ipaah̄i gaahaat̄i ḡiraasihomatiyat̄i saasano-tahaat̄i Autaahaat̄ihoun̄i Mwaaho Sip̄sip̄ho Sip̄p̄ihohoun̄i bindama is̄hiyai gw̄t̄ho siya kin̄handaas̄nap̄i iwinjatind̄t̄h̄iraap̄i taat̄i noaat̄i napih̄haat̄i enjer̄ho nanisataise.

² Iyataat̄i sat̄i aunah̄pitam̄i daih̄ira awair̄h̄iraam̄i t̄t̄h̄i ot̄hap̄h̄i ipat̄i wit̄i waap̄haat̄am̄i wih̄wih̄n̄i opainin̄i ahendaise. Sat̄i ipit̄i yand̄p̄ho 12 kiyahaiwaara ningohate. Sat̄i ipit̄i waat̄ho nahatoet̄i mwinat̄i biyat̄i yand̄p̄ho ningohate. Iyataat̄i sat̄i ipitam̄i yananaat̄i is̄hiya yap̄h̄i nahandaahiyai t̄t̄ihemaitand̄hanaate.

³ Iyataat̄i am̄i sat̄i aunah̄pitaat̄h̄i wapa Autaahaat̄ho w̄nd̄i maar̄mitat̄i koai poundon̄h̄i nemaitand̄hapa sat̄h̄i w̄nd̄i ah̄motat̄i am̄i w̄nd̄i namwaipaitaise. Neh̄i Autaahaat̄ihoun̄i Mwaaho Sip̄sip̄ho Sip̄p̄ihohoun̄i sat̄i aunah̄pitaat̄h̄i bindama is̄hiyai iwinjat̄itaise. Winjatisaih̄i am̄i kiya kindaram̄i is̄hiya kindaram̄i ot̄p̄pat̄i kawiw̄ kindari nep̄i mep̄i autaahepumaitaapo.

⁴ Kiya Autaahaat̄ihoai uson̄w̄i am̄i kom̄i nd̄imaahomwaan̄j̄ usosaih̄i am̄i ko Autaahaat̄ho kom̄i amb̄pat̄i kiya nahatiyaam̄i am̄itetet̄i

jîpatîpîwitaise. ⁵ Sati aunahîpitî windî asîhatîmetîtaise. Iyataatî amî sisîhaunî ipîhounî windî katîhî namusaatîtaise. Amî Autaahaatîho sawaho sisîha biyatî nausaatîhaamatîyahosî komîhetapî satî aunahîpatisaahî nîwusaatatî nausaatîtaise. Siyatî kiyai nîwusaatonîhî kiya kinîhiya awaisawîhiyaimatîwî Autaahaatîhomîhapa kahapaamapîpa koaisawî kiyaanîhî nasisoari jatîmî nowaatîtaapo.

Kîraisîho Ketî Napîtaise

⁶ Aihî ko enjerîho nîngisî satatî kandataase. “Kîmaiwa pîwaamaiwa tîtîhî akaaha akîtî kandaatonîhî kaiwaapî isîhiya satîwî, ‘tîtîhî akaahaasi akîte,’ tîwî atîwî nepî gwînyaitaapo. Amî Awaisîho Autaahaatîho pîwîha komî atîwî nepî ausaahohiyîhiya pîropetîhiya komî pîwîha awusaitaatîwî kiyaamî maarîhoai netî ahowimatî ndîha nusorîhaatî gwînyaasîho, aimî komî itîpîho enjerîhoai, wapa ketî kuraanîhî nihîtatî noaipaitandaimbîpaapî komî otîpîpatîhiya nehîhiyai pîwîha kaundatî nunjîtandî natausaasataise,” ndataase. ⁷ Jisaasiho sandaase. “Atime! Nînî sangisaapîhî ketî kîmîkura nihîtihî napîto. Pîwîha kîma utîpîmoaatîhî pîropetîha ahotisîma baiwî atîwî nepî anîtiwî isîwasohiyîhiya maarîtwîse,” tatî kandataase.

⁸ Nînî Jonîhonînî kîmaiwa katohîwîmaiwa noaipasîhî nisî ndîhaara mmonîtî amî nisî atîhîra atîndî nehohîhonîne. Nînî saiwa mmonîtî atîndî netaatî ko kîmaiwa katohîwîmaiwa nanîsatî kandîsîho enjerîhomî

nd̄iheti koai mep̄i autaahemwaitondi kom̄i auh̄iraap̄ih̄i atot̄ip̄iwesati t̄imahiyataayo. ⁹ Siyon̄ih̄i am̄i koh̄i ningisi sandataase: “K̄inȳi sat̄i saimb̄i w̄ind̄i kamaime. Nin̄i neh̄i ot̄ip̄ipat̄ihon̄in̄i kinyataind̄ihon̄in̄i am̄i kinȳi nais̄ihiya p̄ropet̄ihiyaamataind̄ihon̄in̄i am̄i p̄w̄iḥa k̄imaiwa ut̄ip̄imo k̄imoaat̄ih̄i k̄ima p̄w̄iḥa atiw̄i nep̄i baiw̄i napait̄iw̄i japepih̄irohiȳihiyaamataind̄ihon̄ine. K̄inȳi neh̄i Autaahaat̄ihopaah̄ih̄i atot̄ip̄iwesap̄i gaapund̄ip̄i neh̄i koaisaah̄ih̄i mep̄i autaahepumape,” ndataase. ¹⁰ Iyataati am̄i ko sandataase: “K̄ima p̄w̄iḥa p̄ropet̄iḥa ipot̄i noaipaitand̄ihaiwaap̄i katat̄i ahotind̄imand̄i ut̄ip̄imand̄i an̄itimb̄i namaasap̄i kaap̄ipata kaapaimb̄i ah̄imaaye k̄imaiwa noaipaitaih̄i katoh̄iw̄imaiwa noaipaitand̄i asis̄iḥa aim̄i detiso. ¹¹ Is̄ihiya maip̄ihaiwa kaim̄i niyohiȳihiya gaas̄i kiyaan̄ih̄i maip̄ihaiwa kaim̄i nuw̄ise. Am̄i is̄ihiya ainjotat̄i am̄i kisotat̄i kipohaiwa kaim̄i niyohiȳihiya am̄i gaas̄i kiya kaiwa kisotat̄i ainjotahaiwa kiyaan̄ih̄i kaim̄i nuw̄ise. Iyataati am̄i is̄ihiya t̄it̄ih̄i gaah̄iret̄i japepih̄ir̄iw̄i t̄it̄ih̄i gaahaiwa kiyohiȳihiya am̄i gaas̄i gaahaiwa kiyaan̄ih̄i kaim̄i nuw̄ise. Iyataati am̄i is̄ihiya t̄it̄ih̄i gaahiya ainahiȳihiya Autaahaat̄ihom̄i nd̄iheti kiyai yand̄ih̄i Autaahaat̄ihom̄ihapaapaahaiw̄i bimohiȳihiya am̄i gaas̄i s̄ikaiw̄i gaahiya ainahiȳihiya kom̄ihapaapaahaiw̄i bimaaw̄ise.

¹² Jisaasiho sandaase: “Atime! Nin̄i ket̄i k̄im̄ikura nap̄ito. Is̄ihiya dip̄iwaat̄iw̄i kiyoh̄iwaiwaap̄i wihooanj̄ihand̄i numw̄itand̄ihand̄i k̄imand̄i aim̄i is̄it̄ihon̄ine.

Isîthônînisî isîhiya kiyaami otîpîpatî
 kiyohîrîhîretî jatetinjatî wihooanjîhandî
 numwîto. ¹³ Nînî jîhimatî bimaatî amî ipotî-
 matî bimohîhonîne. Aindî amî nînî nahataapa
 namasatî ahiyohîhonîndî amî nahataapa
 kaindî asîtipuhohîhonîne. ¹⁴ Isîhiya kiyaami
 apotîhîrî kîhoepîhîrî baiwî bausohiyîhiya
 maaritîwîse* îpatî asîtimatîtaatîwîhatamî
 yandîpîho nga nandîwî nandaawo. Aiwî
 aunahîpatamî matambîpaami onepatî
 maasomwaanîhîraapî nga nandaapî mîhatîhî
 aunahîpatî awaipataatîhî taunîhandaatîhî
 naiwî nandaitaawo. ¹⁵ Aunahîpatamî
 ipaahaapî nehîhaatî bimîtaatîwîhiya suhiyaunî
 amî apîpaahî maipîhaiwa ainjotahaiwa
 kiyohiyîhiyaunî amî isîhiya wiwaapa,
 onaapîpa paasîhîrî nepatarîhîrî konosîha
 amî gaapîpatî isîwasohiyîhiyaunî amî
 isîhiya warisa apwaatiyaametahiyaisawî
 ambîpatî timamaitohiyîhiyaunî amî isîhiya
 siyîhiyaisî timahohiyîhiyaunî amî autahaatîho
 jaiwîtahopî gaapundîwî aunîhîhîrî aunîhîtîwî
 mepî autaahepumahohiyîhiyaunî amî isîhiya
 jaipîpaisî maarîho mîtaahî nunyawîmapî
 jaipîpa pîhîtîwî katîmî nowaasohiyîhiyaunî
 siyaahî aunahîpatî taunîhandaatîhî kiya wîndî
 namandaapî nehîhaatî ipaahaapîtîtaapo.

¹⁶ “Nînî Jîsaasihonîne. Nînî nîwahonînî nisî
 itîpîho enjerîhoai nandusoasataayo nisî isîhiya
 nisapî gînunyaahohiyîhiyaapî pîwîha kîmaiwa

* **22:14:** kîma pîwîma tanyaaha satatise: Isîhiya Jîsaasihopî
 gîwunyaahauhî amî komî jîtîpata kiyaami maipîhaiwa aimî
 basatî nemwasawîhiyaapîse.

sangi kasatitando. Nîni Daawitîhomîhetapî noaipahohiyîhiyaamîhetapî Ipi Isitîhonîni Nematîhonîne. Aindî amî nîni Daawitîhomî satîhonîni mwaahonîne. Aindî amî nîni kaumbwaatî nipaatihaatamataindî asisîhaatîhi waatî bosainjatî nausaatohîhonîne,” ndaase. ¹⁷ Aihî Itîpîho Gaahounî amî apopaatî wohoi namaatîtandî tîmetisaamaatunî satamaase: “Kînyî namme,” tamaase. Aisî amî sahi isîhiyaatî nahatiyaatî pîwîha kîma pîropetîha atiwi nehohiyîhiyaatangisangi satîwi: “Kînyî namme,” tîwîse. Iyataatî amî sahi waapohopî nasisawîhiyaatî Autaahaatîho waapoho asîtimatîtaatîwo nawîho oweho nehîho nasamîtandî nasimendaisî amî nawîho oweho nasamîtaisî sahi napîwi nepîse.

Jonîho Isîhiyaatî Kîma Pîwîma Pîropetîha Atîsohiyîhiyaatî Jaawo Ndaase

¹⁸ Isîhiyaatî nahatiyaatî kîma pîwîha pîropetîha ipotî noaipaitandîhapaapî atîsohiyîhiyaatî jaawîhiyaato, wiwa pîwîha nehîha bipinjawî kîma pîwîmaisawî ahîmaayawîse amî Autaahaatîho isîhiyai maipîhaiwa wiwa numwîtandî utîpîmo kîmoaatîhapî katiwaiwa amî bihîwainjatî nasamîtaiso. ¹⁹ Iyataatî amî utaaho wo pîwîha pîropetîha ipotî noaipaitandîhapaapî kîmo utîpîmoaatîhi ahotîsîha nemataataahi amî Autaahaatîho aunahîpatî wanîhataatîhi isîhiya nandaapî amî ipatî asîtimatîtaatîwîhatî nandaatîwîhandapî utîpîho kîmoaatîhapî wihoanîhapa napîwi saiwi naitaapo tatî katimbîpaamî kopîhapa nemaitaise.

20 Utaaho kimaiwa p̄waamaiwa ausaati katiḥo sandaase: “Ak̄it̄in̄iḥi n̄in̄i kim̄ikuraan̄iḥi ket̄i nap̄ito,” ndaase. Ak̄ite! Awais̄ihon̄i Jisaasihone, k̄inȳi namme.

21 Awais̄iho Jisaasiho saḥi kom̄i is̄hiyaati nahatiyaatangi gaahati kasisati sam̄i maar̄iho amb̄ipati net̄i napaisaat̄isamaitandi n̄in̄i sap̄i gaap̄isundataayo. Ak̄ite.

Autahaatihomi Piwaha Gaaha Wanaha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad